

Justiční spolupráce v občanských věcech v Evropské unii

Průvodce pro příslušníky právnických profesí

OBSAH

1. Úvod	4	4. Úpadek	30
1.1. „Justiční spolupráce v občanských věcech“ – budování mostů mezi soudními systémy v EU	5	4.1. Souvislosti	31
1.2. Ke skutečnému evropskému prostoru civilního soudnictví	5	4.2. Evropské nařízení o úpadkovém řízení	31
1.3. Zvláštní postavení Dánska, Irska a Spojeného království	6	5. Rozhodné právo	36
1.4. Posílená spolupráce	7	5.1. Rozhodné právo – problematika	37
1.5. „Acquis“ v civilním soudnictví	7	5.2. Rozhodné právo pro smluvní závazkové vztahy – nařízení „Řím I“	37
1.6. Zásada vzájemného uznávání a zrušení doložky vykonatelnosti (exequatur)	7	5.3. Právo rozhodné pro civilní delikty – nařízení „Řím II“	42
2. Příslušnost, uznávání a výkon v občanských a obchodních věcech – nařízení „Brusel I“	10	6. Rodičovská zodpovědnost a rozvod	50
2.1. Obecný úvod	11	6.1. Nařízení „Brusel IIa“	51
2.2. Nařízení „Brusel I“ a přepracované znění nařízení „Brusel I“	12	6.2. Právo rozhodné ve věcech rozvodu – nařízení „Řím III“	58
3. Evropská řízení v občanských a obchodních věcech	24	7. Vyživovací povinnosti	62
3.1. Přehled	25	7.1. Souvislosti nařízení o vyživovacích povinnostech – nařízení „Brusel I“ a Haagská úmluva o vyživovacích povinnostech z roku 2007	63
3.2. Evropský exekuční titul pro nespomé nároky	25	7.2. Účel nařízení o vyživovacích povinnostech	63
3.3. Řízení o evropském platebním rozkazu	27	7.3. Oblast působnosti	64
3.4. Evropské řízení o drobných nárocích	28	7.4. Příslušnost	64
3.5. Evropský příkaz k obstavení účtů	29	7.5. Rozhodné právo – článek 15	66
		7.6. Uznávání a výkon	67
		7.7. Právní pomoc a osvobození od poplatků – články 44 až 47	68
		7.8. Ústřední orgány – články 49 až 63	69

8. Dědictví. 70

8.1. Souvislosti a účel nařízení o dědictví.	71
8.2. Příslušnost ve věcech týkajících se dědictví.	72
8.3. Rozhodné právo	73
8.4. Uznávání a výkon	77
8.5. Evropské dědické osvědčení – články 62 až 73	78
8.6. Informace o právních předpisech a řízení členských států – články 77 až 79	80

9. Doručování písemností 84

9.1. Souvislosti nařízení o doručování písemností.	85
9.2. Nařízení o doručování písemností.	85

10. Dokazování 90

10.1. Souvislosti nařízení o dokazování.	91
10.2. Nařízení o dokazování	91

11. Právní pomoc. 94

11.1. Souvislosti	95
11.2. Směrnice o právní pomoci.	95

12. Mediace 98

12.1. Mimosoudní urovnání – alternativní metody řešení občanských a obchodních sporů v Evropské unii.	99
12.2. Evropský kodex chování pro mediátory.	99
12.3. Evropská směrnice o mediaci.	99

13. Výkon rozhodnutí 102

13.1. Souvislosti	103
13.2. Evropský příkaz k obstavení účtů	103
13.3. Příslušnost	105
13.4. Získání příkazu k obstavení účtů	105
13.5. Co následuje po vydání evropského příkazu k obstavení účtů	107
13.6. Opravné prostředky a jiná ustanovení na ochranu zájmů dlužníka	108

14. Uspádnění soudní spolupráce a přístup k informacím v praxi 110

14.1. Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci.	111
14.2. Zpřístupňování informací na portálu evropské e-justice	113

Seznam nástrojů, na které se odkazuje v tomto průvodci 116

Úvod

1.1. „Justiční spolupráce v občanských věcech“ – budování mostů mezi soudními systémy v EU

Za posledních 15 let došlo v oblasti evropského práva k důležitému vývoji, který však příslušníci právnických profesí v převážné většině ponechávají bez povšimnutí. Z mezinárodního práva soukromého nebo, jak je označuje Smlouva, z „justiční spolupráce v občanských věcech“ se vyvinula nezávislá a samostatná oblast evropského práva. Od okamžiku, kdy Amsterdamská smlouva udělila Evropské unii pravomoc vydávat právní předpisy v oblasti mezinárodního práva soukromého, byl v této oblasti přijat značný počet evropských legislativních aktů. Stejně jako v ostatních oblastech práva Evropské unie jsou nástroje přijaté v této oblasti nadřazené vnitrostátním právním předpisům členských států a v případě, že jsou na úrovni EU zavedeny společné minimální procesní požadavky v konkrétních právních oblastech, jsou s těmito vnitrostátními předpisy provázány.

Evropské mezinárodní právo soukromé má pro příslušníky právnických profesí, tedy soudce, právníky, notáře a jiné právní odborníky, kteří přijímají rozhodnutí ve věcech občanského a obchodního práva nebo v těchto věcech radí klientům či za klienty jednájí, praktický význam. Zásady volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob podněcují evropské občany k mobilitě a podporují rozvoj obchodních činností v celé Evropské unii. V důsledku toho příslušníci právnických profesí v rostoucí míře čelí situacím, které mají přeshraniční dopad, a problémům a právním otázkám, jež se řídí právem EU. Takovéto situace se mohou týkat např. plnění smluv o přeshraniční dodávce zboží a poskytování služeb, právních otázek souvisejících s pohybem turistů

a dopravními nehodami v zahraničí, otázek nabytí a volného nakládání s majetkem, ať movitým či nemovitým, osobami a podniky v jednom či několika členských státech Evropské unie, které jsou jiné než stát, v němž mají dané osoby bydliště nebo v němž jsou dané podniky usazeny, a také pozůstalosti po osobách, které vlastní nemovitosti v několika členských státech a mají vazby na více členských států. Také v oblasti rodinného práva stále častěji vznikají vícenárodní osobní vztahy a pravidelně vyvstávají otázky ohledně přeshraničních rodinných vztahů a rodičovské odpovědnosti. Stejně tak dnes téměř běžně uzavírají přeshraniční transakce i malé a střední podniky (MSP), a to často prostřednictvím internetu, přičemž tyto podniky představují významnou složku evropského domácího trhu. Příslušníci právnických profesí v členských státech si tudíž nemohou dovolit nedržet krok s nejnovějším vývojem v této čím dál složitější a důležitější oblasti činnosti Evropské unie.

1.2. Ke skutečnému evropskému prostoru civilního soudnictví

Pravidla justiční spolupráce v občanských věcech jsou založena na předpokladu rovnocenné hodnoty, pravomoci a postavení právních a soudních systémů v jednotlivých členských státech a rozhodnutí jejich soudů, a tudíž na **zásadě vzájemné důvěry**, kterou vůči sobě jednotlivé státy chovají, pokud jde o jejich soudy a právní systémy. Jádrem tohoto principu je vzájemné uznávání rozhodnutí vydaných soudy členských států, což zahrnuje rovněž koncepci **přeshraniční spolupráce jednotlivých soudů a soudních orgánů**. Význam jednotných pravidel v této oblasti spočívá v tom, že posilují právní jistotu a předvídatelnost v právních situacích, které mají přeshraniční

dopady: pokud by měl každý členský stát sám určovat, které právo by mělo být v konkrétním přeshraničním právním vztahu rozhodné, do pravomoci kterého soudu by měl tento právní vztah spadat a která soudní rozhodnutí ostatních členských států by se měla uznat, občané a podniky by se ocitli v právní nejistotě, pokud jde o příslušnost a rozhodné právo.

Na **zasedání Evropské rady v Tampere** ve dnech 15. a 16. října 1999 Rada formulovala cíl vytvořit „skutečný evropský prostor práva“, který by vycházel ze zásady, že by jednotlivcům a společnostem neměla ve výkonu jejich práv bránit vzájemná neslučitelnost či složitost soudních a správních systémů členských států ani by je neměla od výkonu jejich práv odrazovat. Rada určila prioritní kroky v této oblasti; zejména se jednalo o **lepší přístup ke spravedlnosti** v Evropě, **vzájemné uznávání** soudních rozhodnutí a intenzivnější **sblížování** v oblasti občanského práva.

Pojem „**justiční spolupráce v občanských věcech**“ byl původně vymezen v **Maastrichtské smlouvě**, tedy Smlouvě o Evropské unii, která justiční spolupráci v občanských věcech definovala jako předmět společného zájmu členských států. Podle **Amsterodamské smlouvy** se tato politika spolupráce, která se dosud zaměřovala pouze na kroky prováděné členskými státy, stala záležitostí legislativní činnosti orgánů Evropského společenství. **Lisabonská smlouva** se výslovně zmiňuje o **zásadě vzájemného uznávání** soudních rozhodnutí v občanských věcech, legislativní pravomoc však v zásadě opomíjí. **Článek 81** Smlouvy o fungování Evropské unie vymezuje zevrubný seznam činností, které mohou být předmětem právní úpravy. Řada těchto činností je známá z obsahu předchozích Smluv, ale seznam nyní výslovně zmiňuje účinný přístup ke spravedlnosti a další vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců

v oblasti práva. Článek 81 také objasňuje, že justiční spolupráce v občanských věcech může zahrnovat přijímání opatření za účelem sblížování právních předpisů členských států. S výjimkou opatření týkajících se rodinného práva jsou všechny právní předpisy související s těmito záležitostmi přijímány řádným legislativním postupem, podle něhož jsou právní předpisy Unie přijímány Evropským parlamentem a Radou jakožto společnými normotvůrci. Opatření týkající se rodinného práva jsou přijímána zvláštním postupem, v jehož rámci Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Parlamentem.

1.3. Zvláštní postavení Dánska, Irska a Spojeného království

Při uplatňování evropského mezinárodního práva soukromého musejí mít příslušníci právnických profesí na paměti, že ne všechny nástroje se vztahují na všechny členské státy. Dánsko, Irsko a Spojené království mají podle Smlouvy ve vztahu k právním předpisům přijatým v oblasti občanského práva zvláštní režim. Dánsko se neúčastní přijímání nových nástrojů v této oblasti a není žádným z nich vázáno. Řada nástrojů byla nicméně rozšířena tak, aby se na Dánsko vztahovala, a to prostřednictvím dvoustranných dohod s EU. Spojené království a Irsko mají právo vybrat si, zda se přijímání legislativních nástrojů v této oblasti zúčastní, a jsou nástrojem vázány pouze v případě, že se pro účast v něm samy rozhodly. Dosud se Spojené království a Irsko rozhodly, že se zúčastní většiny, i když ne všech, legislativních aktů v oblasti občanských a obchodních věcí. Spojené království a Irsko například rozhodly, že se nezúčastní přijetí nařízení o dědictví. Při uplatňování určitého legislativního nástroje je vhodné ověřit, zda se tento nástroj vztahuje také na tyto dva členské státy či jeden z nich a rovněž v jaké míře se jej případně účastní Dánsko.

1.4. Posílená spolupráce

Na závěr je třeba zmínit, že podle ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie o **posílené spolupráci** má nejméně devět členských států možnost přijmout opatření, aby posílily vzájemnou spolupráci a podpořily cíle EU, jedná se však o poslední možnost v případech, kdy se ukáže, že dotčená opatření nemohou přijmout členské státy jako celek. V oblasti justiční spolupráce v občanských věcech bylo dosud přijato jediné opatření a to se týká práva rozhodného pro případ rozvodu (nařízení „Řím III“).

1.5. „Acquis“ v civilním soudnictví

Soubor právních předpisů v oblasti justiční spolupráce v občanských a obchodních věcech, tzv. „acquis communautaire“, se během posledních patnácti let značně rozrostl. Jsou zavedeny právní nástroje, které upravují příslušnost, vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodné právo v široké škále záležitostí od dědických smluv po vyživovací povinnost. Evropské právní předpisy obsahují také ustanovení o přímé spolupráci soudů a příslušných orgánů členských států, např. při dokazování v zahraničí či v záležitostech týkajících se únosu dítěte. Přístup ke spravedlnosti v přeshraničních věcech se zlepšil díky ustanovením o právní pomoci, zprostředkování a zjednodušených a nízkonákladových řízeních pro drobné a nesporné nároky. Aby se usnadnilo uplatňování *acquis* v praxi, byla vytvořena Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci.

„**Acquis**“ je nyní na tak vyspělé úrovni, že jsou přijímány nástroje „druhé“ a dokonce „třetí“ generace. **Potřeba aktualizovat** stávající nástroje odráží

zkušenosti s jejich praktickým fungováním, jakož i nový způsob uvažování o tom, co je třeba s nástroji provést, aby vyhovovaly současným sociálním a hospodářským okolnostem.

1.6. Zásada vzájemného uznávání a zrušení doložky vykonatelnosti (exequatur)

Základním stavebním kamenem politiky v oblasti justiční spolupráce EU v občanských a obchodních věcech je zásada **vzájemného uznávání**. Posílené vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a rozsudků a nezbytné sbližování právních předpisů mají usnadnit spolupráci orgánů a soudní ochranu práv jednotlivce. Konečným cílem politiky vzájemného uznávání je, aby soudní rozhodnutí všeho druhu v občanských a obchodních záležitostech mohla volně obíhat mezi všemi členskými státy a být uznávána a vykonávána v jiných členských státech bez dalších mezitímních kroků.

Klíčovým prvkem vývoje práva EU v tomto ohledu je postupné odstraňování překážek, které brání uznávání a výkonu soudních rozhodnutí mezi soudními systémy členských států. Rada na zasedání v Tampere v říjnu 1999 vyzvala k dalšímu omezení mezitímních opatření, která jsou dosud nezbytná, aby bylo možné uznat a vykonat rozhodnutí či rozsudek v dožádaném členském státě a zcela zrušit řízení nutné k tomu, aby mohlo být cizí rozhodnutí prohlášeno za vykonatelné (prohlášení vykonatelnosti – *exequatur*).

Jako první krok byla zrušena mezitímní řízení pro drobné spotřebitelské či obchodní nároky a rovněž pro nároky nesporné. Změna nařízení „Brusel I“ jde ještě o krok dále a ruší řízení o vykonatelnosti pro soudní rozhodnutí

v občanských a obchodních věcech obecně. Řízení o vykonatelnosti bylo zrušeno také u určitých rozhodnutí týkajících se rodinného práva a vyživovací povinnosti.

Nástroje, které byly do dnešního dne přijaty, jsou popsány na následujících stránkách tohoto průvodce. Popis každého nástroje má poskytnout určitou souhrnnou představu o jeho obsahu, nemá však být náhradou za odkazování na text samotného nástroje ani za jeho studium. Pro některé nástroje existují samostatné průvodce, na něž se také odkazuje.

Príslušnosť, uznávanie a výkon v občanských
a obchodných veciach – nařízení „Brusel I“

2.1. Obecný úvod

Jádro justiční spolupráce v občanských věcech v Evropské unii tvoří příslušnost soudů členských států a pravidla upravující rozhodné právo v **občanských a obchodních věcech**. Vnitrostátní pravidla týkající se mezinárodního práva soukromého a mezinárodní občanskoprávní řízení se v jednotlivých státech různí. To může ztěžovat řádné fungování vnitřního trhu Evropské unie. Má-li se tomu zabránit, je důležité, aby v EU existovala jednotná ustanovení, podle nichž se určí příslušný soud a která vymezí zjednodušené procesní formality, aby bylo zajištěno rychlé a jednoduché uznávání a výkon soudních rozhodnutí vydaných v jiném členském státě. Tímto způsobem je zaručeno, že soudní rozhodnutí mohou volně obíhat z jednoho členského státu do druhého.

Příklad 1

Společnost A, usazená v členském státě 1, uzavře smlouvu se společností B, která pořádá obchodní veletrhy a jejíž správní ústředí se nachází v členském státě 2, a za dohodnutou cenu si zarezervuje 500 metrů čtverečních výstavní plochy a odpovídající služby na tří denním obchodním veletrhu v členském státě 2, jehož se hodlá jako vystavovatel zúčastnit. Pět dní před začátkem veletrhu se společnost A od svého hlavního klienta dozví, že se tento klient nemůže veletrhu zúčastnit. Společnost A proto zruší rezervaci u společnosti B. Jelikož to však učiní pozdě, společnost B není schopna pronajmout 500 čtverečních metrů výstavní plochy jinému vystavovateli a požaduje od společnosti A zaplacení dohodnuté smluvní ceny. Společnost A zaplatit odmítne. Společnost

B chce na společnost A podat žalobu a ptá se, jak a kde by tak měla učinit, aby to bylo nejvýhodnější z hlediska jejích zájmů.

Do situací, jako je tato, vnesla evropská pravidla občanskoprávního řízení v občanských a obchodních věcech, která jsou, pokud jde o příslušnost soudů, v zásadě založena na nařízení (ES) č. 44/2001⁽¹⁾, jež se běžně označuje a dále uvádí jako **nařízení „Brusel I“**, více jistoty. Pravidla pro určení příslušnosti stanovená v nařízení „Brusel I“ jsou ve všech členských státech stejná⁽²⁾. Každé soudní rozhodnutí vydané podle tohoto nařízení v určitém členském státě je v rovnocenné míře uznáno a vykonáno ve všech ostatních dotčených členských státech. Ustanovení, kterými se v Evropské unii stanoví jednotná pravidla o rozhodném právu, samostatně zaručují, že soudy rozhodnou o tom, které právo upravuje právní vztahy týkající se různých oblastí, podle stejných pravidel.

Podle pravidel pro určení příslušnosti v nařízení „Brusel I“ si společnost B může vybrat ze dvou alternativních možností dalšího postupu: Zaprvé může podat žalobu k soudu, který je příslušný pro místo podnikání společnosti A v členském státě 1; podle obecného pravidla vymezeného v současnosti v článku 2 lze podat žalobu k soudu v místě, v němž má žalovaný místo podnikání. Alternativně může společnost B dát přednost tomu, že zahájí řízení u soudu ve svém členském státě 2, který je příslušný podle čl. 5 odst. 1 písm. b) nařízení „Brusel I“, jelikož

- (1) Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.
- (2) Dánsko, které není nařízením „Brusel I“ přímo vázáno, se nicméně účastní uplatňování tohoto nástroje prostřednictvím samostatné dohody, kterou za tímto účelem uzavřelo s EU a jejími členskými státy; Úř. věst. L 299, 16.11.2005, s. 62.

jde o místo, kde mají být poskytovány smluvní služby. Příznivé rozhodnutí soudu v členském státě 2 by bylo uznáno a mohlo by se prostřednictvím poměrně jednoduchého řízení stát vykonatelným v jakémkoli členském státě, v němž má společnost A majetek. Společnost B se nemusí obávat, že tyto soudy danou věc rozhodnou podle jiných pravidel rozhodného práva, neboť podle nařízení „Řím I“, které se uplatňuje ve většině členských států EU ⁽³⁾, je otázka, které právo je rozhodné, upravena stejnými pravidly (viz kapitolu 5 o rozhodném právu).

(3) Ve všech kromě Dánska.

2.2. Nařízení „Brusel I“ a přepracované znění nařízení „Brusel I“

2.2.1. Přehled

Nařízení „Brusel I“ vstoupilo v platnost dne 1. března 2002. Nahradilo předchozí Bruselskou úmluvu z roku 1968, která se týkala téže oblasti a která nadále platí ve vztahu k některým zámořským územím určitých členských států. Nařízení „Brusel I“ bylo následně podrobeno revizi a v prosinci 2012 bylo přijato nové, přepracované znění ⁽⁴⁾, které v původním znění nařízení „Brusel I“ zavádí řadu důležitých změn, na něž se odkazuje v dalším textu této

(4) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, Úř. věst. L 351, 20.12.2012, s. 1. Toto nařízení, které je v tomto průvodci označováno jako přepracované nařízení „Brusel I“, se použije ode dne 10. ledna 2015. Dánsko oznámilo, že podle dohody, kterou uzavřelo s EU, hodlá přepracované nařízení „Brusel I“ uplatňovat ve vztahu k členským státům EU; Úř. věst. L 79, 21.3.2013, s. 4.

kapitoly ⁽⁵⁾. Po přijetí přepracovaného znění byla přijata další změna, která měla zohlednit nadcházející vstup v platnost Evropské patentové úmluvy a zohlednit příslušnost Jednotného patentového soudu ⁽⁶⁾.

V 80. letech 20. století byla pravidla Bruselské úmluvy prostřednictvím mezinárodní úmluvy rozšířena na členské státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO). Podmínky této úmluvy, známé jako „Luganská úmluva“, byly znovu vyjednány poté, co bylo nařízení „Brusel I“ několik let v platnosti, čímž vzniklo přepracované znění úmluvy. V současnosti se nová Luganská úmluva vztahuje na řízení mezi členskými státy EU a Islandem, Norskem a Švýcarskem ⁽⁷⁾.

2.2.2. Oblast působnosti nařízení „Brusel I“

Nařízení „Brusel I“ se vztahuje na občanské a obchodní věci s výjimkou záležitostí týkajících se příjmů a cel a záležitostí správních. Nevztahuje se na určité oblasti občanského práva, např. osobní stav nebo způsobilost fyzických osob, majetkové vztahy mezi manželi, závěti a dědění nebo

- (5) V tomto průvodci se na různé články odkazuje podle číslování v přepracovaném znění nařízení; s výjimkou podstatných změn zavedených přepracovaným zněním se číslování článků v novém znění nařízení změnilo a v tomto průvodci je použito toto nové číslování. Přepracované znění obsahuje v příloze III užitečnou srovnávací tabulku, v níž jsou uvedeny vzájemně si odpovídající články obou znění nařízení. Metoda použitá při tvorbě přepracovaného znění spočívala v přepracování celého nástroje spíše než v jeho změně řadou textových úprav.
- (6) Pro obsáhlejší popis ustanovení nástroje „patentového soudu“ viz bod 2.2.8 níže.
- (7) Nová úmluva byla podepsána dne 30. října 2007 a byla ratifikována EU a vstoupila v platnost mezi EU a jejími členskými státy včetně Dánska s Norského království dne 1. ledna 2010. Následně ji ratifikovalo Švýcarsko s účinkem od 1. ledna 2011 a Island s účinkem od 1. května 2011.

konkursy. Na rozdíl od původního nařízení „Brusel I“ se nevztahuje ani na oblast vyživovací povinnosti (jinou než jsou přechodné případy), jelikož se touto věcí nyní zabývá zvláštní nařízení o této problematice ⁽⁸⁾.

2.2.3. Režim týkající se příslušnosti v nařízení „Brusel I“

Nařízení „Brusel I“ stanoví uzavřený režim týkající se příslušnosti, který přiděluje soudům členských států pravomoc řešit přeshraniční občanské a obchodní spory. Příslušný soud v soudním systému členského státu, který je podle nařízení příslušný, je pak určen podle vnitrostátních pravidel občanskoprávního řízení dotčeného členského státu. Mezi členskými státy EU se mohou uplatňovat pouze pravidla pro určení příslušnosti, která jsou stanovena v nařízení „Brusel I“, přičemž určitá pravidla pro určení příslušnosti vymezená ve vnitrostátních právních předpisech členských států se neuplatní proti osobám, které jsou usazeny v některém členském státě ⁽⁹⁾, ačkoli je lze uplatnit vůči osobám, které usazeny v EU nejsou ⁽¹⁰⁾. Výčet těchto tzv. „nadbytečných“ pravidel pro určení příslušnosti bude uveden v Úředním věstníku poté, co budou oznámena Komisí ⁽¹¹⁾.

Příklad 2

Společnost C z členského státu 3 prodala stroj společnosti D z členského státu 4. Společnost D předložila nabídku nákupu, ve které mimo jiné uvedla, že nákup musí podléhat obecným prodejním podmínkám společnosti D, které jsou vytištěny na zadní straně nabídky.

Tyto podmínky obsahovaly ustanovení o volbě soudu, která stanovila, že pro všechny spory vyplývající ze smlouvy je příslušný soud E v členském státě 4. Společnost C nabídku přijala potvrzujícím dopisem. Společnost D tvrdí, že od dodání dochází u stroje k závažným poruchám, a podala k soudu E žalobu na společnost C na náhradu škody za porušení smlouvy. V řízení společnost C tvrdí, že soud E není příslušný. Poukazuje na to, že podle právních předpisů členského státu 3 je ustanovení o volbě soudu, které je obsaženo v obecných prodejních podmínkách jedné ze stran, platné pouze v případě, že s ní druhá strana výslovně vyjádří souhlas podpisem.

Podle čl. 25 odst. 1 nařízení „Brusel I“ se strany, bez ohledu na jejich místo usazení, mohou dohodnout, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy některého členského státu.

Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost výlučná. V nařízení „Brusel I“ musí být formální platnost ustanovení o volbě soudu odvozena výhradně z nařízení, které stanoví samostatný soubor pravidel. Tato pravidla jsou nadřazená odpovídajícím pravidlům stanoveným

(8) Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008. Tímto nařízením se samostatně zabývá kapitola 7 níže.

(9) Viz článek 5.

(10) Viz článek 6.

(11) Viz článek 76. Výčet těchto pravidel byl dříve uveden v příloze I nařízení „Brusel I“.

ve vnitrostátních právních předpisech o občanskoprávním řízení v členských státech (viz níže). Společnost D bude tudíž muset prokázat, že formulář s obecnými prodejními podmínkami odpovídá ustanovením čl. 25 odst. 1, jestliže má převážít tvrzení o výlučné příslušnosti soudu E.

2.2.3.1. Základní pravidlo: příslušnost soudu v místě usazení žalovaného

Základním pravidlem pro určení příslušnosti podle článku 4 nařízení „Brusel I“ je, že v případě osob, které jsou usazeny na území některého členského státu, mají příslušnost soudy členského státu, **v němž má žalovaný bydliště**, a to bez ohledu na jeho státní příslušnost. Místo usazení se určí podle vnitrostátních právních předpisů členského státu, v němž bylo zahájeno soudní řízení. V případě právnických osob či firem je jejich místo usazení dáno zemí, v níž mají sídlo, správní ústředí nebo hlavní místo podnikání. Není-li žalovaný usazen v některém členském státě, článek 6 nařízení stanoví, že se příslušnost soudů každého členského státu určuje podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou „ochranných“ pravidel pro určení příslušnosti pro spotřebitele, která jsou uvedena v článku 18, a pravidel pro zaměstnance, která jsou uvedena v článku 21, pravidel pro výlučnou příslušnost v článku 24 a pro ujednání o příslušnosti v článku 25.

2.2.3.2. Alternativní a zvláštní pravidla pro určení příslušnosti

Články 7 až 9 nařízení obsahují pravidla pro zvláštní příslušnost, která jsou alternativou k obecnému pravidlu vymezenému v článku 4. Podle některých z těchto pravidel si žalobce může zvolit, zda zahájí řízení u soudů v členském státě, v němž je žalovaný usazen, nebo u soudů v jiném členském státě, které mají zvláštní příslušnost. V praxi je nejdůležitější zvláštní příslušnost

obsažena v čl. 7 odst. 1, který se týká záležitostí smluv kromě smluv pracovních, pojistných nebo smluv se spotřebiteli. Mezinárodní příslušnost pro danou věc mají soudy v místě, kde **závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn**. V případě dvou druhů smluv, které se v evropské přeshraniční praxi vyskytují nejčastěji, se místo plnění vztahuje na všechny závazky vyplývající z jedné smlouvy. Nedohodnou-li se strany jinak, je v případě prodeje zboží místem plnění závazku místo v členském státě, v němž podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, a v případě poskytování služeb místo, v němž podle smlouvy služby byly nebo měly být poskytnuty.

Článek 7 dále vymezuje specifická pravidla pro určení příslušnosti v několika zvláštních věcech, které se týkají např. žaloby na náhradu škody či žaloby o uvedení do původního stavu nebo sporů vyplývajících z provozování pobočky, zastoupení či jiné provozovny⁽¹²⁾. Rostoucího významu nabývají ustanovení čl. 7 odst. 2, která se vztahují na příslušnost ve věcech týkajících se deliktů odpovědnosti. Nároky ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti mohou být vzneseny u soudu v místě, kde došlo nebo může dojít ke škodné události. Evropský soudní dvůr rozhodl, že tímto místem je místo, kde může vzniknout škoda, popřípadě místo, v němž byla provedena poškozující činnost nebo v němž k této akci došlo.

2.2.3.3. Ujednání o příslušnosti a účast žalovaného v řízení

Ujednání o příslušnosti nebo volba soudu odkazuje na situaci, kdy se smluvní strany dohodnou, že každý spor vyplývající ze smlouvy předloží k rozhodnutí

(12) Ustanovení čl. 5 odst. 2 nařízení (ES) č. 44/2001 původně obsahovalo pravidlo ohledně zvláštní příslušnosti ve věcech týkajících se vyživovacích povinností. Jelikož dne 18. června 2011 vstoupilo v platnost nařízení o vyživovacích povinnostech, použijí se pravidla pro určení příslušnosti podle uvedeného nařízení.

konkrétnímu soudu nebo soudům konkrétního právního systému. Takovouto dohodu buď lze začlenit do širší smlouvy o podstatě právního vztahu mezi stranami, nebo může být samostatná. Dohoda se také může týkat i jiných sporů než sporů, které vyplývají ze smlouvy. Z hlediska nařízení nic neomezuje použití volby soudu pouze na případy, kdy dotčený spor vyplývá ze smluvní situace. Pokud se však spor týká situace, kdy mezi stranami předem neexistoval žádný právní vztah, např. spor vyplývající z deliktního jednání, pak lze dohodu velmi často uzavřít teprve poté, co ke sporu došlo⁽¹³⁾.

Pravidlo, jímž se řídí dohody o volbě soudu, vymezené v článku 25 je jedním z nejdůležitějších a nejčastěji používaných pravidel nařízení „Brusel I“. Ujednání o příslušnosti je obvykle povoleno. Existují nicméně určitá omezení ve prospěch stran, na něž se vztahují „ochranná“ pravidla pro určení příslušnosti ve věcech týkajících se pojištění, spotřebitelů a zaměstnanců⁽¹⁴⁾. Je třeba podotknout, že ujednání o příslušnosti nemůže převážet nad kritérii pro určení výlučné příslušnosti, která jsou stanovena v článku 24⁽¹⁵⁾.

Podle předchozího znění nařízení „Brusel I“⁽¹⁶⁾ měla dohoda o volbě soudu v členském státě, kterou uzavřely strany, z nichž alespoň jedna byla usazena na území členského státu, za následek, že kromě zvoleného soudu mohl věc přijmout jakýkoli jiný soud, a to i v případě, že dohoda o příslušnosti

udělila výlučnou pravomoc, za předpokladu, že bylo řízení u tohoto druhého soudu zahájeno dříve. Přepřacované nařízení „Brusel I“⁽¹⁷⁾ mění uvedené ustanovení tak, že dohoda o příslušnosti soudu v členském státě – je-li platná – bude mít přednost bez ohledu na bydliště stran⁽¹⁸⁾. Přepřacované nařízení „Brusel I“ rovněž doplnilo ustanovení, podle nichž se věcná platnost dohody o příslušnosti určí podle práva členského státu, jehož soudy jsou zvoleny⁽¹⁹⁾, a s dohodou o ujednání, je-li součástí smlouvy, bude zacházeno jako s dohodou, která je nezávislá na jiných podmínkách smlouvy, přičemž platnost ujednání nelze napadnout pouze kvůli tomu, že je smlouva neplatná⁽²⁰⁾. Také má zajistit, aby každá otázka ohledně platnosti dohody o volbě soudu byla rozhodnuta v souladu s právem členského státu, v němž se zvolený soud nachází⁽²¹⁾.

Přepřacované nařízení „Brusel I“ obsahuje další důležitou změnu, která posiluje „samostatnost stran“ ve vztahu k dohodám o volbě soudu, a to tak, že od soudu, u něž bylo zahájeno řízení a který není soudem, jež si strany zvolily v dohodě o výlučné volbě soudu, vyžaduje, aby v dané věci nevedl řízení, dokud zvolený soud, ať jde o soud, u něhož bylo řízení zahájeno nejdříve, či nikoli, neurčí, zda má podle dohody o volbě soudu příslušnost. Jakmile zvolený soud stanoví svoji příslušnost, ostatní soudy, jímž byla žaloba předložena, musejí příslušnost odmítnout⁽²²⁾.

(13) Například obvykle není možné uzavřít dohodu o volbě soudu s cílem řešit sporný nárok vyplývající z deliktního jednání dříve, než k události, která vedla ke vzniku nároku, došlo.

(14) Viz články 15, 19 a 23.

(15) Viz článek 27.

(16) Viz čl. 23 odst. 1 nařízení (ES) č. 44/2001. Toto postavení lze uvést v protikladu k situaci, kdy bydliště na území členského státu nemá žádná ze stran dohody o volbě soudu. V takovém případě nemá příslušnost pro spory mezi stranami dohody žádný jiný soud v členském státě než soud zvolený, ledaže by zvolený soud příslušnost odmítl, viz čl. 23 odst. 3 nařízení (ES) č. 44/2001.

(17) Nařízení (EU) č. 1215/2012.

(18) Viz čl. 25 odst. 1.

(19) Tamtéž.

(20) Viz čl. 25 odst. 5.

(21) Viz 20. bod odůvodnění.

(22) Viz čl. 31 odst. 2 přepracovaného nařízení „Brusel I“.

Příklad 2 – pokračování

Ve věci uvedené výše v příkladu 2 se dvě společnosti z různých členských států přou o platnost ustanovení o volbě soudu, které je obsaženo v obecných prodejních podmínkách jedné z nich, společnosti D. Řešení lze odvodit z článku 25 nařízení „Brusel I“.

Pokud jde o formální požadavky týkající se ustanovení o volbě soudu, článek 25 obsahuje soubor rozlišených pravidel. Základní pravidlo zní, že na ustanovení o volbě soudu se strany musejí dohodnout písemně, ačkoli písemný dokument podepsaný oběma stranami není vyžadován. Požadavkům vyhovuje také výměna písemných prohlášení či ústní dohoda, která je písemně potvrzena. Totéž platí v případě dohody ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi stranami, a v mezinárodním obchodě ve formě, jež odpovídá obchodním zvyklostem, které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí a které strany znaly nebo musely znát.

Abychom připomněli fakta z příkladu 2, společnost D předložila písemnou nabídku nákupu, kterou společnost C písemně potvrdila. V této nabídce nákupu společnost D uvedla výslovný odkaz na své obecné prodejní podmínky, jež poskytla společnosti C v jazyce, který obě strany používají. Ustanovení o soudní příslušnosti vymezené v prodejních podmínkách společnosti D proto splňuje požadavky stanovené v čl. 25 odst. 1 nařízení „Brusel I“. Uděluje tudíž soudu E výlučnou příslušnost k projednání případu, a tudíž převáží tvrzení společnosti D.

Není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení nařízení „Brusel I“, stane se příslušným podle článku 26, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se žalovaný řízení účastní proto, aby namítal nepřislušnost soudu, nebo je-li jiný soud podle článku 24 výlučně příslušný. Toto pravidlo je důležité v praxi, neboť nutí žalovaného, aby si byl jist příslušností soudu, než se řízení před tímto soudem účastní. Jakmile soud příslušnost přijme, nelze ji zrušit a příslušnost soudu je určena s konečnou platností.

Přepřacované nařízení „Brusel I“ doplňuje ve vztahu k tomuto pravidlu důležité ochranné opatření, které má zajistit, že u pojištění, pracovních a spotřebitelských smluv, v nichž je žalovaným pojištěný, pojištěný, osoba oprávněná na základě pojistné smlouvy nebo případně poškozený, spotřebitel či zaměstnanec, nebude účast žalovaného v řízení před soudem znamenat, že žalovaný souhlasí s pravomocí soudu vyplývající z příslušnosti, pokud soud, u nějž bylo zahájeno řízení, nezaručí, že je žalovaný informován o tom, že má právo napadnout příslušnost soudu, a o důsledcích plynoucích z jeho účasti či neúčasti v řízení před soudem⁽²³⁾.

2.2.3.4. Zvláštní pravidla pro záležitosti týkající se pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv

Zvláštní pravidla jsou stanovena pro záležitosti týkající se pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv. Politika, o níž se tyto smlouvy opírají, se vyznačuje zjevnou potřebou chránit slabší stranu, kterou je za tímto účelem považována pojištěná osoba, spotřebitel nebo zaměstnanec. Nařízení „Brusel I“ stanoví v těchto případech zvláštní

(23) Viz čl. 26 odst. 2 přepracovaného nařízení „Brusel I“.

pravidla, ktorá majú slabší stranu, jež je považovaná za stranu zasluhujúcu ochranu, zpřístupnit soud, který jí bude lépe vyhovovat. Ve většině situací může taková strana podat žalobu v místě svého bydliště a pouze tam může být žalována.

Příklad 3

Paní A, která má bydliště v členském státě 1, si v internetovém knihkupectví objedná knihu a předem zaplatí cenu 26,80 EUR. Knihu však nikdy neobdrží. Paní A zjistí, že internetové knihkupectví je společnost se sídlem v členském státě 2. Rozhodne se podat na společnost žalobu a ptá se, kde tak musí učinit. Knihkupec tvrdí, že jeho obecné prodejní podmínky stanoví, že příslušnost mají soudy v členském státě 2.

Podle čl. 18 odst. 1 nařízení „Brusel I“ může spotřebitel podat žalobu proti smluvnímu partnerovi buď u soudů členského státu, na jehož území je tento smluvní partner usazen, nebo u soudů v místě, kde je usazen spotřebitel. Ustanovení čl. 17 odst. 1 písm. c) stanoví, že spotřebiteli je tato možnost otevřena, pokud byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelskou činnost v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu jakýmkoli způsobem zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností. Jelikož je podle článku 17 možné se od tohoto pravidla odchýlit pouze prostřednictvím dohody, která byla uzavřena před vznikem sporu, a vzhledem k tomu, že knihkupec si nechal vytvořit internetové stránky

především s cílem přilákat zákazníky v členském státě 1, zaměřil své obchodní činnosti na členský stát, v němž je paní A usazena, může proto paní A knihkupce žalovat u soudu, který je příslušný podle jejího bydliště ⁽²⁴⁾.

(24) Tato záležitost byla předmětem judikatury Evropského soudního dvora, který navrhl některé prvky, jež musejí existovat, aby bylo možné stanovit, že je činnost prostřednictvím internetových stránek zacílena na určitý členský stát. Mezi tyto prvky patří použití jazyka dotčeného členského státu, který je jiný než jazyk státu, v němž se nachází místo podnikání, uvedení cen v měně daného státu, popis cesty z jednoho či více členských států do prostor dotčeného podniku, v němž mají být dané služby poskytovány, použití názvu domény nejvyšší úrovně, která je jiná než doména státu, v němž je usazen obchodník, a popis mezinárodní klientely, která sestává z osob s bydlištěm v různých členských státech; tyto prvky představují některé ze skutkových ukazatelů, které mohou poukazovat na záměr zacílit podnikání na členský stát spotřebitele. Viz spojené věci *Pammer proti Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG, C-585/08, a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller, C-144/09*.

2.2.3.5. Výlučná příslušnost

Článek 24 nařízení „Brusel I“ uvádí výčet okolností, které zakládají výlučnou příslušnost; jde o případy, kdy existuje presumpce zvláště úzkého vztahu k soudům konkrétního členského státu nebo kdy je obzvláště nutné zaručit právní jistotu. Jedná se mimo jiné o řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem či nájem nemovitostí nebo řízení, jejichž předmětem je zápis či platnost patentů nebo jiná práva průmyslového vlastnictví. Ve všech případech uvedených v článku 24 je zakázáno předkládat žaloby u jiných soudů, např. soudu v místě, v němž je žalovaný usazen, nebo jiného soudu, na němž se strany dohodly v ustanovení o volbě soudu ⁽²⁵⁾.

(25) Viz článek 27.

2.2.4. Předběžná opatření a prozatímní zajištění

Pokud jde o prozatímní opatření, článek 35 nařízení „Brusel I“ rovněž stanoví, že je možné u soudů členského státu navrhnout opatření, jsou-li tato opatření upravena právem tohoto členského státu. To platí v případech, kdy jsou pro rozhodnutí ve věci samé příslušné soudy jiného členského státu. Je třeba podotknout, že přepracované nařízení „Brusel I“ obsahuje novou definici „rozhodnutí“ a tato definice je rozšířena tak, aby zahrnovala také rozhodnutí, jímž soud, který je podle uvedeného nařízení příslušný rozhodovat ve věci samé, ukládá předběžná nebo zajišťovací opatření; definice nezahrnuje opatření uložené soudem, aniž by byl žalovaný, jímž je podle předpokladů osoba, proti které se opatření ukládá, předvolán k soudu, ledaže bylo rozhodnutí obsahující uvedené opatření před jeho výkonem obžalovanému doručeno. Rozhodnutí, jímž se uděluje předběžné a zajišťovací opatření, vydané soudem, který není podle nařízení „Brusel I“ příslušný ve věci samé, se však podle nařízení neuznává a nevykonává.

2.2.5. Jak zabránit souběžným řízením – evropská litispendence

Dokonce i podle pravidel pro určení příslušnosti obsažených v nařízení „Brusel I“ je stále možné, aby ve stejném občanskoprávním sporu mělo příslušnost několik soudů v Evropské unii. Ustanovení o evropské litispendenci brání tomu, aby soudy ve dvou či více členských státech souběžně vedly řízení v téže věci mezi týmiž stranami, neboť by přitom mohlo nastat riziko, že dojdou k protichůdným rozhodnutím a budou promarněny soudní a jiné zdroje. Jsou-li taková řízení zahájena u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, z vlastního podnětu řízení, dokud nestanoví, zda je v dané věci příslušný soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první. Pokud je stanovena příslušnost soudu, u něhož bylo

řízení zahájeno jako první, každý soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, odmítne příslušnost ve prospěch prvního soudu⁽²⁶⁾. Toto pravidlo má velký význam v přeshraniční právní praxi. V přepracovaném nařízení „Brusel I“ jsou v pravidlech litispendence provedeny důležité změny; zaprvé, soud, u něhož bylo zahájeno řízení, může od jakéhokoli jiného soudu, u něhož bylo zahájeno řízení, vyžadovat, aby jej informoval o datu, kdy u něj bylo řízení zahájeno, a dožádaný soud mu musí tuto informaci neprodleně poskytnout. Z druhé, pokud je řízení zahájeno u několika soudů, z nichž všechny mají výlučnou příslušnost podle článku 26, každý soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, musí odmítnout příslušnost ve prospěch prvního soudu. Dále, a to je v případě volby soudu velice důležité, podle přepracovaného nařízení „Brusel I“ se toto pravidlo liší v případě dohod o výlučné volbě soudu⁽²⁷⁾ následujícím způsobem: pokud je u soudu zvoleného stranami zahájeno řízení a tento soud má výlučnou pravomoc podle dohody o volbě soudu, každý jiný soud, u něhož bylo zahájeno řízení, musí řízení přerušit, a je-li stanovena příslušnost zvoleného soudu, odmítnout příslušnost ve prospěch zvoleného soudu⁽²⁸⁾. Konečně, pravidla litispendence se uplatní, třebaže v pozměněné podobě, také na kroky ve státech, které nejsou členy EU, pokud je řízení u soudu členského státu zahájeno na základě pravidel v člincích 4 až 7 nebo 9 a probíhá v téže věci a mezi týmiž stranami⁽²⁹⁾.

(26) Viz článek 29. Článek 30 stanoví obdobné pravidlo pro související řízení, která jsou definována v čl. 30 odst. 3.

(27) Viz bod 2.2.3.3 a poznámka pod čarou č. 15.

(28) Viz článek 31 a 22. bod odůvodnění.

(29) Viz článek 33. Existuje obdobné pravidlo, pokud jde o související řízení. Tato ustanovení byla zčásti začleněna proto, aby EU mohla ratifikovat Haagskou úmluvu o volbě soudu, viz také 23. a 4. bod odůvodnění.

2.2.6. Uznávaní a výkon rozhodnutí vydaných soudy jiných členských států podle přepracovaného nařízení „Brusel I“

Nařízení „Brusel I“ zjednodušilo formality pro uznání a výkon jakéhokoli rozhodnutí, které vydal soud v jednom členském státě („členský stát původu“)⁽³⁰⁾, v jiném členském státě („dožádaný členský stát“). Nařízení zavedlo přímočaré a jednotné řízení, jímž se rozhodnutí prohlašuje za vykonatelné v jiném členském státě, známé také jako „řízení o vykonatelnosti“. Přepracované nařízení „Brusel I“ učinilo v tomto ohledu další krok a zrušilo řízení o vykonatelnosti úplně. Od 10. ledna 2015 již nebude nutné, aby soudem uznaný věřitel o prohlášení vykonatelnosti; může požádat přímo o výkon rozhodnutí⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Uznávaní

Podle článku 36 jsou rozhodnutí vydaná v některém členském státě v ostatních členských státech automaticky uznávána, aniž je vyžadováno zvláštní řízení. Uznání lze odmítnout pouze v několika málo výjimečných případech, z nichž případ, který je z hlediska právní praxe nejdůležitější, je upraven čl. 45 odst. 1 písm. b) a jde o rozhodnutí vydaná v nepřítomnosti.

2.2.6.2. Výkon

Jak bylo poznamenáno výše, přepracované nařízení „Brusel I“ výrazným způsobem změnilo řízení, jímž se rozhodnutí vydané v jednom členském státě stává vykonatelným v jiném státě. Místo aby strana, která usiluje

o výkon rozhodnutí, tedy „soudem uznaný věřitel“, musela žádat o prohlášení vykonatelnosti, stává se takové rozhodnutí přímo vykonatelným v ostatních členských státech, jestliže jsou předloženy určité dokumenty. Soudem uznaný věřitel, který usiluje o výkon rozhodnutí, požádá původní soud, aby vydal osvědčení, jímž se potvrzuje vykonatelnost a které obsahuje podrobnosti o rozhodnutí⁽³²⁾. Toto osvědčení a kopie rozhodnutí pak zajišťují dostatečnou pravomoc k výkonu v dožádaném členském státě⁽³³⁾.

Kromě toho, že zmocňuje soudem uznaného věřitele k výkonu rozhodnutí v dožádaném členském státě v souladu s právem tohoto státu a za stejných podmínek jako rozhodnutí v něm vydávaná⁽³⁴⁾, dává vykonatelné rozhodnutí pravomoc použít předběžná nebo zajišťovací opatření v souladu s právem dožádaného členského státu⁽³⁵⁾. Pokud rozhodnutí obsahuje na příkaz, který není v právu dožádaného členského státu znám, příkaz se upraví na příkaz, s nímž jsou v tomto státě spojeny rovnocenné účinky⁽³⁶⁾.

2.2.6.3. Odepření uznání a výkonu

Uznání lze odepřít, jestliže existuje důvod pro odepření uznání podle článku 45. Rozhodnutí nebude uznáno: a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu, b) jestliže se prokáže, že žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen návrh na zahájení řízení nebo jiná rovnocenná písemnost v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by mu umožnil připravit

(32) Viz článek 53 a příloha 1.

(33) Viz článek 37.

(34) Viz článek 41.

(35) Viz článek 40.

(36) Viz článek 54.

(30) Viz definice v čl. 2 písm. d).

(31) Viz článek 39.

obhajobu, nebo c) pokud je v rozporu s pravidly výlučné příslušnosti nebo zvláštními pravidly týkajícími se záležitostí pojištění či spotřebitelských smluv⁽³⁷⁾. Ve všech ostatních případech musí soud v dožádaném členském státě přijmout skutková zjištění ohledně příslušnosti, k nimž dospěl původní soud, a je mu výslovně zakázáno přezkoumávat příslušnost tohoto soudu⁽³⁸⁾. Článek 36 stanoví, že cizí rozhodnutí nesmí být v žádném případě v dožádaném členském státě přezkoumáváno ve věci samé⁽³⁹⁾. Jakákoli dotčená osoba může podat návrh na vydání rozhodnutí, že se na konkrétní rozhodnutí nevztahuje žádný z důvodů pro odepření uznání⁽⁴⁰⁾. Každá zúčastněná strana může podat návrh proti uznání a soudem uznatý dlužník může podat návrh proti výkonu rozhodnutí u jednoho ze soudů, jejich výčet za tímto účelem vypracovala Komise⁽⁴¹⁾. Týká se to výhradně výkonu jiných rozhodnutí než rozhodnutí ve věci samé⁽⁴²⁾. Kromě toho může soudem uznatý dlužník podat soudu návrh na odepření uznání či výkonu rozhodnutí na základě jednoho z důvodů pro odepření uznání⁽⁴³⁾. Proti rozhodnutí o návrhu na odepření výkonu se strany mohou odvolat ve zvláštním řízení⁽⁴⁴⁾.

(37) Viz čl. 45 písm. e).

(38) Viz čl. 45 odst. 2 a 3.

(39) Viz článek 52.

(40) Viz čl. 36 odst. 2. Postup u takového návrhu je stejný jako u odepření výkonu, viz články 46 až 51.

(41) Viz články 47 a 75. Informace rozešle Komise prostřednictvím Evropské soudní sítě.

(42) Viz článek 52.

(43) Viz články 46 až 48 a 29. bod odůvodnění.

(44) Viz články 49 až 51.

2.2.7. Výkon veřejných listin a soudních smírů

Ve většině právních systémů členských států je možné vyjádřit závazek uhradit určitou finanční částku či splnit jiné druhy smluvních závazků v dohodě či jiném dokumentu, který vyhotoví notář nebo jiný orgán veřejné moci a jehož pravost se ověří např. registrací ve veřejném rejstříku nebo u soudu. Takováto dohoda nebo nástroj jsou známy jako veřejná listina. Pokud byla takováto listina vykonatelná v členském státě, v němž byla vyhotovena nebo registrována, pak byla podle předchozích ustanovení nařízení „Brusel I“⁽⁴⁵⁾ přímo vykonatelná ve všech ostatních členských státech za stejných podmínek jako rozhodnutí. To má zjevnou výhodu, která spočívá v poměrně rychlém a přímočarém způsobu, jak zajistit zaplacení finanční částky nebo splnění jiných závazků, neboť takovou veřejnou listinu lze vykonat přímo, jakmile věřitel obdržel prohlášení vykonatelnosti. Jedna ze stran může proti výkonu vznést námitku jedině tehdy, pokud je zjevně v rozporu s veřejným pořádkem v dožádaném členském státě.

V důsledku zrušení nutnosti získat prohlášení vykonatelnosti podle přepracovaného nařízení „Brusel I“ potřebuje věřitel pouze samotnou listinu a osvědčení vydané příslušným orgánem, případně soudem v členském státě původu⁽⁴⁶⁾. Přepracované nařízení „Brusel I“ rovněž obsahuje definici veřejné listiny⁽⁴⁷⁾. Na soudní smíry se vztahují obdobná ustanovení jako na výkon veřejných listin⁽⁴⁸⁾.

(45) Viz článek 57.

(46) Viz články 58 a 60 přepracovaného znění.

(47) Viz čl. 2 písm. c).

(48) Viz článek 57 a články 59 a 60 a definice v čl. 2 písm. b) přepracovaného znění.

2.2.8. Zvláštní režimy pro Jednotný patentový soud a Soudní dvůr Beneluxu

Souběžně s přepracovaným nařízením „Brusel I“ je od 15. ledna 2015 použitelné nové nařízení s cílem vymezit zvláštní pravidla, pokud jde o vztah mezi řízením u Jednotného patentového soudu a Soudního dvora Beneluxu (souhrnně označované jako „společné soudy“) na jedné straně a u soudů členských států podle nařízení „Brusel I“ na straně druhé⁽⁴⁹⁾. Obsahuje také pravidla pro vztahy se soudy ve třetích zemích, tedy těch, které nejsou členy EU. Návrh, z něž toto nařízení vychází, byl přijat Evropskou radou a Parlamentem v červnu 2014. Nástroj obsahuje ustanovení o relativní pravomoci vyplývající z příslušnosti soudů členských států podle ustanovení o příslušnosti v nařízení „Brusel I“ a vztahu těchto ustanovení k příslušnosti společných soudů a rovněž stanoví pravidla litispendence a zabývá se uznáváním a výkonem rozhodnutí v rámci obou režimů.

Tato změna přepracovaného nařízení „Brusel I“ se stala nezbytnou, aby bylo možné provést „patentový balíček“ sestávající ze dvou nařízen⁽⁵⁰⁾ („nařízení o jednotném patentu“) a mezinárodní dohody („Dohoda o Jednotném patentovém soudu“ nebo „Dohoda o JPS“), čímž byla vytvořena jednotná patentová ochrana v Evropské unii. Podle Dohody o JPS a uvedených nařízeních bude možné získat evropský patent s jednotným účinkem, tedy

právní titul zajišťující jednotnou ochranu vynálezu v 25 členských státech⁽⁵¹⁾, prostřednictvím jednoho kontaktního místa, což přinese výhody, pokud jde o snížení nákladů a administrativní zátěže.

Soudní dvůr Beneluxu je soud společný pro Belgii, Lucembursko a Nizozemsko, byl zřízen v roce 1965 a jeho úkolem je zaručovat jednotné uplatňování pravidel, která jsou pro země Beneluxu společná a týkají se různých záležitostí, např. duševního vlastnictví (zejména určitých druhů práv týkajících se ochranných známek, modelů a návrhů). Dodnes spočívá činnost Soudního dvora Beneluxu především ve vydávání rozhodnutí o předěžné otázce, která se týká výkladu těchto pravidel. V roce 2012 tyto tři členské státy vytvořily možnost rozšířit pravomoci Soudního dvora Beneluxu tak, aby zahrnovaly pravomoci vyplývající z příslušnosti ve specifických záležitostech, které spadají do oblasti působnosti nařízení „Brusel I“.

Tyto změny přepracovaného nařízení „Brusel I“ mají zaručit, že mezi dohodami týkajícími se těchto společných soudů a přepracovaným nařízením „Brusel I“ panuje soulad, a zabývají se konkrétní problematikou pravidel pro určení příslušnosti ve vztahu k žalovaným ve státech, které nejsou členy Evropské unie.

Hlavní pravidlo pro určení příslušnosti zní, že společný soud je příslušný podle pravidel nařízení „Brusel I“, pokud by tato příslušnost podle zmíněných pravidel byla přiznána soudům členského státu, jenž je stranou dohody, která určuje daný soud pro danou právní otázku spadající do oblasti působnosti dohody. Pokud jde o strany, které mají bydliště mimo EU, pravidla nařízení „Brusel I“ jsou rozšířena tak, aby se vztahovala na žalované s místem bydliště ve třetích zemích, pokud jde o záležitosti, které spadají do příslušnosti

(49) Viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 542/2014.

(50) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1257/2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany; nařízení Rady (EU) č. 1260/2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany, pokud jde o příslušná ustanovení o překladu.

(51) Nařízení o jednotném patentu byla přijata na základě posílené spolupráce všemi členskými státy kromě Itálie a Španělska.

společných soudů. Kromě toho mohou společné soudy vyslechnout žalované, kteří mají bydliště mimo EU, na základě doplňkového pravidla pro určení příslušnosti: pokud je společný soud příslušný pro spor týkající se porušení evropského patentu, v jehož důsledku vznikla škoda v EU, může se také zabývat nárokem na náhradu škody, jež vznikla v důsledku tohoto porušení mimo EU, vzneseným proti žalovanému, jenž není usazen v EU, jestliže se nemovitost patřící tomuto žalovanému nachází v členském státě, který je stranou dohody o společném soudu ⁽⁵²⁾. Pravidla litispence v přepracovaném nařízení „Brusel I“ se uplatňují na žaloby, které jsou podány současně u společného soudu a soudu členského státu, který není stranou příslušné dohody ⁽⁵³⁾. Pokud jde o uznávání a výkon obecně, pravidla nařízení „Brusel I“ se použijí vždy s výjimkou případů, kdy má být rozhodnutí vydané společným soudem vykonáno v členském státě, jenž je stranou příslušné dohody, a tato dohoda obsahuje pravidla pro uznávání a výkon. V takovém případě se uplatní pravidla této příslušné dohody ⁽⁵⁴⁾.

(52) Viz článek 71b.

(53) Viz článek 71c.

(54) Viz článek 71d.

Evropská řízení v občanských a obchodních věcech

3.1. Přehled

Evropská unie přijala čtyři samostatná nařízení, která usnadňují rychlé a účinné vymáhání nesplacených dluhů (souhrnně označované jako „evropská řízení“). Tři nařízení vytvářejí jednotná evropská řízení, která jsou k dispozici účastníkům sporu jako alternativa k řízením vymezeným vnitrostátními právními předpisy. Čtvrté nařízení stanoví, že soud, který vydal rozhodnutí, osvědčuje, že byly splněny určité minimální procesní požadavky. Rozhodnutí vydaná v těchto řízeních budou uznána a vykonána v jiném členském státě, aniž by bylo nutné získat prohlášení vykonatelnosti. Tímto způsobem byla vytvořena následující řízení, uvedená v pořadí podle data přijetí: evropský exekuční titul pro nesporné nároky⁽⁵⁵⁾ evropský platební rozkaz⁽⁵⁶⁾, „evropské řízení o drobných nárocích“⁽⁵⁷⁾ a řízení o evropském příkazu k obstavení účtů⁽⁵⁸⁾. Řízení jsou k dispozici pouze ve vztahu k přeshraničnímu věcem.

3.2. Evropský exekuční titul pro nesporné nároky

Účelem **nařízení, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky**⁽⁵⁹⁾, bylo zbavit se mezitímních opatření přijatých před výkonem v jiném členském státě, než v jakém bylo rozhodnutí vydáno, a to

stanovením minimálních procesních norem. Toto nařízení se s řadou výjimek vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu.

Pojem „**nesporný nárok**“ zahrnuje všechny situace, v nichž dlužník prokazatelně nepopírá existenci ani výši peněžního nároku a v nichž má věřitel proti dlužníkovi k dispozici buď soudní rozhodnutí, nebo vykonatelný dokument, který potvrzuje či uznává dluh a vyžaduje výslovný souhlas dlužníka v podobě úřední listiny nebo soudního smíru.

Bylo-li rozhodnutí o nesporném nároku vydáno v členském státě a musí být uznáno a vykonáno v jiném členském státě, má věřitel dvě možnosti: může požádat o to, aby bylo rozhodnutí potvrzeno jako evropský exekuční titul, nebo může požádat o prohlášení vykonatelnosti podle nařízení „Brusel I“. Rozhodnutí o nesporném nároku, které bylo potvrzeno jako evropský exekuční titul v členském státě původu, se v ostatních členských státech uzná a vykoná, aniž by bylo nutné získat prohlášení vykonatelnosti. Pro rozhodnutí v soudních řízeních zahájených po 10. lednu 2015 přepracované nařízení „Brusel I“ zrušilo řízení o vykonatelnosti. V případě těchto rozhodnutí bude mít evropský exekuční titul zvláštní význam pouze ve vztahu k vymáhání nároků výživného ve Spojeném království, jelikož nařízení o výživovacích povinnostech zachovává ve vztahu k uvedenému členskému státu nutnost prohlášení vykonatelnosti.

(55) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004.

(56) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006.

(57) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007.

(58) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 655/2014.

(59) Nařízení se vztahuje na všechny členské státy kromě Dánska.

Příklad 4

Pan A vznesl peněžní nárok vůči panu B, a to podáním žaloby v členském státě 1, v němž jsou oba dva usazení. Soud nařídil panu B, který nárok během řízení nenapadl, aby panu A zaplatil částku 10 000 EUR. Jelikož pan B nedávno převedl všechna svá peněžní aktiva do banky v členském státě 2, pan A se ptá, jak může dosáhnout výkonu rozhodnutí v členském státě 2.

V současnosti má pan A dvě možnosti: může požádat původní soud v členském státě 1, aby rozhodnutí potvrdil jako evropský exekuční titul pro nesporné nároky; rozhodnutí s potvrzením by pak bylo uznáno a vykonáno v členském státě 2, aniž by bylo vyžadováno další zvláštní řízení. Druhou možností je, že pan A podle nařízení „Brusel I“ v členském státě 2, kde usiluje o výkon rozhodnutí, požádá o prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí. Řízení o vykonatelnosti stanovené v uvedeném nařízení by zahrnovalo řízení v členském státě 2, které by bylo oddělené od řízení v členském státě 1, v němž bylo rozhodnutí vydáno. Tím může vzniknout určité prodloužení a také další náklady.

Pokud jde o druhou možnost, podle přepracovaného nařízení „Brusel I“ nebude pan A v budoucnosti muset žádat o prohlášení vykonatelnosti v členském státě 2, jelikož od 10. ledna 2015 bude rozhodnutí v členském státě 2 uznáno a vykonáno bez nutnosti využít mezitímní řízení, která jsou v současnosti stanovena v nařízení „Brusel I“.

Řízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky je pro věřitele jednoznačně přínosné, neboť získají přístup k rychlému a účinnému výkonu rozhodnutí o nesporných nárocích v jiném členském státě bez nutnosti účasti soudních orgánů členského státu, v němž se usiluje o výkon, a bez souvisejících prodloužení a výdajů. Kromě toho tím obecně zaniká potřeba překladu, neboť pro potvrzení se používají vícejazyčné standardní formuláře. Původní soud vydá potvrzení evropského exekučního titulu v jazyce, v němž je vypracováno rozhodnutí, přičemž použije vzorový formulář uvedený v příloze I. Nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky stanoví minimální normy pro řízení, která vedou k vydání rozhodnutí, aby se zajistilo, že dlužník bude o soudním řízení vedeném proti němu, o nutnosti své aktivní účasti v řízení, pokud chce popřít nárok, a o důsledcích své neúčasti informován včas a takovým způsobem, aby si mohl zajistit obhajobu. Soudy členského státu původu jsou pověřeny zkoumáním plného dodržení minimálních procesních norem, než vydají standardní potvrzení evropského exekučního titulu, které učiní toto zkoumání a jeho výsledek transparentním. Zájmy soudem uznaného dlužníka jsou ve fázi výkonu chráněny tím, že je umožněno omezené právo na odmítnutí titulu v členském státě výkonu bez přezkumu věci samé.

Evropský exekuční titul vstoupil v platnost dne 21. října 2005. Další informace o řízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky jsou k dispozici v Praktickém průvodci pro uplatňování nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky, který byl zveřejněn pod záštitou Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci ⁽⁶⁰⁾.

(60) Tento průvodce je k dispozici on-line na adrese http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_cs.pdf.

3.3. Řízení o evropském platebním rozkazu

Toto řízení má určité podobné rysy jako řízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky, neboť se vztahuje na přeshraniční peněžní nároky, které nejsou zpochybněny, a vede k udělení rozkazu, který je vykonatelný v jiných členských státech bez mezitímních řízení stanovených v nařízení „Brusel I“. Na rozdíl od evropského exekučního titulu pro nesporné nároky však není nutné nejprve získat soudní příkaz či doklad o dluhu, např. veřejnou listinu nebo soudní smír. Evropský platební rozkaz lze použít pouze u peněžitých pohledávek na určitou částku, jež jsou splatné v době, kdy je podán návrh na vydání rozkazu. Řízení o evropském platebním rozkazu představuje čistě písemné řízení a samo o sobě nezahrnuje slyšení u soudu, pokud nebo dokud není evropský platební rozkaz zpochybněn či je proti němu podán odpor. Jakmile je proti evropskému platebnímu rozkazu podán odpor, věc přestává být předmětem řízení o evropském platebním rozkazu; jestliže chce žalobce pokračovat v řízení o dané věci, musí toto řízení proběhnout v rámci jiného vnitrostátního řízení.

Řízení o evropském platebním rozkazu je volitelné v tom smyslu, že záleží na žalobci, aby si zvolil, zda toto řízení použije a neuchýlí se k žádnému z jiných dostupných způsobů, jak podat žalobu, včetně způsobů podle vnitrostátního procesního práva. Řízení se zahájí jednoduše vyplněním formuláře návrhu, tedy formuláře A, který je obsažen v příloze nařízení. Formulář A a další formuláře pro řízení o evropském platebním rozkazu jsou k dispozici také v elektronických verzích on-line na portálu evropské e-justice ⁽⁶¹⁾.

Řízení o evropském platebním rozkazu má zvláštní význam pro stěžovatele, kteří mají řadu nároků poměrně nízké hodnoty, proti nimž pravděpodobně nebude podán odpor, zejména ve věcech mezi podniky a spotřebiteli. Je třeba mít na paměti, že pravidla pro určení příslušnosti, která se vztahují na nároky proti spotřebitelům v rámci řízení o evropském platebním rozkazu, jsou pozměněna oproti pravidlům podle nařízení „Brusel I“, která by se použila za jiných okolností. Pokud nárok v rámci řízení o řízení o evropském platebním rozkazu vyplne ze spotřebitelské smlouvy a spotřebitel je žalovaným, musí být soudem s příslušností soud členského státu, v němž má žalovaný bydliště, jak stanoví článek 59 nařízení „Brusel I“.

Je-li žaloba v rámci řízení o evropském platebním rozkazu přijata a žalovaný proti ní nevyvine odpor, soud vydá rozkaz a osvědčení a poté lze rozkaz vykonat v jiných členských státech, aniž by byla vyžadována dodatečná řízení a aniž by bylo nutné zahájit evropské řízení o vykonatelnosti podle nařízení „Brusel I“. V tomto rozsahu ruší nařízení o evropském platebním rozkazu doložku vykonatelnosti ⁽⁶²⁾.

Výkon proběhne za podmínek obdobných jako podmínky výkonu evropského exekučního titulu pro nesporné nároky. Evropský platební rozkaz vstoupil v platnost dne 12. prosince 2008. Další informace o řízení o evropském platebním rozkazu jsou k dispozici v Praktickém průvodci pro uplatňování nařízení o evropském platebním rozkazu, který byl zveřejněn pod záštitou Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci ⁽⁶³⁾.

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&plang=cs&init=true&refresh=1

(62) Viz článek 19 nařízení o evropském platebním rozkazu.

(63) Tento průvodce je k dispozici on-line na adrese: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

3.4. Evropské řízení o drobných nárocích

Evropské řízení o drobných nárocích je třetím řízením, pro něž byla omezena mezitímní opatření nutná k uznání a výkonu rozhodnutí, čímž byla splněna výzva vznesená na zasedání Evropské rady v Tampere ⁽⁶⁴⁾. V tomto ohledu se toto řízení podobá řízením o evropském exekučním titulu a evropském platebním rozkazu, v jiných ohledech se však od těchto dvou řízení značně liší.

Zprv, evropské řízení o drobných nárocích se zabývá jak spornými, tak nespornými věcmi, a proto zahrnuje ustanovení procesní povahy včetně ústního jednání a dokazování. Obsahuje také řadu lhůt, které by v případě dodržení měly umožnit, aby bylo řízení i ve sporných případech uzavřeno rychleji než jiná řízení. Evropské řízení o drobných nárocích je v podstatě písemné řízení a žalobci a žalovaní by je měli být schopni využívat s minimálními těžkostmi a bez nutnosti právního zastoupení, ačkoli takové zastoupení není vyloučeno.

Evropské řízení o drobných nárocích je stejně jako řízení o evropském platebním rozkazu k dispozici pouze pro přeshraniční věci a slouží jako alternativa k vnitrostátním řízením podobné povahy. Úspěšná strana evropského řízení o drobných nárocích může očekávat, že jí druhá strana uhradí náklady, ale pouze v případě, že jsou přiměřené ve vztahu k hodnotě nároku. Omezení nákladů řízení je zásadní z toho hlediska, podle něž by evropské řízení o drobných nárocích mělo usnadnit přístup ke spravedlnosti zejména jednotlivým spotřebitelům a vlastníkům malých podniků, kteří by jinak nemuseli být ochotni či schopni vymáhat své nároky v jiných členských státech než ve svém vlastním.

Nejdůležitějším faktorem evropského řízení o drobných nárocích je popis nároků, které lze do řízení zařadit. Zprv nesmí jejich hodnota přesáhnout částku 2 000 EUR. Tato částka se vypočte při zahájení řízení a jsou z ní vyloučeny veškeré úroky z nároku či výdaje. Pokud je v řízení o sporné věci vznesen protinárok, nesmí ani ten přesáhnout částku 2 000 EUR, avšak nárok a protinárok se pro účely výpočtu mezní částky nesčítají. Pokud jde o předmět řízení, do evropského řízení o drobných nárocích lze zařadit nároky občanské a obchodní povahy, přičemž se uplatní obdobné výjimky jako v nařízení „Brusel I“. Z řízení jsou vyloučeny některé dodatečné věci včetně nároků vyplývajících z pracovního poměru, nároků ve vztahu k nájmu nemovitostí a odpovědnostních nároků týkajících se porušení práva na soukromí a pomluvy.

Výkon rozkazu v rámci evropského řízení o drobných nárocích je podobný jako u řízení o evropském exekučním titulu a řízení o evropském platebním rozkazu; soud, který rozkaz vydal, vydá osvědčení podle nařízení a rozhodnutí se doručí jednotlivým stranám. Jakmile jsou osvědčeni a rozhodnutí k dispozici, není k výkonu v jiném členském státě nutné žádné další řízení. Stejně jako formuláře pro evropský platební rozkaz jsou formuláře evropského řízení o drobných nárocích k dispozici on-line v různých jazycích EU, elektronickou verzi je možné vyplnit on-line a pokud to příslušný soud povolí, lze formulář tomuto soudu on-line také předložit ⁽⁶⁵⁾.

Evropské řízení o drobných nárocích vstoupilo v platnost dne 1. ledna 2009. Další informace o evropském řízení o drobných nárocích jsou k dispozici v Praktickém průvodci pro používání nařízení o evropském řízení o drobných

(64) Viz bod 1.5.

(65) On-line formuláře pro evropské řízení o drobných nárocích jsou k dispozici na adrese: https://e-justice.europa.eu/content_small_claims_forms-177-cs-do

nárocích, který byl zveřejněn pod záštitou Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci ⁽⁶⁶⁾.

Nařízení o evropském řízení o drobných nárocích je v době přípravy tohoto průvodce předmětem návrhu Komise na určité změny řízení ⁽⁶⁷⁾.

3.5. Evropský příkaz k obstavení účtů

Díky přepracovanému nařízení „Brusel I“ a nařízením o evropském exekučním titulu, evropském platebním rozkazu a evropském řízení o drobných nárocích se *acquis* v oblasti civilního soudnictví EU dostalo do fáze, kdy u nároku na platbu může věřitel, který si zajistí vykonatelný příkaz v jednom členském státě, tento příkaz poměrně jednoduše a levně převést za účelem výkonu do jiného členského státu, přičemž jsou vyžadovány jen nepatrné dodatečné kroky nebo nejsou takové kroky vyžadovány vůbec. Dosud se však skutečný výkon příkazu řídil vnitrostátními právními předpisy a postupy, které se mezi členskými státy značně liší. Pokud jde o metody výkonu, jedním z nejběžnějších postupů je „zmrazení“ bankovních účtů s cílem zabránit vzpurným dlužníkům, aby převedli své finanční prostředky z účtů nebo mezi účty na úkor věřitele. To má zvláštní význam pro věřitele, který se snaží souběžně zajistit bankovní účty dlužníka v několika členských státech. Usilovat o to prostřednictvím různých vnitrostátních řízení se může ukázat jako těžkopádné a nákladné. Evropská komise proto začala pracovat na návrhu evropského příkazu k obstavení účtů. Nařízení založené na tomto návrhu bylo přijato dne 15.

května 2014 s použitelností od 18. ledna 2017 ⁽⁶⁸⁾. Důležitým rysem řízení o evropském příkazu k obstavení účtů je to, že umožňuje, aby soudy v jednom členském státě vydaly jediný příkaz, který by dokázal „zmrazit“ jakýkoli bankovní účet dlužníka v jakémkoli jiném členském státě. Příkaz by měl být vydán, aniž by byl dlužník vyslechnut, čímž se mu zabrání v převedení finančních prostředků, které mají být obstaveny, během doby nutné k výkonu příkazu. Jako protiváhu stanoví řízení ochranná opatření pro dlužníky, aby se zaručilo, že „zmrazená“ částka odpovídá výši legitimního nároku věřitelů a že je dlužníkovi včas umožněno dostavit se k soudu a příkaz napadnout. Podrobnější vysvětlení řízení je uvedeno v kapitole 13 o výkonu rozhodnutí.

(66) Tento průvodce je k dispozici on-line na adrese:
http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_en.pdf.

(67) Viz znění návrhu ze dne 19. listopadu 2013, COM(2013) 794 final, 2013/0403(COD).

(68) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 655/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech.

Úpadek

4.1. Souvislosti

Úpadek je jednou z věcí, které byly z oblasti působnosti nařízení „Brusel I“ vyloučeny. Bylo nicméně uznáno, že je naléhavě nutné vytvořit evropský nástroj, který by umožňoval, aby byly příkazy ve věcech týkajících se úpadekového práva uznávány a vykonávány ve všech členských státech a aby jejich použití nebylo omezeno hranicemi členských států ani jejich vnitrostátními postupy, které jsou značně různorodé. Činnosti podniků mají v důsledku rozvoje vnitřního trhu v rostoucí míře mezinárodní a přeshraniční dopady. Kromě toho bylo třeba odstranit podněty, které podniky motivovaly k převodům majetku z jednoho členského státu do druhého ve snaze mařit zájmy věřitelů a získat výhodnější právní postavení. Řádné fungování vnitřního trhu navíc vyžaduje, aby mezinárodní úpadeková řízení v Evropské unii probíhala účinně a účelně. Cílů takovéto povahy zjevně nemohlo být v dostatečné míře dosaženo na úrovni členských států, a proto bylo nezbytné, aby ustanovení o příslušnosti, uznávání a rozhodném právu pro případy úpadku byla obsažena v opatření v rámci evropského práva. Členské státy zahájily jednání za tímto účelem na počátku 90. let 20. století poté, co vstoupila v platnost Maastrichtská smlouva, a tato jednání byla dne 23. listopadu 1995 završena přijetím znění mezinárodní úmluvy tehdejšími členskými státy. Ačkoli tato úmluva nikdy nevstoupila v platnost, posloužila nakonec jako základ pro následné nařízení, které bylo přijato dne 29. května 2000.

4.2. Evropské nařízení o úpadekovém řízení ⁽⁶⁹⁾

Evropské nařízení o úpadekovém řízení obsahuje ustanovení, která upravují vzájemné vztahy mezi úpadekovými řízeními v členských státech EU. **Nařízení** vstoupilo v platnost dne 31. května 2002 a vztahuje se na všechna řízení zahájená po tomto datu.

4.2.1. Oblast působnosti nařízení EU o úpadekovém řízení

Nařízení o úpadekovém řízení se vztahuje souhrnně na úpadeková řízení bez ohledu na to, zda je dlužníkem fyzická či právnická osoba, podnikatel nebo jiný subjekt, v nichž dlužník zcela či zčásti pozbývá majetku a ve vztahu k dlužníkovi je jmenován správce podstaty nebo správce. Dotčená řízení jsou definována v čl. 1 odst. 1 nařízení a konkrétně vyjmenována v přílohách A a B uvedeného nařízení. Aby bylo nařízení o úpadekovém řízení použitelné, musí být řízení úředně zavedeno a mít v členském státě, ve kterém bylo úpadekové řízení zahájeno, právní účinky.

4.2.2. Pravidla pro určení příslušnosti stanovená v nařízení – článek 3

Nařízení obsahuje pravidla pro určení příslušnosti, aby bylo možné stanovit, který soud v kterém členském státě je příslušný zahájit a vést úpadekové řízení. Vychází ze zásady, že v EU by mělo být v souvislosti s úpadkem konkrétního dlužníka vedeno pouze jedno řízení. Toto řízení by mělo sestávat z hlavního řízení s obecnou působností a případně dalšího vedlejšího řízení. K zahájení hlavního řízení by měly být příslušné soudy v tom členském státě,

(69) Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadekovém řízení.

na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka⁽⁷⁰⁾. Vnitrostátní řízení, která se týkají pouze majetku nacházejícího se ve státě, v němž bylo řízení zahájeno, označovaná jako „vedlejší řízení“, jsou možná souběžně s hlavním řízením⁽⁷¹⁾. V situaci, kdy je vnitrostátní řízení zahájeno dříve než hlavní řízení, se pak označuje jako „územní řízení“ a pokračuje, dokud není zahájeno hlavní řízení.

4.2.3. Hlavní, vedlejší a územní úpadkové řízení

Hlavní úpadkové řízení a vedlejší řízení jsou vedena samostatně a zpravidla různými správci podstaty. K účinnému zpeněžení celkového majetku však mohou přispět nebo takového zpeněžení dosáhnout pouze v případě, že jsou všechna současně probíhající řízení koordinována. K tomu je nutná úzká spolupráce různých správců podstaty, zejména při výměně dostatečného množství informací o pokroku v příslušném řízení. Správci podstaty si mají sdělovat mimo jiné informace o přihlašování a ověřování pohledávek, jakož i o veškerých opatřeních zaměřených na ukončení řízení⁽⁷²⁾. K zajištění rozhodující úlohy hlavního úpadkového řízení by měl mít správce podstaty v tomto řízení možnost různým způsobem zasahovat do vedlejších úpadkových řízení, která probíhají v téže době.

4.2.4. Věřitelé

Každý věřitel, který má obvyklé místo pobytu, bydliště, nebo sídlo v členském státě, má právo přihlásit pohledávky v kterémkoli z úpadkových řízení, která

v členském státě probíhají ve vztahu k majetku dlužníka⁽⁷³⁾. Pro zajištění rovného zacházení s věřiteli však musí být rozdělení výnosu koordinováno. Každý věřitel si může ponechat trvale to, čeho v průběhu úpadkového řízení nabyt, avšak k účasti na rozdělení celkového majetku v jiných řízeních je oprávněn pouze tehdy, pokud věřitelé, kteří jsou ve stejném postavení, získají stejnou poměrnou část svých nároků; viz čl. 20 odst. 2. To, zda a za jakých podmínek smí věřitel podat návrh na zahájení vedlejšího řízení, se určí podle práva členského státu, na jehož území je toto řízení zahájeno⁽⁷⁴⁾. Obdobně jsou účinky takového řízení omezeny na majetek dlužníka, který se nachází na území členského státu, v němž probíhá vedlejší řízení⁽⁷⁵⁾.

Příklad 5

Společnost A je zřízena podle právních předpisů členského státu 1, v němž má místo podnikání a na jehož území se soustředí její hlavní zájmy. U příslušného soudu v členském státě 1 podala návrh na vyhlášení úpadku a tento soud zahájil úpadkové řízení a jmenoval správce podstaty. Společnost B s místem usazení v členském státě 2 vznesla proti společnosti A hmotněprávní nároky. Společnost B ví o tom, že společnost A v členském státě 2 provozuje místo podnikání, a to včetně velkého skladu a nemovitosti. Společnost B se ptá, jak může během úpadkového řízení nejlépe ochránit své zájmy.

(70) Viz čl. 3 odst. 1.

(71) Viz čl. 3 odst. 2 a 3.

(72) Viz čl. 3 odst. 2 a 3.

(73) Viz článek 40.

(74) Viz článek 29.

(75) Viz článek 27.

Než vstoupilo v platnost nařízení o úpadečném řízení, společnost B by se bývala mohla pokusit získat soudní příkaz k výkonu rozhodnutí ve vztahu k majetku společnosti A v členském státě 2. Účinek soudních rozhodnutí týkajících se úpadečného řízení však byl omezen na členský stát, v němž byla tato rozhodnutí učiněna, a často nezabránil individuálnímu výkonu v jiných členských státech. Na základě ustanovení nařízení se však tato situace výrazně změnila. Podle pravidel nařízení je nyní individuální výkon po datu zahájení řízení v jednom členském státě ve všech ostatních členských státech vyloučen. Co se týče příkladu společností A a B, společnost B v současnosti v důsledku toho musí na základě pravidel nařízení o úpadečném řízení přihlásit svoji pohledávku v řízení o úpadku společnosti A, které bylo zahájeno v členském státě 1.

V situaci, jako je situace společnosti A, kdy společnost v platební neschopnosti drží značná aktiva v jiném členském státě, než ve kterém probíhá hlavní úpadečkové řízení, stanoví nařízení o úpadečném řízení možnost zahájit tzv. „vedlejší řízení“. Takové řízení lze zahájit za určitých podmínek. Účinky řízení jsou omezeny na majetek dlužníka nacházející se na území tohoto jiného členského státu. Společnosti B lze proto doporučit, aby zjistila, zda bylo v členském státě 2 zahájeno vedlejší úpadečkové řízení nebo zda jsou splněny zvláštní podmínky, za nichž může věřitel podat návrh na zahájení takového řízení.

4.2.5. Rozhodné právo v úpadečném řízení – článek 4

Podle zásady obsažené v čl. 4 odst. 1 nařízení o úpadečném řízení je právem rozhodným pro úpadečkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na určuje veškeré procesní i hmotněprávní účinky úpadečného řízení na osoby a právní vztahy. Nařízení dále stanoví v oblasti své působnosti **jednotná pravidla pro kolizní normy** jednotlivých států, která nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Jsou stanovena zvláštní pravidla pro rozhodné právo v případě zvláště závažných práv a právních vztahů, například pokud jde o věcná práva, započtení pohledávek, výhradu vlastnictví nebo pracovní smlouvy⁽⁷⁶⁾. Tyto výjimky z obecního pravidla mají chránit oprávněná očekávání věřitelů a právní jistotu při transakcích v jiných členských státech než v tom, v němž bylo řízení zahájeno.

4.2.6. Uznávání v úpadečném řízení – články 16 až 18 a článek 26

Nařízení stanoví **okamžité uznávání rozhodnutí** o zahájení, vedení a skončení úpadečného řízení v oblasti své působnosti a rozhodnutí učiněných v přímé souvislosti s takovým úpadečným řízením. V zásadě je rozhodnutí o zahájení úpadečného řízení uznáváno ve všech členských státech od okamžiku, kdy nabude účinku ve státě, který řízení zahájil⁽⁷⁷⁾. Toto rozhodnutí má bez dalších formálních náležitostí v jakémkoli jiném členském státě stejné účinky jako podle práva státu, který řízení zahájil⁽⁷⁸⁾, pokud není ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu⁽⁷⁹⁾.

(76) Viz články 5 až 10.

(77) Viz článek 16.

(78) Viz článek 17.

(79) Viz článek 26.

Jmenování správce podstaty a jeho pravomoci, které mu uděluje právo státu, v němž bylo řízení zahájeno, budou navíc v plném rozsahu uznány v ostatních členských státech⁽⁸⁰⁾.

4.2.7. Navrhovaná reforma nařízení o úpadkovém řízení

Ve stejný den jako zprávu ze dne 12. prosince 2012 o uplatňování nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení zveřejnila Evropská komise návrh reformy nařízení o úpadkovém řízení⁽⁸¹⁾. Jednání o tomto návrhu se v současnosti nacházejí v závěrečné fázi. Reforma bude v zásadě sestávat z těchto prvků:

- **Oblast působnosti:** oblast působnosti nařízení bude rozšířena přepracováním definice úpadkového řízení tak, aby zahrnovala hybridní a předúpadková řízení, jakož i řízení o oddlužení a jiná úpadková řízení pro fyzické osoby, jež v současnosti do definice nespádají. Kromě toho by tato revize, bude-li přijata, nařízení více sladila s přístupem přijatým ve vzorových právních předpisech komise UNCITRAL o přeshraničním úpadkovém řízení⁽⁸²⁾.
- **Příslušnost:** návrh vyjasňuje pravidla příslušnosti zejména doplněním definice konceptu místa, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, a zdokonalením procesního rámce pro stanovování příslušnosti tím, že od soudů a správců podstaty vyžaduje, aby přezkoumávali důvody pro příslušnost v úpadkovém řízení.

- **Vedlejší řízení:** jedná se o ustanovení, která umožňují účinnější vedení úpadkových řízení tím, že soudu umožňují nezahájit vedlejší řízení, jsou-li splněny určité podmínky, zejména pokud takové řízení není nutné pro ochranu zájmů místních věřitelů, ruší požadavek, aby vedlejší řízení bylo řízením likvidačním, a tím, že zlepšují spolupráci mezi hlavním a vedlejším řízením, a to zejména rozšířením požadavků spolupráce na zapojené soudy.
- **Zveřejňování informací o řízení a přihlašování pohledávek:** návrh od členských států požaduje, aby zveřejňovaly příslušná soudní rozhodnutí v přeshraničních úpadkových věcech ve veřejně přístupném elektronickém rejstříku, a zavádí propojení vnitrostátních insolvenčních rejstříků.
- **Skupiny společností:** návrh vytváří právní rámec pro koordinaci úpadkových řízení proti různým členům stejné skupiny společností, a to zejména tím, že zavádí skupinový postup koordinace a správcům podstaty a soudům zapojeným v různých hlavních řízeních ukládá povinnost navzájem spolupracovat a komunikovat.

(80) Viz článek 18.

(81) COM(2012) 743 final a COM(2012) 744 final, 2012/0360 (COD).

(82) Viz: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html.

Rozhodné právo

5.1. Rozhodné právo – problematika ⁽⁸³⁾

Na vnitřním trhu je potřeba zaručit, aby občané a podniky mohly s jistotou určit, jaké právo se použije v případě různých právních vztahů, které vznikají nebo jsou vytvářeny, stejně důležitá jako potřeba stanovit pravidla pro určení příslušnosti ve vztahu k soudním řízením, ne-li dokonce ještě důležitější. Každý den jsou uzavírány miliony transakcí a vzniká bezpočet situací, při nichž vyvstávají nebo by mohly vyvstat otázky týkající se rozhodného práva. Pokaždé, když někdo provede nákup, při němž je překročena hranice mezi dvěma členskými státy, vyvstává otázka, které právo se na tuto transakci vztahuje. Uzavírají-li podniky smlouvy na dodávku zboží a služeb, bere se nebo by měla být vzata v úvahu otázka rozhodného práva s cílem stanovit, kterým právem se budou řídit právní účinky smlouvy, a aby se zaručilo, že strany vědí, o jaké účinky se jedná. Jede-li rodina na dovolenou do jiného členského státu, autem při tom projede několik členských států a cestou nešťastnou náhodou dojde zaviněním jiné osoby k dopravní nehodě, při níž se někteří členové rodiny zraní a vznikne škoda na vozidle a jeho obsahu, je nanejvýš důležité, aby rodina věděla, v rámci jakého právního systému bude její výsledný nárok vyhodnocen. Aby byly takovéto situace předvídatelnější, nahrazují harmonizovaná pravidla pro určování rozhodného práva pravidla stanovená právními předpisy členských států.

(83) Existuje několik nástrojů, které obsahují pravidla pro rozhodné právo. Patří mezi ně nařízení o úpadkovém řízení, o výživovacích povinnostech, o rozvodu a o dědictví. Předmětem rozhodného práva ve vztahu k těmto záležitostem se zabývají kapitoly, v nichž jsou popsány příslušné nástroje.

5.2. Rozhodné právo pro smluvní závazkové vztahy – nařízení „Řím I“

5.2.1. Římská úmluva z roku 1980 a nařízení „Řím I“

První kroky k harmonizaci pravidel pro rozhodné právo spočívaly ve vyjednání a přijetí Římské úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, která byla uzavřena dne 19. června 1980. Úmluva vstoupila v platnost dne 1. dubna 1991 poté, co ji ratifikovalo osm členských států. Později byla úmluva – s výjimkou ve vztahu k Dánsku – nahrazena nařízením „Řím I“, které se zabývá stejnou problematikou. Pokud jde tedy o vztah mezi Dánskem a zbývajícími členskými státy EU, je úmluva stále v platnosti.

Úmluva stanovila v této oblasti harmonizovaná pravidla, jejich uplatňování se však v určitých bodech značně lišilo, zejména kvůli tomu, že se členským státům podařilo do určitých ustanovení úmluvy začlenit výhrady. Aby byla v této oblasti zaručena větší jednotnost a právní jistota, bylo 17. června 2008 přijato nařízení s použitelností od 17. prosince 2009.

5.2.2. Oblast působnosti nařízení „Řím I“

Nařízení upravuje smluvní závazkové vztahy podle občanského a obchodního práva. Určité záležitosti jsou z oblasti působnosti vyloučeny a obecně vzato mezi ně patří všechny záležitosti týkající se rodinného práva a statusu jednotlivců, rozhodčích řízení, práva společností, svěcenectví, dědění a jednatelství. Pravidla nařízení „Řím I“ se platí výlučně pro určování rozhodného práva ve věcech, na které se nařízení vztahuje, a to i v případě, že právo takto určené není právem členského státu.

5.2.3. Zásada samostatnosti stran a její omezení – článek 3

Hlavní zásada nařízení, stejně jako úmluvy, spočívá v „samostatnosti stran“, tedy konkrétně v tom, že si smluvní strany mohou zvolit, jakým právem se smlouva má řídit. Volba rozhodného práva se může vztahovat buď na celou smlouvu, anebo na její část. Volba stran může být vyjádřena výslovně a jasně vyplývat z ustanovení smlouvy či okolností věci. Učiněnou volbu mohou strany změnit. Pokud se všechny prvky smlouvy kromě volby práva nacházejí v jiné zemi, než je ta, jejíž právo je zvoleno, lze použít jakákoli ustanovení práva této jiné země, od nichž se nelze smluvně odchýlit. Existují určité druhy smluv, u nichž je zásada samostatnosti stran omezená a na něž se vztahují zvláštní pravidla, která ve většině případů omezují volbu práva na právo určitých konkrétních zemí. K těmto smlouvám patří přepravní smlouvy, pojistné a pracovní smlouvy a smlouvy, jejichž jednou stranou je spotřebitel. Podrobnosti o pravidlech pro tyto smlouvy jsou uvedeny dále v této kapitole.

5.2.4. Rozhodné právo v případě, že nebyla učiněna volba – článek 4

Jestliže si strany výslovně nezvolily rozhodné právo, nařízení stanoví pravidla, podle nichž se určí, které právo se v případě určitých druhů smluv použije. Základní zásada, o níž se tato pravidla opírají, zní, že smlouva by se měla řídit právem země, ke které má smlouva úzkou vazbu. Pro určité druhy smluv jsou tato pravidla vymezena v následující tabulce:

Druh smlouvy	Rozhodné právo	
Prodej zboží	Právo země obvyklého bydliště:	Prodávajícího
Poskytování služeb		Poskytovatele služeb
Franšízová smlouva		Osoby, jíž je franšíza udělena
Smlouva o distribuci		Distributora
Věcné právo k nemovitosti nebo nájem nemovitosti	- Právo země, ve které se nemovitost nachází - Pokud se smlouva týká krátkodobého nájmu, právo země obvyklého bydliště pronajímatele, pokud je stejná jako země, v níž má obvyklé bydliště nájemce, je-li nájemcem fyzická osoba	
Smlouva o koupi zboží v dražbě	Právo země, v níž se dražba koná, pokud lze toto místo určit	
Určité druhy smluv uzavřených v rámci mnohostranného systému pro nákup či prodej podílů ve finančních nástrojích	Právo, jímž se řídí vícestranný systém, v jehož rámci byla smlouva uzavřena, pokud je systém řízen jednotným právem	

U smluv, které do těchto kategorií nespádají nebo by patřily do více než jedné z nich, se smlouva řídí právem země obvyklého bydliště strany, jejíž plnění je pro smlouvu charakteristické. Pokud je smlouva úžeji spojena s jinou zemí, než je země určená podle těchto pravidel, použije se právo této jiné země. A konečně, není-li možné rozhodné právo podle těchto pravidel určit, použije se právo země, s níž je smlouva spojena nejužší.

V příkladu 1, jenž se týká smlouvy o výstavní ploše se společností B pořádající obchodní veletrhy, kterou společnost A zrušila pět dnů před začátkem dotčeného veletrhu (viz příklad 1 v bodě 2.1), by se společnost B chtěla ujistit, že se smlouva se společností A řídí pravidly vymezenými v právních předpisech země, v níž má obvyklé bydliště, tedy státu 2.

Pořadatelé obchodních veletrhů ve svých obecných obchodních podmínkách obvykle uvádějí, že se smlouva s vystavovatelem řídí právními předpisy státu, v němž má dotčený pořadatel místo podnikání. Nařízení „Řím I“ stejně jako předchozí úmluva stanoví zásadu samostatnosti stran, která stranám dává volnost při výběru práva, jež má být pro smlouvu rozhodné: viz čl. 3 odst. 1. Pokud strany ve smlouvě mezi společnostmi A a B zvolily právo státu 2, v němž má obvyklé bydliště společnost B, smlouva se řídí tímto právem.

Pokud žádné právo zvoleno nebylo, je nutné uchýlit se k tzv. „standardním“ pravidlům obsaženým v nařízení, aby se zjistilo, podle jakého pravidla lze v takovémto případě určit rozhodné právo. K tomu je zapotřebí charakterizovat smlouvu, neboť pokud by patřila do některé z kategorií uvedených v článku 4, rozhodným právem by bylo právo určené v uvedeném článku. Z různých smluv, jejichž výčet je ve zmíněném článku uveden, se nájmu výstavních prostor na veletrhu s největší pravděpodobností blíží smlouva uvedená v čl. 4 odst. 1 písm. b), tedy poskytování služeb. Je-li tomu tak, což bude záviset na podmínkách smlouvy, pak je rozhodným právem při neexistenci volby právo platné v obvyklém bydlišti poskytovatele služeb, tedy v zemi společnosti B, což je opět stát 2.

Pokud smlouvu charakterizovat nelze, je třeba uchýlit se k právu země obvyklého bydliště strany, jejíž plnění je pro smlouvu nejvíce charakteristické. Je pravděpodobné, že by to opět bylo právo státu 2,

neboť pro smlouvu byly nejvíce charakteristické nájem výstavních prostor a související služby poskytované v rámci obchodního veletrhu, které měla zajistit společnost B. To se zjevně liší od závazku společnosti A zaplatit finanční částku, což je závazek té nejobecnější povahy. Na základě toho by tudíž rozhodným právem pro smlouvu bylo opět právo členského státu 2, neboť v něm má společnost B své správní ústředí, a proto se v něm podle pravidla uvedeného v čl. 19 odst. 1 nařízení nachází její obvyklé sídlo.

5.2.5. Zvláštní pravidla a ochranná opatření pro slabší stranu – články 5 až 8

Existují zvláštní pravidla, která se týkají smluv o přepravě zboží a cestujících a smluv např. se spotřebiteli, pojistníky a zaměstnanci v rámci individuálních pracovních smluv.

5.2.5.1. Smlouvy o přepravě – článek 5

Pro smlouvy o přepravě, které často mají standardní podmínky, existuje obecné pravidlo, podle nichž je možné zvolit rozhodné právo, tato možnost se však liší u přepravy zboží a přepravy cestujících, jelikož je třeba dodržovat určité mezinárodní úmluvy. U přepravy zboží je možnost zvolit si rozhodné právo podle obecných pravidel o samostatnosti stran neomezená. Není-li právo zvoleno, právem rozhodným je právo země obvyklého bydliště dopravce, jestliže má ve stejné zemi obvyklé místo bydliště i odesílatel, a pokud nikoli, právem rozhodným je právo země, v níž se nachází místo doručení zboží. Pro smlouvy o přepravě cestujících je volba práva omezena na právo země, kde:

- má cestující své obvyklé bydliště,
- má dopravce své obvyklé bydliště,
- má dopravce místo své ústřední správy,
- se nachází místo odjezdu nebo
- se nachází místo určení.

Není-li právo zvoleno, použije se právo země, ve které má obvyklé bydliště cestující, pokud se v této zemi nachází rovněž místo odjezdu nebo místo příjezdu. Nelze-li použít žádnou z uvedených možností, použije se právo místa, kde má obvyklé bydliště dopravce.

5.2.5.2. *Ochrana slabší strany*

5.2.5.2.1. Spotřebitelé – článek 6

Smlouva mezi spotřebitelem a obchodníkem, definovaná v čl. 6 odst. 1, se řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, pokud v této zemi obchodník provozuje svoji podnikatelskou činnost nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tuto zemi zaměřuje. V důsledku volby práva ve smlouvě mezi těmito stranami však nesmí být spotřebitel zbaven ochrany, která by mu byla poskytnuta, pokud by rozhodným právem bylo právo země obvyklého bydliště spotřebitele. Tato pravidla se nepoužijí v případě určitých smluv o službách poskytovaných spotřebiteli jinde než v zemi jeho obvyklého bydliště, smluv o přepravě jiných než souborné služby pro cesty, smluv o nemovitostech jiných než smluv o právu k dočasnému užívání nemovitosti a určitých finančních nástrojů.

Vraťme se k příkladu 3, který je popsán výše v bodě 2.2.3.4, v němž si paní A, která má bydliště v členském státě 1, objednala knihu v internetovém knihkupectví a předem zaplatila částku 26,80 EUR, knihu však neobdržela. Paní A zjistila, že internetové knihkupectví patří společnosti usazené v členském státě 2. Rozhodla se, že na společnost podá žalobu, aby získala zpět své peníze, jelikož si knihu mezitím koupila v jiném internetovém obchodě. Kromě otázky příslušnosti, kterou se zabývá příklad 1, vyvstává také otázka rozhodného práva, protože paní A hodlá využít zvláštní ochranná opatření, jež jsou v členském státě 1 k dispozici osobám, které nakupují zboží on-line, a podle nichž nese povinnost prokázat, že objednané zboží bylo doručeno, obchodník, nikoli spotřebitel.

Paní A si však nyní přečetla text uvedený drobným písmem v on-line smlouvě, s jejímiž podmínkami musela před odesláním objednávky vyjádřit souhlas, a zjistila, že se smlouva řídí právními předpisy členského státu 2, který takovou ochranu spotřebitelům neposkytuje. Knihkupec tvrdí, že se obecné prodejní podmínky vztahují na veškeré prodeje včetně prodejů, které prodejce uskuteční on-line, a že tudíž paní A musí prokázat, že jí kniha nebyla doručena, a nikoli že on sám musí prokázat, že kniha doručena byla. Paní A zajímá, zda jí nařízení může v tomto ohledu pomoci.

Pokud se na tento případ uplatní podmínky podle článku 6, první bod zní, že jde o spotřebitelskou smlouvu, neboť paní A nevykonává při koupi knihy profesionální nebo podnikatelskou činnost, zatímco knihkupec ano. Dále lze tvrdit, že knihkupec tak či onak provozuje svou obchodní činnost v zemi, v níž má paní

A obvyklé bydliště, nebo svou činnost na tuto zemi přinejmenším zaměřuje. To znamená, že se na paní A, neboť souhlasila s volbou práva státu 2, vztahují podmínky čl. 6 odst. 2, podle nichž nesmí být v důsledku této volby zbavena ochrany, kterou jí poskytuje právo státu 1. Jelikož knihkupec není schopen dokázat, že kniha byla doručena, má paní A velkou naději na získání příkazu, aby jí byla částka odpovídající ceně knihy zaplacená.

5.2.5.2.2. Pojištění – článek 7

Zvláštní pravidla pro rozhodné právo ve vztahu k pojistným smlouvám lze rozdělit do dvou kategorií: pravidla pro velká rizika, neboť tento pojem je definován v příslušném právu EU⁽⁸⁴⁾, a pravidla pro jiné druhy pojistných smluv. Pokud jde o pojistné smlouvy, které kryjí velké rizika, uplatní se zásada samostatnosti stran a strany si mohou rozhodné právo volně zvolit. Pokud k volbě nedojde, platí dvě základní pravidla: buď se uplatní právo země, v níž má pojistitel obvyklé bydliště, nebo právo jiné země, kde je z okolností zjevné, že smlouva je s touto jinou zemí úžeji spojena. V případě jiných pojistných smluv než těch, které kryjí velká rizika, je volba rozhodného práva omezena na tyto možnosti

- právo členského státu, v němž se nachází riziko v okamžiku uzavření smlouvy,
- právo země, v níž má pojistník obvyklé bydliště,
- v případě životního pojištění právo členského státu, jehož je pojistník státním příslušníkem,

- v případě smlouvy kryjící rizika při událostech, k nimž došlo v jednom členském státě, a to v jiném, než je členský stát, v němž se riziko nachází, právo tohoto státu,
- v případě smluv kryjících rizika související s profesionální, průmyslovou či podnikatelskou činností, která se nachází v různých členských státech, právo kteréhokoli z těchto členských států nebo právo země, v níž má pojistník obvyklé bydliště.

V první, druhé a páté situaci může být volnost při volbě rozhodného práva větší, pokud to dotčená země povolí. Jestliže není rozhodné právo v těchto případech zvoleno, je jím opět právo členského státu, v němž se nachází riziko v okamžiku uzavření smlouvy. Existují určitá zvláštní pravidla pro případy, kdy je podle práva členského státu povinné uzavřít pojistnou smlouvu a kdy je třeba určit, ve které zemi se riziko nachází, přičemž v takovém případě musí být ve smlouvách kromě smluv o životním pojištění učiněn odkaz na druhou směrnici Rady o pojištění⁽⁸⁵⁾ a ve smlouvách o životním pojištění pak odkaz na směrnici ES o životním pojištění⁽⁸⁶⁾.

5.2.5.2.3. Pracovní smlouvy – článek 8

Pracovní smlouvy se řídí právem zvoleným stranami, a pokud právo zvoleno není, právem země, v níž (případně z níž) zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci. Nelze-li právo určit tímto způsobem, například pokud zaměstnanec svoji práci nevykonává obvykle v jedné určité zemi, řídí se smlouva právem země, v níž se nachází provozovna, která zaměstnance

(85) Viz čl. 2 písm. d) druhé směrnice Rady 88/357/EHS ze dne 22. června 1988, ve znění směrnice 2005/14/ES.

(86) Viz čl. 1 odst. 1 písm. g) směrnice 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění, Úř. věst. L 345, 19.12.2002, s. 1.

(84) První směrnice Rady 73/239/EHS ze dne 24. července 1973.

zaměstnala. Pokud však z celkových okolností vyplývá, že je smlouva úžeji spojena s jinou zemí, řídí se smlouva právem této jiné země. Volba rozhodného práva nesmí zaměstnance zbavit ochrany, kterou mu poskytují závazná ustanovení pracovního práva podle práva, které by při neexistenci volby bývalo bylo podle nařízení pro smlouvu rozhodné.

5.2.6. Působnost práva rozhodného pro smlouvu – článek 12

Právem rozhodným se řídí:

- výklad a plnění smlouvy,
- důsledky úplného nebo částečného porušení závazků včetně stanovení škody,
- zánik závazků promlčením a prekluzí a
- důsledky prohlášení smlouvy za neplatnou.

Pokud jde o způsob plnění a vadné plnění, použije se právo země, v níž se plnění uskutečňuje.

5.2.7. Jiná ustanovení o právu rozhodném pro smlouvu

Nařízení obsahuje další důležitá ustanovení, která se zabývají určitými specifickými záležitostmi ve vztahu k rozhodnému právu, včetně závazných pravidel země, v níž má být smlouva plněna, a při rozhodování, zda mají být tato ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití vyplynout, zejména pokud by smlouvu učinila protiprávní. Tato pravidla mají chránit zájmy dotčené země a jsou pro tento účel považována za rozhodující. Mezi další záležitosti, na něž se vztahují zvláštní pravidla, patří věcná a formální platnost smlouvy,

otázky nezpůsobilosti, postoupení a subrogace, společná odpovědnost, započtení a důkazní břemeno. Existují pravidla pro určení místa obvyklého bydliště právnických osob a jednotlivců jednajících v rámci své obchodní činnosti, pro vyloučení zpětného a dalšího odkazu, pokud jde o pravidla mezinárodního práva soukromého kterékoli země, jejíž právo je podle nařízení použitelné, pro řešení otázek ohledně použití nařízení ve vztahu ke státům, v nichž existuje více právních systémů, a ve vztahu k jiným ustanovením práva EU a k Římské úmluvě.

5.3. Právo rozhodné pro civilní delikty – nařízení „Řím II“

5.3.1. Souvislosti

Ačkoli jak Bruselská úmluva, tak nařízení „Brusel I“ obsahovaly pravidla pro určení příslušnosti jak pro smluvní, tak mimosmluvní závazkové vztahy, byla podle Římské úmluvy harmonizována pouze pravidla pro právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy. Jakmile byla Římská úmluva dokončena, bylo dosaženo určitého pokroku při vyjednávání Úmluvy o právu rozhodném pro civilní delikty. V době, kdy v roce 1999 vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva, však ještě práce nebyla dokončena a projekt byl na řadu let odložen. Později Evropská komise předložila návrh nástroje o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy a dne 11. července 2007 bylo přijato výsledné nařízení, které se hovorově označuje jako „Řím II“ a je použitelné ode dne 11. ledna 2009.

5.3.2. Oblast působnosti nařízení „Řím II“ – články 1 a 2

Nařízení se zabývá právem rozhodným pro mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva. Stejně jako u jiných nástrojů v této

oblasti nezahrnuje oblast jeho působnosti daňové, celní či správní věci. Záměrem je, aby nařízení „Řím I“ a „Řím II“ mezi sebou pokryla všechny občanskoprávní závazky, přinejmenším ty, které podléhají těmto a jiným vyloučením z oblasti působnosti. Pokud jde o územní působnost nařízení, vztahuje se na všechny členské státy kromě Dánska. Je třeba poznamenat, že se pravidla vztahují rovněž na situace, kdy existuje budoucí odpovědnost, např. za očekávaná porušení právních předpisů, při nichž pravděpodobně vznikne delikt ní odpovědnost.

5.3.2.1. Význam pojmu „mimosmluvní závazkový vztah“ – článek 2

Článek 2 vymezuje význam mimosmluvního závazkového vztahu pro účely nařízení. Tyto vztahy zahrnují tradiční kategorie jednání, které je z právního hlediska nesprávné, v oblasti civilních deliktů. Zahrnují však také závazkové vztahy, které v minulosti nebyly charakterizovány ani jako delikt ní, ani jako smluvní, např. bezdůvodné obohacování, jednání bez příkazu nebo kompenzaci za výdaje vzniklé při dobrovolném výkonu služby za jinou osobu a závazkové vztahy, které vyplývají ze selhání jednání o smlouvě, v důsledku čehož vznikne ztráta jedné ze stran, která se na jednání spoléhala a vynaložila v očekávání smlouvy určité výdaje, a to provedením akcí požadovaných podle smlouvy, což je známo pod pojmem *culpa in contrahendo* neboli předsmluvní jednání. Poslední tři kategorie závazkových vztahů jsou natolik specifické, že pro ně nařízení vymezuje zvláštní pravidla.

5.3.2.2. Vynětí z oblasti působnosti – článek 1

Některé oblasti mimosmluvních závazkových vztahů jsou z oblasti působnosti nařízení vyňaty, např. mimosmluvní závazkové vztahy, které vyplývají z rodinných nebo podobných vztahů, nebo vztahy, které vyplývají

z majetkových vztahů mezi manželi, svěřenectví a dědění. Vyňaty jsou také závazkové vztahy vyplývající z různých obchodních vztahů, např. vztahy vyplývající ze směnek nebo jiných převoditelných cenných papírů a záležitosti spadající do oblasti práva společností. Vyňat je také předmět závazkových vztahů, které vznikají v souvislosti se škodou z jaderné události, neboť tímto předmětem se zabývají obecnější mezinárodní úmluvy a pro některé členské státy je tento předmět sám o sobě velice kontroverzní. Zvláštní význam má nepoužitelnost nařízení na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci. Do oblasti působnosti nástroje byly kromě toho v době vzniku jeho návrhu zařazeny pomluva a porušení práv na soukromí a osobnostních práv, z přijatého nástroje však byly nakonec vypuštěny⁽⁸⁷⁾.

5.3.3. Pravidla pro rozhodné právo

Nařízení stanoví různá pravidla pro učení rozhodného práva ve vztahu ke dvěma kategoriím mimosmluvních závazkových vztahů, jichž se týká, konkrétně těch, které vyplývají z civilních deliktů, a těch, které vyplývají z jiných právních vztahů. Kromě stanovení obecných pravidel pro tyto dvě kategorie v oblasti závazkových vztahů vyplývajících z civilních deliktů existují zvláštní pravidla pro pět druhů situací, jmenovitě pro odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, hospodářskou soutěž, škodu na životním prostředí, duševní vlastnictví a protestní akci v kolektivním vyjednávání.

(87) Toto vynětí bylo předmětem prohlášení Komise v době přijetí nařízení, v němž se Komise zavázala Evropskému parlamentu a Radě, že k dané problematice vypracuje studii, a to nejpozději do prosince 2008. Studie byla zveřejněna v únoru 2009.

5.3.3.1. *Samostatnost stran – článek 14*

Na rozdíl od nařízení „Řím I“ má volba rozhodného práva v případech civilních deliktů omezenější úlohu. Strany obecně nemají možnost zvolit si právo dříve, než dojde ke skutečnosti, jež vede ke vzniku škody, jelikož za běžných okolností nemohou takovou skutečnost předvídat, takže není nikdo, s kým by strana, již vznikne ztráta, mohla předem uzavřít dohodu. To znamená, že podle nařízení nelze uzavřít dohodu o obecné volbě práva učiněnou před takovou událostí. Načasování volby je tak omezeno na období po události. Existuje jediná situace, na kterou se nařízení vztahuje a kdy strany mohou uzavřít dohodu o volbě rozhodného práva před událostí, a to tehdy, pokud všechny zúčastněné strany jednájí v rámci své podnikatelské činnosti. Jakákoli volba práva podléhá výjimce, podle níž se zvolené právo neuplatní, pokud existuje úzká vazba ke zvolenému právu jiné země, přičemž se použijí právní ustanovení práva jiné země, od nichž se nelze smluvně odchýlit. Volba musí být buď výslovná, nebo musí jasně vyplývat z okolností dané věci.

5.3.3.2. *Rozhodné právo při neexistenci volby práva – článek 4*

Obecné pravidlo pro závazkové vztahy vzniklé z civilního deliktu závisí na použití práva země, kde škoda vznikla nebo pravděpodobně vznikne, bez ohledu na to, ve které zemi došlo ke skutečnosti, jež ke vzniku škody vedla, a bez ohledu na to, ve které zemi se projeví nepřímé následky této skutečnosti. Toto pravidlo, jež jako právo rozhodné potvrzuje *lex loci delicti commissi*, má zaručit právní jistotu a zároveň poskytnout čas nutný k tomu, aby byla nastolena rozumná rovnováha mezi osobou, vůči níž je vznášen nárok, a osobou, již vznikla škoda. Mají-li však osoba, vůči níž je vznášen nárok na náhradu škody, a osoba, již údajně vznikla škoda, v okamžiku vzniku škody obvyklé bydliště ve stejné zemi, použije se právo této země. Nařízení

dále obsahuje ustanovení o obecných výjimkách, které má zajistit určitou pružnost a umožnit soudu, aby se přizpůsobil konkrétnímu případu a uplatnil právo, jež odráží těžiště dané situace, aby se pokaždé, když je civilní delikt zjevně úžeji spojen s jinou zemí, použilo právo této jiné země. Nařízení dodatečně stanoví zvláštní pravidla, která se vztahují na některé oblasti práva, např. odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, nekalou soutěž nebo právo duševního vlastnictví.

Příklad:

V roce 2010 byla osoba francouzské státní příslušnosti, která měla bydliště v Olomouci v České republice, v Bratislavě účastníkem silniční dopravní nehody, při níž byla na silničním přechodu sražena automobilem. Automobil byl registrován v Maďarsku a v okamžiku nehody jej řídila osoba maďarské státní příslušnosti s obvyklým bydlištěm v Maďarsku. Automobil byl pojištěn u rakouské pojišťovny se sídlem ve Vídni.

V roce 2012 oběť dopravní nehody podala na pojistitele žalobu na náhradu škody na zdraví a majetku k soudu v České republice. Které právo se použije k určení práv a závazků stran a k určení odpovědnosti a stanovení výše náhrady škody? A které právo se použije, pokud jde o to, zda může být pojistitel žalován bez práva na postih osoby odpovědné za nehodu a nároku pojistitele na náhradu od této osoby?

Podle čl. 14 odst. 1 písm. a) nařízení se strany mohou na právo, které se použije, dohodnout poté, co vznikl spor. V případě, že se nedohodnou, uplatní se obecná ustanovení článku 4. Jelikož mají zraněná osoba a odpovědná osoba obvyklé bydliště v různých zemích, ustanovení čl.

4 odst. 2 se neuplatní. Rozhodné právo se proto určí podle čl. 4 odst. 1, podle něž je rozhodným právem právo země, kde škoda vznikla. V případě silniční dopravní nehody, jako je tato, se jedná o zemi, v níž došlo k nehodě. Vzhledem k tomu, že k nehodě v tomto případě došlo na Slovensku, použije se slovenské právo.

Otázka, zda lze žalobu podat přímo na rakouského pojistitele, závisí na tom, zda to umožňuje právo rozhodné pro delikt ní jednání, tedy slovenské právo, nebo zda to umožňuje právo rozhodné podle pojistné smlouvy.

A konečně, právo, jímž se bude řídit právo pojistitele na subrogaci proti osobě odpovědné za ztrátu a poškození zdraví při nehodě, bude podle článku 19 stejné jako právo uplatněné na smluvní závazek, podle něž má pojistitel zaplatit poškozené osobě určitou částku, v tomto případě tedy opět právo slovenské.

5.3.3.3. Pravidla pro zvláštní civilní delikty – články 5 až 9

Existují zvláštní pravidla pro pět různých situací, které jsou popsány níže:

- Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku – článek 5. Rozhodné právo je třeba posuzovat v kaskádním systému spojujících prvků: nejprve je třeba vzít v úvahu právo země, v níž měl poškozený v okamžiku vzniku škody obvyklé bydliště, byl-li výrobek v této zemi uveden na trh. Pokud ne, právo země, kde byl výrobek pořízen, byl-li v této zemi uveden na trh, a pokud nikoli, právo země, kde škoda vznikla, byl-li výrobek v této zemi uveden na trh. Pokud osoba, vůči níž je uplatňován nárok na náhradu škody, nemohla rozumně předvídat uvedení daného výrobku na trh v některé z těchto zemí, rozhodným právem je právo země, v níž má tato osoba obvyklé bydliště. V případě, že je zjevně újeji spojena s jinou zemí, použije se právo této jiné země.
- Nekalá soutěž – článek 6. Uplatní se různá pravidla v závislosti na situaci. Obecně mají tato pravidla chránit zájmy jak spotřebitelů, tak podniků proti protisoutěžnímu jednání. Pokud tedy dojde k jednání představujícímu nekalou soutěž, rozhodným právem je právo země, ve které dochází nebo pravděpodobně dojde k narušení soutěžních zájmů nebo společných zájmů spotřebitelů. Obecné pravidlo článku 4 se použije, jsou-li postiženy zájmy určitého soutěže. Zvláštní pravidla v čl. 6 odst. 3 se zabývají protisoutěžními postupy a zaměřují se na uplatňování práva země, v nichž se nacházejí relevantní trhy, které jsou těmito postupy postiženy. Od těchto pravidel se nelze smluvně odchýlit volbou práva podle článku 14.
- Škoda na životním prostředí – článek 7. Delikt ní závazkové vztahy, které vyplývají ze škody na životním prostředí nebo škody na zdraví či majetku v důsledku takové škody, se primárně řídí právem zvoleným stranami. Osoba, která vznáš í nárok, si však může zvolit, že tento nárok založí na právu země, ve které došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody. Možnost jednostranné volby podtrhla obecný závazek EU prosazovat ochranu životního prostředí.
- Práva duševního vlastnictví – článek 8. V tomto případě se rozlišuje mezi právy duševního vlastnictví na úrovni EU a na úrovni vnitrostátní. Pokud jde o práva na úrovni vnitrostátní, rozhodným právem je právo země, pro níž je uplatňována ochrana

těchto práv. U práv EU, není-li věc upravena příslušným nástrojem EU, je rozhodným právem právo země, ve které k porušení došlo.

I v těchto případech je povolena volba práva.

- Protestní akce v kolektivním vyjednávání – článek 9. Tato poslední ze zvláštních situací se týká mimosmluvních závazkových vztahů, pokud jde o odpovědnost osoby v postavení zaměstnance či zaměstnavatele nebo organizací zastupujících jejich profesní zájmy, např. odborů či sdružení zaměstnavatelů, za škody způsobené trvajícím nebo skutečněnou protestní akcí v kolektivním vyjednávání. Zatímco v takovýchto případech se uplatní obecné pravidlo stanovené v čl. 4 odst. 2, podle něž se použije právo země, v němž se nachází společné obvyklé bydliště, článek 9 stanoví, že se použije právo země, ve které akce byla nebo má být uskutečněna.

5.3.3.4. Právo rozhodné v případech bezdůvodného obohacení – články 10 a 11

Pokud je o mimosmluvní závazkové vztahy, které vznikají při bezdůvodném obohacení, jako jsou vztahy vyplývající z jiného jednání než z civilního deliktu – např. bezdůvodné obohacení a jednatelství bez příkazu –, nařízení stanoví pravidla s cílem zaručit, že se závazkový vztah bude řídit právem státu, který má nejužší vazbu k jeho předmětu, a ponechá soudům dostatečnou pružnost, aby mohly pravidlo přizpůsobit svým vnitrostátním systémům. V obou situacích je stanovena hierarchie pravidel.

- Bezdůvodné obohacení – článek 10. Základním pravidlem je, že pokud smluvní závazkový vztah vyplynul z existujícího vztahu mezi stranami, který úzce souvisí s bezdůvodným obohacením, řídí se právem, jímž se řídil tento vztah, tedy smlouvou.

V opačném případě, a pokud mají strany v okamžiku vzniku závazkového vztahu obvyklé bydliště ve stejné zemi, se použije právo této země. Jestliže ani tak nelze rozhodné právo určit, bude tímto právem právo země, kde k bezdůvodnému obohacení došlo. Pokud situace úzeji souvisí s jinou zemí než zemí určenou v ostatních ustanoveních, použije se právo této jiné země.

- Jednatelství bez příkazu (*negotiorum gestio*) – článek 11. Základní pravidlo se v tomto případě podobá pravidlu při bezdůvodném obohacení, tedy že pokud vztah mezi stranami úzce souvisí se závazkovým vztahem, použije se právo rozhodné pro tento vztah. Další pravidlo rovněž zní, že se použije místo společného bydliště stran, a za třetí, že se použije právo země, kde došlo k jednání, jež vedlo ke vzniku závazkového vztahu. A konečně lze použít pravidlo nejužšího spojení, obdobné pravidlu v čl. 10 odst. 4.

Příklad

Zaměstnanec společnosti A, která je usazena ve Francii, se při elektronické bankovní platbě za účast na veletrhu v Itálii společnosti B, která veletrh pořádala, dopustil chyby při vyplňování on-line formuláře a místo 5 000 EUR zadal částku 50 000 EUR. Kromě toho byla platba omylem provedena na účet třetí strany, která s italskou společností ani transakcí nijak nesoúvisela. Tato strana usazená v Rakousku měla účet ve stejné bance jako společnost B a číslo tohoto účtu se od účtu společnosti B lišilo pouze jedinou číslicí. Třetí strana odmítla prostředky vrátit, a společnost A tudíž musí na tuto stranu podat žalobu k soudu v místě usazení této

třetí strany, tedy v Rakousku, kde podle nařízení „Brusel I“ neexistuje žádná zvláštní příslušnost pro věci týkající se bezdůvodného obohacení, jako je tato. Otázkou je, které právo by měl rakouský soud použít?

Vzhledem k tomu, že se situace týká bezdůvodného obohacení třetí strany, použije se článek 10 nařízení „Řím II“. První situace, konkrétně existence smluvního či deliktního vztahu souvisejícího se skutkovou situací, při které došlo k bezdůvodnému obohacení, není v tomto případě relevantní, jelikož mezi společnostmi A a rakouskou třetí stranou žádný vztah neexistuje. Nelze použít ani pravidlo společného obvyklého bydliště stran, protože společnost A a třetí strana mají obvyklé bydliště v různých zemích.

Nezbývá než použít poslední spojující faktory uvedené v čl. 10 odst. 3, které jako rozhodné určují právo země, kde k bezdůvodnému obohacení došlo. V tomto případě by se tedy použilo italské právo, neboť bankovní účet rakouské strany se nachází v Itálii. Zvláštní ustanovení čl. 10 odst. 4 pravděpodobně nebudou mít na použitelnost italského práva vliv, neboť okolnosti případu neukazují na zřejmé spojení s jinou zemí.

5.3.3.5. *Právo rozhodné pro závazkové vztahy vyplývající z předmluvní odpovědnosti (culpa in contrahendo) – článek 12*

Předmluvní odpovědnost nastává v situacích, které vyplývají z předmluvního jednání, bez ohledu na to, zda skutečně došlo k uzavření smlouvy či nikoli. To zahrnuje porušení povinnosti nezveřejnit informace, porušení povinnosti uvést pravdivé informace a selhání při jednání o uzavření smlouvy. I v tomto případě stanoví pravidla článku 12 základní hierarchii: jako první se použije právo, jímž se řídí smlouva nebo které by se na smlouvu použilo, kdyby byla

uzavřena. Pokud nelze toto právo použít, je rozhodným právem buď právo země, kde došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, bez ohledu na to, ve které zemi či zemích se projeví nepřímé následky této skutečnosti, nebo právo země, v níž mají strany společné obvyklé bydliště, nebo v případě, že vztah zjevně úžeji souvisí s jinou zemí než zemí určenou pravidly, právo této jiné země.

5.3.4. **Působnost rozhodného práva – článek 15**

Právem, které je rozhodné podle pravidel nařízení, se řídí:

- základ a rozsah odpovědnosti,
- důvody pro vyloučení odpovědnosti a omezení či rozdělení odpovědnosti,
- určení vzniku škody, její povaha a posouzení nebo nárokované odškodnění,
- opatření, která může soud přijmout, aby zabránil vzniku nebo trvání škody na zdraví nebo na majetku,
- převod práva na uplatnění nároku na náhradu škody, a to i děděním,
- určení osob oprávněných k náhradě škody utrpěné jimi osobně,
- odpovědnost za jednání jiné osoby,
- zánik závazku promlčením a prekluzí a přerušení a zastavení běhu promlčecí doby nebo prekluzivních lhůt.

5.3.5. Další ustanovení o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy

Stejně jako u nařízení „Řím I“ obsahuje toto nařízení další důležitá ustanovení, která se zabývají určitými specifickými otázkami ve vztahu k rozhodnému právu. Mezi tato ustanovení patří článek o závazných pravidlech práva soudu, který se zabývá daným případem, jež mají nabýt účinku bez ohledu na to, jaké právo je jinak rozhodné. Další otázky, na něž se vztahují zvláštní pravidla, zahrnují pravidlo, že je třeba zohlednit pravidla bezpečnosti a chování platná v místě a okamžiku, kdy došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku odpovědnosti, a pravidlo, podle něž osoba může vznést svůj nárok přímo proti pojistiteli osoby povinné k nahrazení škody, stanoví-li to právo rozhodné pro daný mimosmluvní závazkový vztah nebo právo rozhodné pro danou pojistnou smlouvu. Existují pravidla použitelná pro subrogaci, společnou odpovědnost a formální platnost aktu, který se týká mimosmluvního závazkového vztahu. A konečně, jsou stanovena pravidla pro důkazní břemeno, určení místa obvyklého bydliště právnických osob a jednotlivců jednajících v rámci své obchodní činnosti, pro vyloučení zpětného a dalšího odkazu, pokud jde o pravidla mezinárodního práva soukromého kterékoli země, jejíž právo je použitelné podle nařízení, pro uplatnění nařízení ve vztahu ke státům, v nichž existuje více právních systémů, a ve vztahu k jiným ustanovením práva EU a některých mezinárodních úmluv.

Rodičovská zodpovednosť a rozvod

6.1. Nařízení „Brusel II“

6.1.1. Souvislosti – nařízení „Brusel II“ a nařízení „Brusel Ia“

Nařízení (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (známé jako nařízení „Brusel II“)⁽⁸⁸⁾ vstoupilo v platnost dne 1. března 2001. Toto nařízení se zabývalo příslušností, uznáváním a výkonem rozhodnutí v občanských řízeních, která se týkala rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, ale pokud jde o rodičovskou zodpovědnost, omezovalo se na situace, jež vyvstávaly v kontextu řízení ve věcech manželských týkajících se dětí, které mají manželé společně. Nařízení bylo nástupcem úmluvy mezi členskými státy, která byla vyjednána ještě před tím, než vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva. Znění nařízení „Brusel II“ a úmluvy jsou prakticky totožná, avšak úmluva⁽⁸⁹⁾, přijatá dne 28. května 1968, nikdy nevstoupila v platnost.

Územní působnost zahrnuje na všechny členské státy kromě Dánska. Co se týče věcné působnosti, poměrně krátce poté, co nařízení „Brusel II“ vstoupilo v platnost, se ukázalo, že pokud je o ustanovení o rodičovské odpovědnosti, je příliš úzká. To byl jeden z důvodů, proč Komise v srpnu 2002⁽⁹⁰⁾ předložila návrh nařízení, které mělo nařízení „Brusel II“ nahradit a které by se vztahovalo na všechna rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti bez ohledu na rodinný stav rodičů a bez ohledu na to, zda mezi rodiči probíhá řízení ve věcech manželských. Nařízení se podle návrhu mělo zabývat také

záležitostmi rodičovské zodpovědnosti, jež souvisejí s umístěním dítěte do ústavní péče a s pěstounstvím. Návrh do značné míry vychází z pravidel Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí („Haagská úmluva o ochraně dětí“), která tehdy ještě v žádném členském státě nevstoupila v platnost. Nařízení „Brusel IIa“ bylo přijato dne 27. listopadu 2003 s použitelností od 1. března 2005⁽⁹¹⁾.

6.1.2. Nařízení „Brusel IIa“ a únos dítěte

Nařízení „Brusel IIa“ mělo podle návrhu obsahovat rovněž zvláštní pravidla pro případ přeshraničního únosu dítěte jedním z rodičů v Evropské unii, a tím řešit problém protiprávního odebrání dítěte a jeho zadržování, při němž mezi členskými státy dochází k porušení práva rodiče na výkon rodičovské péče. Haagská úmluva ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí je v platnosti pro všechny členské státy. Je-li podle této úmluvy dítě uneseno nebo zadržováno v zemi, která je smluvní stranou úmluvy a v níž dítě nemá obvyklé bydliště, orgány státu, do něž bylo dítě uneseno nebo v němž je zadržováno, nařídí jeho okamžitý návrat do státu, v němž má dítě bydliště, je-li tento stát smluvním státem úmluvy. Pravidla nařízení „Brusel IIa“ měla ustanovení úmluvy doplnit a posílit její uplatňování v členských státech, aby to rodiče a jiné osoby odradilo od provádění jednostranných kroků s cílem přemístit děti z členského státu, v němž mají obvyklé bydliště, nebo je mimo tento stát zadržovat.

(88) Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 19.

(89) Úř. věst. C 221, 16.7.1998, s. 1.

(90) Úř. věst. C 203 E, 27.8.2002, s. 155. Samostatný praktický průvodce pro uplatňování nařízení je k dispozici na internetových stránkách portálu e-Justice.

(91) Dánsko se tohoto nařízení neúčastní.

6.1.3. Nařízení „Brusel IIa“ a věci manželské

6.1.3.1. Příslušnost ve věcech manželských – článek 3

Nařízení převzalo beze změny pravidla pro věci manželské z nařízení „Brusel II“. Ve vztahu k těmto řízením nařízení stanovilo pravidla pro:

- určení příslušnosti soudů členských států,
- uznávání a výkon rozhodnutí vydaných soudy jiných členských států.

Příklad

Paní A je občankou členského státu 1 a byla tři roky vdaná za pana B; žili společně v členském státě 2, domovské zemi pana B. Paní A dospěla k názoru, že manželství skončilo, a hodlá požádat o rozvod a vrátit se do země, z níž pochází a kde žije její rodina. Ráda by se vrátila co nejdříve a požádala o rozvod v zemi původu. S panem B již dva týdny nemluvila a obává se, že by se z rozvodu mohl stát vážný problém.

Podle pravidel uvedených v čl. 3 odst. 1 nařízení jsou ve věci rozvodu příslušné soudy toho členského státu, na jehož území mají manželé obvyklé bydliště nebo tam měli poslední obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí. Také to mohou být soudy členského státu, jehož jsou oba manželé státními příslušníky (v případě Spojeného království a Irska jde o „domicil“ obou manželů). Pokud se paní A chce vrátit do země původu (členský stát 1), bude moci požádat o rozvod u soudu

v této zemi teprve poté, až tam bude mít obvyklé bydliště, a bude-li splněna jedna z těchto podmínek:

- pan B bude souhlasit s tím, že podají společnou žádost o rozvod,
- jestliže by pan B nebyl ochoten podat společnou žádost o rozvod, paní A musí v této zemi před podáním žádosti o rozvod bydlet alespoň šest měsíců. Pokud by se paní A rozhodla, že se přestěhuje do třetí země, jejímž není státním příslušníkem, mohla by požádat o rozvod v této třetí zemi, pokud by tam měla obvyklé bydliště a bydlela tam před podáním žádosti alespoň po dobu jednoho roku.

Paní A bude informována o tom, že pan B, který hodlá zůstat v místě současného společného bydliště manželů v členském státě 2, se nalézá v poněkud výhodnějším postavení, neboť může podat žádost o rozvod u soudu v této zemi okamžitě. Totéž může učinit i paní A, neboť pan B má v tomto členském státě stále obvyklé bydliště, zatímco na to, aby mohla podat žádost v členském státě 1, by musela čekat nejméně šest měsíců.

Pokud by se pan B rozhodl, že podá žádost v členském státě 2, tento krok by fakticky zabránil paní A v tom, aby následně podala žádost v členském státě 1, jelikož čl. 19 odst. 1 nařízení stanoví, že je-li u soudů různých členských států, které jsou podle nařízení příslušné, aby se dané věci ujal, zahájeno mezi týmiž stranami řízení v téže věci, příslušný soud, který řízení zahájil jako první, v řízení pokračuje, zatímco soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, musí řízení přerušit, a jakmile je určena příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, nesmí v řízení pokračovat. To je dáno ustanovením o evropské litispendenci, obsaženým v uvedeném článku.

Nařízení se vztahuje pouze na rušení manželských svazků, nezabývá se však záležitostmi, jako jsou důvody k rozvodu, majetkové důsledky manželství, vyživovací povinnosti⁽⁹²⁾ nebo jiná dodatečná opatření související s rozvodem.

6.1.3.2. *Uznávání a výkon rozhodnutí v řízeních ve věcech manželských podle nařízení „Brusel IIa“*

Rozhodnutí vydané v jednom členském státě bude na základě zásady vzájemné důvěry uznáno ve všech ostatních členských státech. Důvody pro neuznání jsou omezeny na minimum. V případě rozhodnutí o odluce, rozvodu nebo prohlášení manželství za neplatné není pro aktualizaci záznamů o osobním stavu v členském státě nutné žádné zvláštní řízení. Další základní zásadou nařízení „Brusel IIa“, stejně jako nařízení „Brusel I“, je to, že dožádaný stát by neměl přezkoumávat ani příslušnost soudu v členském státě původu, ani skutková zjištění tohoto soudu. Rozhodnutí ve věcech manželských jsou uznávána ze zákona a v ostatních členských státech mohou být vykonávána, jakmile je příslušný soud v členském státě výkonu prohlásil za vykonatelné („prohlášení vykonatelnosti“). Rozhodnutí o vykonatelnosti lze přezkoumat na základě odvolání. Pro uznání a výkon není nutná legalizace dokumentů, a to včetně rozhodnutí o rozvodu.

6.1.4. Nařízení „Brusel IIa“ a rodičovská zodpovědnost

6.1.4.1. *Oblast působnosti*

Pokud jde o otázky rodičovské zodpovědnosti, má nařízení širokou působnost. Vztahuje se na tradiční formy rodičovských povinností ve vztahu mezi rodičem

a dítětem, např. na určení místa bydliště dítěte, právo na styk, opatrovnictví, opatření na ochranu dítěte ve vztahu k jeho majetku. Rovněž se vztahuje na umístění dítěte prostřednictvím orgánu veřejné moci, jak je uvedeno v bodě 6.1.8. Stanoví pravidla pro určení příslušnosti soudů v těchto věcech a pro uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti.

6.1.4.2. *Příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti – články 8, 9, 12 a 13*

Podle obecného pravidla jsou příslušné soudy v členském státě, v němž má dítě obvyklé bydliště. Pojem obvyklé bydliště není v nařízení vymezen, má však mít autonomní význam, což v mnoha případech potvrdil Soudní dvůr Evropské unie⁽⁹³⁾. Kromě toho nařízení zavádí za určitých podmínek omezenou možnost, aby byl ve věcech rodičovské zodpovědnosti příslušný soud jiného členského státu než státu, v němž má dítě obvyklé bydliště, například pokud věci souvisejí s rozvodovým řízením podle článku 3 nařízení, které v tomto jiném státě probíhá⁽⁹⁴⁾. Rovněž stanoví příslušnost na základě přítomnosti dítěte v členském státě, avšak pouze v případě, že není možné určit obvyklé bydliště dítěte⁽⁹⁵⁾. Pokud se dítě přestěhuje z členského státu, v němž má obvyklé bydliště, do jiného státu po dohodě s nositeli rodičovské zodpovědnosti (tj. většinou rodiči), ponechají si soudy v prvním státě příslušnost pro účely úprav rozhodnutí o právu na styk s dítětem, ale pouze po dobu tří měsíců po přestěhování a pouze tehdy, jestliže tam má nositel práva na styk s dítětem nadále obvyklé bydliště⁽⁹⁶⁾.

(93) Viz např. tyto věci: A., C-523/07 ze dne 2. dubna 2009, a Barbara Mercredi proti Richard Chaffe, C-497/10 PPU ze dne 22. prosince 2010.

(94) Viz čl. 12 odst. 1.

(95) Viz článek 13.

(96) Viz článek 9.

(92) Viz kapitola 7 níže.

6.1.4.3. Postoupení věci mezi soudy – článek 15

Nařízení obsahuje další inovativní ustanovení evropského práva, podle něžž soud, u kterého je zahájeno řízení a je příslušný ve věci samé, může výjimečně postoupit věc soudu jiného členského státu, pokud je tento jiný soud z hlediska svého umístění vhodnější k projednání věci. Soud může postoupit celou věc nebo její konkrétní část.

Jelikož podle obecného pravidla uvedeného v článku 8 jsou příslušné soudy členského státu, v němž má dítě v době podání žaloby obvyklé bydliště, příslušnost se automaticky nepřenáší, jestliže dítě získá během soudního řízení obvyklé bydliště v jiném členském státě. Mohou však nastat okolnosti, kdy soud, u něžž byla podána žaloba („původní soud“), výjimečně není z hlediska svého umístění tím nejvhodnějším k projednání věci. Za takovýchto okolností článek 15 umožňuje, aby původní soud postoupil věc soudu jiného členského státu, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte. Průběh postoupení a kategorie soudů, jimž lze věc postoupit, jsou stanoveny v uvedeném článku. Jakmile byla věc jednou postoupena soudu jiného členského státu, nelze ji dále postoupit soudu třetího členského státu⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. Příslušnost v případech únosu dítěte – článek 10

Některé děti mohou být rodiči uneseny z jednoho členského státu do jiného, protože např. rodiče chtějí zahájit řízení o rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k těmto dětem u soudce, který má stejnou státní příslušnost jako oni, neboť doufají, že se jim dostane příznivějšího zacházení. Podle

nařízení nemůže vést protiprávní odebrání dítěte a zadržování dítěte k přesunu pravomoci vyplývající z příslušnosti od soudů členského státu původního obvyklého bydliště dítěte, pokud všichni, kdo mají právo péče o dítě, jak je definováno v nařízení, nedají k odebrání či zadržení souhlas nebo pokud dítě nemělo bydliště v novém členském státě po dobu nejméně jednoho roku poté, co se osoba mající právo péče o dítě dozvěděla nebo se měla dozvědět, na jakém místě se dítě nachází, a buď nebyla v tomto roce podána žádost o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o únosech dětí, nebo podána byla, ale byla stažena, nebo pokud bylo v členském státě původního obvyklého bydliště dítěte vydáno rozhodnutí o výchově dítěte, které nevyžaduje, aby se dítě do tohoto státu vrátilo. Tímto způsobem jsou rodiče, kteří se domnívají, že mohou získat výhodu tím, že své dítě na základě jednostranného rozhodnutí přemístí do jiného členského státu, od takového jednání odrazováni, neboť v Evropské unii je zřejmé, že takový krok nebude mít za následek změnu příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

6.1.5. Uplatňování Haagské úmluvy o únosech dětí v Evropské unii – článek 11

6.1.5.1. Základní zásady úmluvy a nařízení

Haagská úmluva z roku 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí se v Evropské unii nadále uplatňuje, nařízení nicméně obsahuje ustanovení, která uplatnění této úmluvy mezi členskými státy doplňují. Tato ustanovení mají posílit uplatňování této úmluvy a zejména hlavní zásadu úmluvy i nařízení, podle níž je v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte, aby bylo neoprávněně odvezeno nebo zadržováno mimo stát, v němž má své obvyklé bydliště. Tato zásada je následně podpořena procesní zásadou, podle níž by v případě takového odebrání či zadržení dotčené dítě mělo být

(97) Viz 13. bod odůvodnění.

dítě co nejdříve navraceno do státu, v němž má obvyklé bydliště, jestliže tak soud rozhodne, přičemž soud této země přijme v nejlepší zájmu dítěte rozhodnutí o tom, s kým by mělo žít a stýkat se a na jakém základě.

6.1.5.2. *Doplňující ustanovení nařízení – čl. 11 odst. 1 až 5*

Článek 11 obsahuje řadu ustanovení, která mají tyto základní zásady posílit a která jsou uplatňována v případech, kdy se na základě úmluvy usiluje o navracení dítěte z jednoho členského státu do druhého. Jedná se o tato ustanovení:

- Při zvažování žádosti o navracení dítěte nebo vyjádření nesouhlasu s touto žádostí na základě výjimek stanovených v člancích 12 a 13 úmluvy má být dítěti poskytnuta možnost, aby bylo během řízení vyslechnuto, pokud se to nejeví jako nevhodné vzhledem k jeho věku nebo stupni vyspělosti. Nařízení neupřesňuje, jakým způsobem to má být provedeno, a tato otázka je ponechána na vnitrostátním procesním právu členských států. Z ustanovení je však jasné, že soud, který zvažuje navracení dítěte, by měl vzít v potaz, zda by dítě mělo být vyslechnuto (čl. 11 odst. 2).
- Řízení o navracení dítěte na základě úmluvy by mělo být uzavřeno co nejrychleji a, nebrání-li v tom výjimečné okolnosti, nemělo by trvat déle než šest týdnů od podání žádosti do vydání rozhodnutí. Toto ustanovení je podobné ustanovením úmluvy⁽⁹⁸⁾ a posiluje tezi, že rychlé navracení dítěte je základním cílem obou nástrojů (čl. 11 odst. 3).

- Podle čl. 13 odst. 1 písm. b) výše uvedené Haagské úmluvy z roku 1980 se rodiče mohou snažit zabránit tomu, aby bylo vydáno rozhodnutí o navracení dítěte, které neoprávněně odebrali, na základě tvrzení, že je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je dostal do nesnesitelné situace. Stejně jako u jiných výjimek nese břemeno prokázání rizika pro dítě ve vztahu k soudu osoba, která usiluje o rozhodnutí o nenavrácení dítěte. Tuto výjimku soudy ve většině států úmluvy včetně členských států EU vykládají velmi úzce a nařízení tento výklad podporuje tím, že stanoví, že tuto výjimku nelze použít ke zdůvodnění nenavrácení dítěte, pokud soud, který má s ohledem na nejlepší zájmy dítěte rozhodovat o otázkách týkajících se dobrých životních podmínek, rozhodne, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navracení do státu obvyklého bydliště (čl. 11 odst. 4).
- Soud nemůže zamítnout žádost o navracení dítěte, pokud osoba, která o navracení dítěte požádala, nedostala příležitost být vyslechnuta (čl. 11 odst. 5).

6.1.5.3. *Co nastane, pokud soud vydá rozhodnutí o nenavrácení – čl. 11 odst. 6 až 8*

Jak již bylo uvedeno, úmluva stanoví omezené výjimky, na jejichž základě soud vydá rozhodnutí o navracení dítěte do státu obvyklého bydliště poté, co bylo protiprávně odvezeno do jiného státu nebo bylo v tomto jiném státě zadržováno. Aby se rodičům zabránilo ve zneužívání těchto výjimek, a to často na základě falešných důvodů, a zaručilo se, že o dlouhodobé budoucnosti dětí, které byly takovému jednání vystaveny, bude rozhodnuto ve státě jejich obvyklého bydliště, nařízení nejen stanoví, že si příslušnost

(98) Viz články 2 a 11.

ponechají soudy členského státu, v němž mělo dítě obvyklé bydliště před únosem⁽⁹⁹⁾, ale také že budou mít poslední slovo v otázkách dlouhodobé budoucnosti dítěte i po únosu. Po rozhodnutí o nenavrácení dítěte podle článku 13 úmluvy, které vydaly soudy v členském státě, do něhož bylo dítě uneseno, tedy může být vydáno pozdější rozhodnutí vyžadující, aby dítě bylo navráceno, a to příslušnými soudy v členském státě, v němž mělo obvyklé bydliště bezprostředně před únosem.

6.1.5.4. Uznávání a výkon rozhodnutí o navrácení dítěte poté, co bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení – zrychlené řízení – čl. 11 odst. 8, čl. 40 odst. 1 písm. b) a článek 42

Pokud je vydáno rozhodnutí, které vyžaduje navrácení dítěte, musí být uznáno a vykonáno bez zvláštních řízení (např. prohlášení vykonatelnosti), jsou-li splněna určitá procesní ochranná opatření, např. pokud soud v členském státě obvyklého bydliště dítěte poskytl dítěti příležitost být vyslechnuto⁽¹⁰⁰⁾. Soud, který vydal rozhodnutí o nenavrácení, zašle spis týkající se dané věci příslušnému soudu v zemi obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržováním. Příslušný soud v zemi obvyklého bydliště dítěte bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržováním strany vyzve, aby se k dané věci vyjádřily; jsou-li vyjádření učiněna, soud posoudí otázku práva péče o dítě.

(99) Viz článek 10 a bod 6.1.4.4.

(100) Viz čl. 42 odst. 2 písm. a).

6.1.6. Uznávání a výkon rozhodnutí o právu na styk s dítětem – zrychlené řízení – čl. 40 odst. 1 písm. a) a článek 41

Nařízení „Brusel IIa“ vycházelo z ustanovení o výkonu rozhodnutí Haagské úmluvy z roku 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí a přidalo osvědčení, která mají usnadnit zasílání rozhodnutí vydaných v členském státě o rozvodu a rodičovské zodpovědnosti, včetně rozhodnutí o styku s dítětem, v Unii. Osvědčení o právu styku s dítětem musí obsahovat prohlášení ohledně postupu, jímž se soud řídí: je-li rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti, musí osvědčení potvrzovat, že osobě, v jejíž nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, byla poskytnuta příležitost se hájit; že všem stranám a dítěti, s ohledem na jeho věk a stupeň vyspělosti, byla poskytnuta příležitost být vyslechnuty. Ve státě původu nelze proti vydání osvědčení podat opravný prostředek; osvědčení je možné opravit (článek 43). Osvědčené rozhodnutí nelze vykonat v členském státě výkonu, pokud je neslučitelné s později vydaným vykonatelným rozhodnutím.

6.1.7. Uznávání a výkon rozhodnutí – standardní postup – články 21 až 39

U rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti je řízení podobné jako u rozhodnutí, na něž se vztahuje řízení stanovené v nařízení „Brusel I“. Jakmile je rozhodnutí vydáno a stane se vykonatelným, vydá se osvědčení na jednotném formuláři uvedeném v nařízení⁽¹⁰¹⁾. Postup při podání návrhu na prohlášení vykonatelnosti nebo registrace za účelem výkonu rozhodnutí ve Spojeném království (článek 28) se řídí právem členského státu výkonu

(101) Viz články 37 a 39 a příloha II.

(článek 30). Osoba, která usiluje o výkon rozhodnutí, požádá o prohlášení vykonatelnosti v členském státě, v němž má být rozhodnutí vykonáno. Jakmile je vydáno, bude doručeno osobě, vůči níž je výkon navrhován, v souladu s postupy vyžadovanými vnitrostátním právem. Tato osoba může proti prohlášení vznést námitky, ale pouze z důvodů stanovených v nařízení⁽¹⁰²⁾. Faktický výkon rozhodnutí se provede v souladu s postupy vyžadovanými vnitrostátním právem⁽¹⁰³⁾.

6.1.8. Umístění dítěte do péče v jiném členském státě – čl. 55 písm. d) a článek 56

Již bylo zmíněno, že se nařízení vztahuje na případy, při nichž jsou vydávána rozhodnutí o umístění dítěte do ústavní péče nebo do pěstounské rodiny. Taková rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti mohou zahrnovat umístění dítěte do péče v jiném členském státě a v případě, že je takové umístění zvažováno, nařízení stanoví zvláštní postup. Než příslušný soud přijme rozhodnutí o umístění dítěte do péče, musí nejprve konzultovat ústřední orgán nebo příslušný orgán členského státu, v němž zvažuje umístění dítěte do péče, pokud se v tomto členském státě vyžaduje zásah orgánu veřejné moci. Rozhodnutí o umístění lze vydat, pouze pokud příslušný orgán s umístěním souhlasí. Pokud pro umístění dítěte do pěstounské rodiny v jiném členském státě není nutný zásah orgánu veřejné moci, souhlas není nezbytný a orgán rozhodující o umístění musí pouze informovat ústřední orgán nebo příslušný orgán⁽¹⁰⁴⁾. Ústřední orgány stanovené podle nařízení mají celý proces usnadňovat tím, že soudům poskytují informace a pomoc.

Členské státy jsou povinny stanovit jasná pravidla a postupy pro vydání souhlasu stanoveného v článku 56 nařízení způsobem zaručujícím právní jistotu a rychlost řízení. Postupy musí mimo jiné umožnit, aby soud zvažující umístění mohl jednoduše určit příslušný orgán a aby příslušný orgán mohl vydat či odepřít souhlas v krátké lhůtě⁽¹⁰⁵⁾.

6.1.9. Spolupráce soudů a ústředních orgánů – čl. 11 odst. 6 až 8, čl. 15 odst. 6, čl. 42 odst. 2 písm. c), články 53 až 55 a článek 67

Stejně jako u Haagské úmluvy o únosech dětí z roku 1980 a Haagské úmluvy z roku 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí je základní a důležitou úlohou ústředních orgánů členských států spolupracovat při plnění cílů a ustanovení nařízení mezi sebou navzájem a také s jinými příslušnými orgány. Za tímto účelem má každý členský stát zřídit jeden či více ústředních orgánů. Více než jeden ústřední orgán bude zřízen v členských státech se dvěma nebo více právními systémy⁽¹⁰⁶⁾. Povinnosti ústředních orgánů jsou obecné i konkrétní. Dodatečnou funkcí ústředních orgánů podle nařízení je napomáhat soudům při vzájemné spolupráci, a to zejména pokud jde o navracení dítěte poté, co bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení, a pokud soudy zvažují postoupení věci jinému soudu nebo umístění dítěte do péče v jiném státě. Při vstupu nařízení v platnost se vycházelo z toho, že spolupráce ústředních orgánů a komunikace mezi nimi a mezi soudy členských států⁽¹⁰⁷⁾ pro účely nařízení

(102) Viz článek 23.

(103) Viz článek 47.

(104) Viz čl. 56 odst. 4.

(105) Soudní dvůr EU, rozsudek ze dne 26. dubna 2012, Health Service Executive, věc C-92/12, bod 82.

(106) Viz článek 53.

(107) Viz čl. 11 odst. 6 a 7, čl. 15 odst. 6, článek 53, čl. 55 písm. c) a d) a článek 56.

bude podporována Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci⁽¹⁰⁸⁾. Tato komunikace a spolupráce má pomoci při řešení často mimořádně obtížných a citlivých věcí týkajících se dětí⁽¹⁰⁹⁾.

6.2. Právo rozhodné ve věcech rozvodu – nařízení „Řím III“⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Souvislosti

Návrh nařízení, které se zabývá právem rozhodným ve věcech rozvodu, předložila Evropská komise v červenci 2006. Jednání o návrhu pokračovala do doby, než bylo v roce 2008 jasné, že existují nepřekonatelné obtíže bránící dosažení jednomyslnosti nezbytné pro přijetí členskými státy⁽¹¹¹⁾. Krátce poté skupina členských států⁽¹¹²⁾ obnovila iniciativu v rámci nových režimů posílené spolupráce podle Smlouvy o fungování Evropské unie⁽¹¹³⁾, a v důsledku toho bylo přijato nařízení „Řím III“, které se touto problematikou zabývá.

(108) Viz článek 54. Evropská soudní síť je síť kontaktních míst a ústředních orgánů v rámci nařízení. Pokud jde o Evropskou soudní síť pro občanské a obchodní věci, viz kapitolu 14 níže.

(109) V této souvislosti viz čl. 55 písm. e).

(110) Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky.

(111) Opatření rodinného práva vyžadují, aby je členské státy v Radě přijaly jednomyslně, na rozdíl od většiny opatření ve věcech občanského práva, u nichž v Radě stačí kvalifikovaná většina.

(112) Belgie, Bulharsko, Francie, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko a Španělsko.

(113) Smlouva o fungování Evropské unie, čl. 328 odst. 1.

6.2.2. Územní a věcná oblast působnosti

Ode dne 21. června 2012 začalo být čtrnáct členských států vázáno jednotnými pravidly pro určování práva rozhodného ve věcech rozvodu a rozluky. Šlo o původních patnáct států, které požádaly o spolupráci v rámci tohoto posíleného postupu, od nichž se oddělilo Řecko, které z jednání odstoupilo, následně nicméně oznámilo, že hodlá být nařízením vázáno. V současnosti je nařízením vázána i Litva⁽¹¹⁴⁾. Nařízení vylučuje z věcné působnosti řadu záležitostí rodinného práva, které jsou podobné záležitostem vyloučeným z oblasti působnosti nařízení „Brusel II“⁽¹¹⁵⁾, přičemž řadu z nich nyní samostatně upravují jiná nařízení. Nařízení má univerzální charakter, což znamená, že právo určené nařízením se použije bez ohledu na to, zda se jedná o právo členského státu účastnického se nařízením, či nikoli.

6.2.3. Volba práva

Podle nařízení si strany mohou při volbě práva vybrat některou z těchto možností:

- právo státu, v němž mají manželé v okamžiku uzavření dohody o volbě rozhodného práva obvyklé bydliště,

(114) Řecko je vázáno s účinkem od 29. července 2015, viz rozhodnutí Komise 2014/39/EU ze dne 27. ledna 2014, Úř. věst. L 231, 28.1.2014, s. 41. Pokud jde o Litvu, nařízení je v této zemi použitelné od 22. května 2014, viz rozhodnutí Komise ze dne 21. listopadu 2012, Úř. věst. L 323, 22.11.2012, s. 18.

(115) Vyloučené oblasti zahrnují způsoblost fyzických osob, existenci, platnost, uznání manželství nebo prohlášení manželství za neplatné, jména manželů, majetkové důsledky manželství, rodičovskou zodpovědnost, výživovací povinnosti a svěřenectví a dědění.

- právo státu, v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, jestliže má v okamžiku uzavření dohody o volbě rozhodného práva v tomto státě stále bydliště jeden z manželů,
- právo státu, jehož je jeden z manželů v okamžiku uzavření dohody o volbě rozhodného práva státním příslušníkem, nebo
- právo místa soudu.

Dohodu určující rozhodné právo je možné uzavřít a změnit kdykoliv, nejpozději však do okamžiku zahájení řízení u soudu. Pokud tak stanoví právo místa soudu, mohou manželé určit rozhodné právo rovněž v průběhu řízení. V takovém případě soud toto určení uvede do zápisu v souladu s právem místa soudu. Věcná platnost volby práva se určuje podle práva, které by se podle učiněné volby použilo, kdyby dohoda byla platná. Dohoda o volbě rozhodného práva musí být vyhotovena písemně, datována a podepsána oběma manželi. V závislosti na právu členského státu (členských států) obvyklého bydliště manželů se na tento typ dohody mohou uplatňovat dodatečné formální požadavky.

6.2.4. Rozhodné právo při neexistenci volby práva

Nebylo-li právo zvoleno, použijí se k určení rozhodného práva následující pravidla – právo státu:

- v němž mají manželé obvyklé bydliště v okamžiku zahájení řízení u soudu, popřípadě
- v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, pokud k ukončení pobytu nedošlo dříve než rok před zahájením řízení u soudu a jeden z manželů v tomto státě pobývá ještě v okamžiku zahájení řízení u soudu, popřípadě

- jehož státní příslušnost mají oba manželé v okamžiku zahájení řízení u soudu, popřípadě
- u jehož soudu bylo zahájeno řízení.

6.2.5. Další pravidla

6.2.5.1. Použití práva místa soudu

Jestliže rozhodné právo podle nařízení neupravuje rozvod nebo jednomu z manželů nezajišťuje rovný přístup k rozvodu nebo rozluce z důvodu jeho pohlaví, použije se právo místa soudu.

6.2.5.2. Vyloučení zpětného a dalšího odkazu

Použitím práva některého státu se rozumí právní předpisy platné v tomto státě, s výhradou ustanovení mezinárodního práva soukromého⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. Veřejný pořádek

Soud může odmítnout použití ustanovení práva určeného podle nařízení pouze tehdy, je-li jeho použití zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa tohoto soudu.

(116) Obecný popis účinků vyloučení zpětného a dalšího odkazu viz bod 8.3.9 níže.

6.2.5.4. Rozdíly ve vnitrostátním právu

Nařízení nezavazuje soudy členského státu, jehož právo neupravuje rozvod nebo nepovažuje pro účely rozvodového řízení dotyčné manželství za platné, manželství rozvést na základě pravidel v nařízení.

Vyživovací povinnosti

7.1. Souvislosti nařízení o vyživovacích povinnostech – nařízení „Brusel I“ a Haagská úmluva o vyživovacích povinnostech z roku 2007

Pravidla pro určení příslušnosti, uznávání a výkon rozhodnutí o vyživovacích povinnostech v bývalém Evropském společenství byla začleněna do nařízení „Brusel I“. To osobě oprávněné z výživného umožňovalo podat žalobu u soudů v členském státě jejího usazení nebo obvyklého bydliště. Takové uspořádání fungovalo poměrně dobře, nadále však bylo nutné, aby oprávněný z výživného absolvoval proces podání žádosti o prohlášení vykonatelnosti, a bylo tak možné rozhodnutí vykonat v jiném členském státě. Pro mnoho lidí, kteří mají nárok na vyplácení výživného a naléhavě potřebují rychlý a účinný výkon rozhodnutí, jelikož jsou na platbě výživného, závislí, představovalo takové podání žádosti komplikaci. Tento problém byl pak ještě palčivějším ve vztahu k výživnému pro děti.

S cílem odstranit mezitímní opatření nutná k uznání a výkonu rozhodnutí o platbě výživného a stanovit společná procesní pravidla, která by zjednodušila a zrychlila urovnávání přeshraničních sporů týkajících se pohledávek výživného, přijala Evropská komise v roce 2005 návrh nařízení EU o vyživovacích povinnostech.

Souběžně s jednáním EU o tomto návrhu vyústilo jednání Haagské konference o mezinárodním právu soukromém v listopadu 2007 v přijetí Haagské úmluvy o vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů. Tato Haagská úmluva z roku 2007 poskytuje ucelený rámec pro řešení problematiky vyživovacích povinností se státy, které jsou smluvními stranami. Je k ní připojen opční

protokol obsahující pravidla pro určení práva rozhodného pro vyživovací povinnosti. Evropská komise a členské státy se těchto jednání v plném rozsahu zúčastnily a řadu pravidel dojednaných na mezinárodní úrovni zapracovaly do nařízení o vyživovacích povinnostech, které bylo přijato v prosinci 2008.

Evropská unie Haagskou úmluvu z roku 2007 ratifikovala dne 9. května 2014. Úmluva vstoupila v platnost pro všechny státy s výjimkou Dánska dne 1. srpna 2014. Protokol Evropská unie přijala dne 8. dubna 2010⁽¹¹⁷⁾ a od vstupu nařízení o vyživovacích povinnostech v platnost dne 18. června 2011 se vztahuje na všechny členské státy s výjimkou Spojeného království a Dánska. Členské státy EU Haagskou úmluvu z roku 2007 použijí pouze ve vztahu ke státům, které nejsou členy EU a které jsou jejími smluvními stranami.

7.2. Účel nařízení o vyživovacích povinnostech⁽¹¹⁸⁾

Hlavním účelem nařízení o vyživovacích povinnostech je vytvořit nástroj, který usnadní postup, podle něhož oprávněný z výživného v jednom členském státě Evropské unie může rychle a jednoduše zažádat o placení výživného osobou povinnou hradit výživné v jiném členském státě, a to na základě ustanovení o příslušnosti, kompetenčních sporech, uznávání a vykonatelnosti, výkonu rozhodnutí, o právní pomoci a o spolupráci mezi ústředními orgány. Oprávněný z výživného, v jehož prospěch bylo vydáno rozhodnutí v jednom

(117) Rozhodnutí Rady 2009/941/ES, Úř. věst. L 331, 16.12.2009, s. 17.

(118) Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

členském státě, by měl mít možnost, aby toto rozhodnutí bylo (ve vhodných případech) prohlášeno vykonatelným a bylo vykonáno v jiném členském státě, a to s využitím zjednodušených řízení uvedených níže v bodě 7.6. Oprávněný může rovněž vymáhat výživné na základě vydání rozhodnutí o výživném vydaného v jiném členském státě. Ústřední orgány by měly rovněž poskytovat pomoc osobám povinným k výživnému při podávání žádosti nejen o uznání rozhodnutí, ale také o jejich změnu. Nařízení se rovněž vztahuje na situace, kdy subjekty veřejné správy vstupují do práv osoby, která má nárok na výživné.

7.3. Oblast působnosti

7.3.1. Územní působnost

Nařízení se vztahuje na všechny členské státy EU kromě Dánska a je pro tyto státy závazné. Dánsko nicméně souhlasí, že bude nařízením vázáno, jak je stanoveno v dohodě mezi Evropskou unií a Dánskem ze dne 19. října 2005⁽¹¹⁹⁾ a to v rozsahu, v němž toto nařízení mění nařízení „Brusel I“⁽¹²⁰⁾. Výsledkem je, že nařízení bude ve vztahu k Dánsku účinné s výjimkou ustanovení kapitoly III (rozhodné právo) a kapitoly VII (spolupráce mezi ústředními orgány)⁽¹²¹⁾. To znamená, že pravidla nařízení týkající se příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí a přístupu ke spravedlnosti se tudíž budou na Dánsko vztahovat na základě této dohody, s výhradou požadavků, jež jsou vymezeny v nařízení pro státy, které nejsou vázány Haagským protokolem.

(119) Úř. věst. L 299, 16.11.2005, s. 62.

(120) Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 149, 12.6.2009, s. 80.

(121) Úř. věst. L 149, 12.6.2009.

Pokud jde o Spojené království a Irsko, každý z těchto členských států musel do tří měsíců od předložení návrhu oznámit, zda si přeje být nařízením vázán⁽¹²²⁾. Irsko se před zahájením jednání o návrhu EU, z něhož v roce 2012 vzešlo nařízení o vyživovacích povinnostech, rozhodlo, že se k němu připojí; Spojené království nikoli⁽¹²³⁾. Spojené království se účastnilo jednání a následně se k nařízení připojilo a je nařízením vázáno s výjimkou toho, že Spojené království prozatím neratifikovalo Haagský protokol o rozhodném právu z roku 2007, a na základě toho se na Spojené království vztahují pravidla o uznávání a výkonu rozhodnutí, která nařízení obsahuje, jak je uvedeno v bodě 7.6.

7.3.2. Oblast působnosti

Nařízení se použije na vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství. Obsahuje pravidla pro určení příslušnosti, pro rozhodné právo, uznávání a výkon a spolupráci. Rovněž stanoví důležitá pravidla týkající se přístupu ke spravedlnosti, zejména pokud jde o dostupnost právní pomoci a pomoc ústředních orgánů osobám oprávněným z výživného a osobám povinným k výživnému.

7.4. Příslušnost

Pravidla nařízení pro určení příslušnosti se vztahují na soudy, které jsou vymezeny tak, aby zahrnovaly správní orgány, jejichž výčet je uveden v příloze X nařízení⁽¹²⁴⁾.

(122) Viz úvod v bodě 1.3 a Protokol o postavení Spojeného království a Irska, připojený ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie.

(123) Viz 46. a 47. bod odůvodnění.

(124) Úř. věst. L 293, 11.11.2011, s. 24. Pro Dánsko viz také Úř. věst. L 251, 21.9.2013, s. 1.

7.4.1. Obecná pravidla – článek 3

K projednávání věci jsou podle nařízení příslušné tyto soudy:

Soud:

- v místě, kde má žalovaný (povinný k výživnému) obvyklé bydliště,
- v místě, kde má oprávněný k výživnému obvyklé bydliště,
- který je podle práva pro něj platného příslušný pro řízení o osobním stavu, jestliže s tímto řízením pohledávka výživného souvisí, nebo
- který je podle práva pro něj platného příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, jestliže s tímto řízením pohledávka výživného souvisí,

a to za předpokladu, že v posledních dvou zmíněných případech není příslušnost založena výhradně na státní příslušnosti jedné ze stran.

7.4.2. Volba soudu – článek 4

Strany mohou společně zvolit příslušný soud, který bude příslušný k řešení probíhajících nebo budoucích sporů o vyživovacích povinnostech s výjimkou sporů týkajících se osob mladších 18 let. Lze zvolit tyto soudy:

V okamžiku uzavření dohody o volbě soudu nebo v okamžiku zahájení řízení soud nebo soudy:

- členského státu, v němž má jedna ze stran místo obvyklého pobytu,
- členského státu, jehož státní příslušnost má jedna ze stran,
- pokud jde o vyživovací povinnosti mezi manželi či bývalými manželi, soud příslušný k řešení jejich sporů ve věcech manželství, nebo

- pokud jde o vyživovací povinnosti mezi manželi či bývalými manželi, soud nebo soudy členského státu, ve kterém se nacházelo jejich poslední společné místo obvyklého pobytu po dobu nejméně jednoho roku.

Dohoda o volbě soudu musí mít písemnou podobu nebo formu jakéhokoli sdělení elektronickými prostředky, které umožňuje její trvalý záznam. Tato příslušnost určená dohodou je výlučná, nedohodnou-li se strany nedohodnou jinak.

7.4.3. Další pravidla pro určení příslušnosti – účast žalovaného v řízení, společná státní příslušnost a *forum necessitatis*

Pokud se žalovaný zúčastní řízení před soudem, aniž by namítal jeho nepřislušnost, je příslušný tento soud ⁽¹²⁵⁾. Soudy členského státu společné státní příslušnosti stran jsou příslušné ve věcech týkajících se vyživovacích povinností pouze v případě, že pravidla obsažená v nařízení nebo v Luganské úmluvě z roku 2007 nestanoví jinou příslušnost ⁽¹²⁶⁾. Výjimečně může nabyt příslušnosti soud v členském státě, který má dostatečnou vazbu ke sporu, pokud není příslušný žádný jiný soud členského státu a není možné rozumně zahájit řízení ve třetím státě ⁽¹²⁷⁾.

7.4.4. Změna rozhodnutí o vyživovacích povinnostech – článek 8

Jakmile je vydáno rozhodnutí v členském státě nebo ve smluvním státě Haagské úmluvy z roku 2007, v němž má oprávněný z výživného místo obvyklého pobytu, nemůže povinný podat návrh na změnu rozhodnutí nebo

(125) Viz článek 5.

(126) Viz článek 6.

(127) Viz článek 7.

na vydání nového rozhodnutí v jiném členském státě, dokud má oprávněný místo obvyklého pobytu ve státě, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno. Z tohoto pravidla je několik výjimek, zejména pokud strany uzavřely podle nařízení dohodu o volbě soudu, pokud je příslušným soudem soud v tomto jiném členském státu, nebo pokud se oprávněný podrobí příslušnosti soudů tohoto jiného členského státu.

7.4.5. Překážka litispendence – článek 12

Jsou-li u soudů různých členských států zahájena řízení mezi týmiž stranami v téže věci, soud, u něhož bylo řízení zahájeno nejdříve, se věci ujme, pokud je pro danou věc příslušný, a soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, musí přerušit řízení až do doby, kdy se potvrdí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, a poté příslušnost odmítnout.

7.5. Rozhodné právo – článek 15

Jak již bylo zmíněno, nařízení uplatňuje opční Haagský protokol z roku 2007, jímž jsou zatím vázány všechny členské státy kromě Spojeného království a Dánska. Pravidla stanovená v protokolu jsou stručně nastíněna v následujícím rámečku:

Rozhodné právo upravuje právo týkající se všech vyživovacích povinností, jež vyplývají z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství; jde-li o vyživovací povinnosti k dítěti, platí bez ohledu na to, zda jsou rodiče manželi či nikoli⁽¹²⁸⁾. Může se použít jakékoli právo, dokonce i právo státu, který není smluvní stranou protokolu⁽¹²⁹⁾.

(128) Protokol, článek 1.

(129) Protokol, článek 2.

Obecné pravidlo zní, že není-li stanoveno jinak, rozhodným právem je právo státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu⁽¹³⁰⁾. Pokud oprávněný nemůže na základě tohoto práva získat výživné od povinného v rámci povinností rodičů vůči dětem a obecně osobám ve věku do jednadvaceti let, použije se právo státu, v němž má sídlo soud. U těchto druhů povinností také platí, že pokud oprávněný podá žalobu k soudu státu, v němž má povinný místo obvyklého pobytu, použije se právo státu, v němž má sídlo soud, vyjma případu, kdy toto právo neumožňuje oprávněnému získat od povinného výživné. V takovém případě je rozhodným právem právo státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu⁽¹³¹⁾.

Pokud ve věcech týkajících se vyživovacích povinností mezi manželi nebo bývalými manželi nebo stranami manželství, které bylo prohlášeno za neplatné, jedna ze stran vznesla námitky proti právu státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu, a pokud právo jiného státu, zejména státu jejich posledního společného místa obvyklého pobytu, je k manželství v užším vztahu, použije se právo tohoto státu⁽¹³²⁾.

Protokol obsahuje pravidla, podle nichž se strany mohou dohodnout, že určí rozhodné právo jak pro konkrétní řízení, ať řízení, které již bylo zahájeno, nebo řízení, které teprve má být zahájeno, tak obecně⁽¹³³⁾. V případě obecné volby lze zvolit právo:

- kteréhokoli státu, jehož státní příslušnost má některá ze stran

(130) Protokol, článek 3.

(131) Protokol, článek 4.

(132) Protokol, článek 5.

(133) Protokol, článek 7.

- kteréhokoli státu, v němž má některá ze stran místo obvyklého pobytu (v obou případech jde o okamžik určení práva),
- právo, které je podle volby stran rozhodné pro jejich majetkové poměry nebo rozvod či odluku nebo právo, které již v těchto věcech používá orgán, u něž bylo zahájeno řízení⁽¹³⁴⁾.

Dohodu o určení rozhodného práva musejí podepsat obě strany a je učiněna buď písemně, nebo je zaznamenána na jakémkoli nosiči informací tak, aby v něm obsažené informace byly dostupné a dále využitelné.

Stejně jako v případě volby soudu není možné zvolit si právo pro vyživovací povinnosti k osobě mladší 18 let; totéž platí i v případě osoby, která má zhoršené nebo nedostatečné osobní schopnosti⁽¹³⁵⁾.

Právem rozhodným se řídí různé aspekty vyživovací povinnosti včetně toho, zda a v jakém rozsahu může oprávněný uplatnit nárok na výživné, zpětných nároků na výživné, základu pro výpočet výše výživného a valorizace, promlčecích nebo prekluzivních lhůt a rozsahu vyživovací povinnosti povinného, pokud subjekt veřejné správy vymáhá náhradu plnění, které poskytl oprávněnému namísto výživného⁽¹³⁶⁾.

Protokol obsahuje zvláštní ustanovení o uplatnění pravidel ve vztahu ke státům s několika právními systémy a rovněž EU a dalším organizacím podobné povahy⁽¹³⁷⁾.

(134) Protokol, čl. 8 odst. 1.

(135) Protokol, čl. 8 odst. 2 až 5.

(136) Protokol, článek 11.

(137) Protokol, články 15 až 17, 24 a 26.

7.6. Uznávání a výkon

7.6.1. Obecné souvislosti

Existují dva různé postupy uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovacích povinnostech podle toho, zda je členský stát vázán Haagským protokolem z roku 2007, či nikoli.

7.6.2. Členské státy vázané protokolem

Pokud je rozhodnutí o vyživovacích povinnostech vydáno v členském státě, který je vázán Haagským protokolem z roku 2007, musí být uznáno v jiném členském státě, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení a aniž by existovala možnost jeho uznání napadnout. Rozhodnutí vydané v členském státě, který je vázán Haagským protokolem z roku 2007, a v něm vykonatelné je vykonatelné v jiném členském státě, aniž by bylo nutné prohlášení vykonatelnosti. Pokud se povinný k výživnému řízení neúčastní, existuje omezené právo navrhnout přezkum rozhodnutí v členském státě, v němž bylo rozhodnutí vydáno. Rozhodnutí může být vykonáno po předložení kopie rozhodnutí společně s výtahem z rozhodnutí na vzorovém formuláři obsaženém v příloze I nařízení a v příslušných případech společně s dokumentem, který potvrzuje stav nedoplatků. Může být nutné předložit překlad obsahu v odpovídajícím úředním jazyce členského státu výkonu. Jakmile je kopie vydána, orgány v členském státě výkonu mají pouze právo odmítnout či omezit výkon rozhodnutí pouze z důvodů uvedených v článku 21.

7.6.3. Členské státy, které nejsou vázány protokolem

Pokud je rozhodnutí vydáno v členském státě, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007 (Spojené království a Dánsko), není k uznání v jiném

členském státě vyžadováno zvláštní řízení. Vykonatelné rozhodnutí vydané v členském státě, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007, nemusí být uznáno v členském státě, v němž je uznání navrhováno, a je požadováno prohlášení vykonatelnosti v dožádaném členském státě. Toto řízení je obecně stejné jako řízení použité v původním nařízení „Brusel I“⁽¹³⁸⁾. Je však třeba dodržet konkrétní lhůty: kromě případů, kdy tak není možné učinit z důvodu mimořádných okolností, musí být prohlášení vykonatelnosti vydáno nejpozději do 30 dnů po splnění formálních náležitostí, které se na prohlášení vztahují. Soud, u něhož byl opravný prostředek proti prohlášení podán, musí vydat rozhodnutí ve lhůtě 90 dní od tohoto podání, s výjimkou případů, kdy tak není možné učinit z důvodu mimořádných okolností⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Veřejné listiny a soudní smíry⁽¹⁴⁰⁾ – článek 48

Veřejné listiny a soudní smíry, které jsou vykonatelné v členském státě původu, se v jiném členském státě uznávají a vykonávají stejně jako rozhodnutí soudu. Výtah ze soudního smíru či veřejné listiny musí za použití vhodných formulářů obsažených v přílohách nařízení vystavit příslušný orgán v členském státě původu.

7.7. Právní pomoc a osvobození od poplatků – články 44 až 47

Nařízení umožňuje stranám, aby ve věcech, které se týkají vyživovacích povinností, získaly za účelem účinného přístupu ke spravedlnosti právní pomoc. V případech, kdy je podle nařízení návrh podán prostřednictvím

ústředních orgánů, by měl dožádaný členský stát poskytnout právní pomoc každému navrhovateli, který má bydliště v dožadujícím členském státě. To však neplatí, pokud a nakolik řízení tohoto členského státu umožňují stranám, aby mohly hájit své zájmy, a pokud ústřední orgán poskytuje nezbytné služby bezplatně.

Dožádaný členský stát poskytne bezplatnou právní pomoc v případě všech návrhů, které podal oprávněný z výživného prostřednictvím ústředního orgánu a které se týkají vyživovacích povinností vyplývajících ze vztahu mezi rodičem a dítětem vůči osobě mladší 21 let. Avšak ve vztahu k návrhu na vydání nebo změnu rozhodnutí týkajícího se vyživovacích povinností, může příslušný orgán dožádaného členského státu odmítnout bezplatnou právní pomoc, pokud se domnívá, že návrh nebo jakýkoli opravný prostředek jsou zjevně bezdůvodné.

Rozsah nároku na právní pomoc nesmí být menší než rozsah pomoci, která je stranám k dispozici v rovnocenných vnitrostátních případech. Právní pomocí se rozumí pomoc nezbytná k tomu, aby se strany mohly seznámit se svými právy a uplatňovat je a aby bylo zaručeno, že jejich návrhy budou účinně vyřizovány, přičemž tato pomoc podle potřeby zahrnuje:

- poradenství před zahájením soudu,
- právní pomoc při podání žalobního návrhu u orgánu nebo soudu a zastupování před soudem,
- osvobození od nákladů řízení nebo náhrada těchto nákladů a odměn,
- náklady, které má strana, jež spor prohrála a již je právní pomoc poskytnuta, uhradit vítězné straně, pokud by tyto náklady příjemce právní pomoci byly hrazeny, kdyby měl místo obvyklého

⁽¹³⁸⁾ Viz výše v bodě 2.2.6.

⁽¹³⁹⁾ Viz článek 30.

⁽¹⁴⁰⁾ Viz definice v článku 2.

pobytu v členském státě, ve kterém se nachází soud, u něhož se řízení konalo,

- tlumočení,
- překlad písemností vyžadovaných soudem nebo příslušným orgánem a předložených příjemcem právní pomoci, které jsou pro rozhodnutí v dané věci nezbytné,
- cestovní náklady příjemce právní pomoci a dalších osob, jestliže se vyžaduje fyzická přítomnost těchto osob dotčených řízením při jednání soudu a takový soud rozhodne, že tyto osoby nelze vyslechnout jinak.

Strana, která měla v členském státě, v němž bylo vydáno rozhodnutí o vyživovacích povinnostech, nárok na úplnou či částečnou právní pomoc či osvobození od nákladů řízení, má nárok na co nejpríznivější právní pomoc nebo na co nejširší osvobození podle práva členského státu výkonu. Strana, která v členském státě původu využila nároku na bezplatné řízení před správním orgánem členského státu původu uvedeným v příloze X nařízení, má stejný nárok za předpokladu, že v členském státě výkonu předloží doklad vydaný příslušným orgánem tohoto státu původu, který dosvědčuje, že splňuje finanční požadavky pro nárok na úplnou či částečnou právní pomoc či osvobození od nákladů řízení. Tyto příslušné orgány jsou uvedeny v příloze XI nařízení⁽¹⁴¹⁾.

Pokud není právní pomoc poskytnuta podle nařízení, může být poskytnuta podle vnitrostátních právních předpisů (včetně postupu pro ověření způsobilosti)⁽¹⁴²⁾. Právní pomoc má být podle ustanovení nařízení k dispozici nejen pro soudní řízení, ale v případě, že jsou rozhodnutí a řízení o udělení

či výkonu vyživovacích povinností přijímána nebo prováděna jinými orgány, i ve vztahu k řízením u těchto orgánů⁽¹⁴³⁾.

7.8. Ústřední orgány – články 49 až 63

Ústředním orgánům zřízeným podle nařízení je svěřena rozsáhlejší úloha než v případě jiných nástrojů týkajících se vyživovací povinnosti. Mají zejména poskytovat pomoc oprávněným z výživného, kteří navrhuji výkon nebo vydání rozhodnutí o vyživovacích povinnostech. V každém členském státě se nachází alespoň jeden ústřední orgán; pokud má stát více než jeden právní systém nebo několik autonomních územních jednotek, může určit více ústředních orgánů⁽¹⁴⁴⁾. Činnosti ústředních orgánů jsou v nařízení podrobně vymezeny⁽¹⁴⁵⁾. Ústřední orgány mohou přijmout vhodná opatření nebo usnadnit jejich zajišťování, aby oprávněným z výživného pomohly při zajišťování plateb dlužných částek, včetně pomoci při zjišťování místa, kde se zdržují povinní, a případně zjišťování informací o jejich příjmech, majetku a bankovních účtech. Při výkonu svých funkcí ústřední orgány navzájem spolupracují a předávají návrhy a informace vhodným orgánům včetně soudů. Ústřední orgány si za své služby neúčtují žádné poplatky⁽¹⁴⁶⁾. Činnosti ústředních orgánů mohou v rozsahu povoleném právem daného členského státu vykonávat subjekty veřejné správy nebo jiné subjekty podléhající dohledu příslušných orgánů tohoto členského státu.

(143) Viz definice soudu v čl. 2 odst. 2. Orgány, které spadají do definice „soudu“, se uvedou v příloze X.

(144) Viz čl. 49 odst. 2.

(145) Viz články 50 a 51.

(146) Pokud jde obecně o pravomoci a funkce ústředních orgánů, viz kapitola VII nařízení.

(141) Viz Úř. věst. L 293, 11.11.2011, s. 24. Pro Dánsko viz také Úř. věst. L 251, 21.9.2013, s. 1.

(142) Viz čl. 47 odst. 1.

Dědictví

8.1. Souvislosti a účel nařízení o dědictví⁽¹⁴⁷⁾

Stále více občanů Evropské unie využívá své základní právo přestěhovat se do jiného členského státu, než je stát jejich původu, a v tomto státě se usadit nebo si zde pořídit nemovitost, a proto bylo čím dál tím nutnější zvážit potřebu zavést právní rámec pro rychlejší, snadnější a levnější řízení v oblasti přeshraničního dědictví. Evropská rada se tudíž na zasedání v Bruselu v prosinci 2009 usnesla, že by se v rámci Stockholmského programu mělo vzájemné uznávání rozhodnutí a jiných opatření rozšířit na záležitosti dědictví a závěti, které byly z předešlých nástrojů vyloučeny.

Evropská komise zareagovala tím, že vypracovala návrh nařízení o této problematice a Evropský parlament a Rada tento návrh v červenci 2012 přijaly. Ačkoli se nařízení vztahuje na dědictví osob, které zemřely dne 17. srpna 2015 nebo později, bude mít dopad také na volbu práva ve věcech dědictví a pořízení pro případ smrti učiněná před tímto datem, pokud dědictví a pořízení pro případ smrti splňují podmínky nařízení⁽¹⁴⁸⁾. Stejně jako u jiných nástrojů justiční spolupráce v občanských věcech se toto nařízení nevztahuje na Dánsko. Spojené království a Irsko rozhodly, že se jej neúčastní.

Nařízení má především:

- posílit právní jistotu a zlepšit předvídatelnost příslušnosti soudů ve věcech dědictví, a to mimo jiné tím, že zaručí, že si občané

(147) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Je třeba poznamenat, že kromě Dánska není nařízení závazné pro Spojené království a Irsko, které se rozhodly, že se jeho přijetí neúčastní.

(148) Viz článek 83.

mohou při sepisování závěti zvolit pro svoje dědictví právo rozhodné, což může také ovlivnit to, jaký soud bude příslušný,

- zaručit, že bude jasné, které právo je pro dědictví rozhodné, zejména v případech, kdy má osoba, jejíž majetku se dědictví týká, vazbu na více členských států,
- umožnit, aby byly vypracovány dědické smlouvy, v nichž je jasné vymezena oblast a dopad s ohledem na právo, kterým se mají řídit,
- zaručit, že je jasné určena totožnost a vymezeny pravomoci osob odpovědných za správu majetku pozůstalosti a že budou tyto pravomoci uznány i v jiných členských státech než ve státě, v němž vznikly, a budou v těchto státech vykonatelné,
- zaručit, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě budou v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení,
- zaručit, že veřejné listiny ve věcech dědění budou mít v ostatních členských státech stejné účinky jako ve státě, v němž byly vypracovány, ověřeny a zaregistrovány, a
- stanovit nepovinné evropské dědické osvědčení, v němž bude jasné uvedeno, kdo je oprávněn daný majetek zdědit a kdo má pravomoc jej spravovat nebo vykonávat závěť.

Dědický režim popsaný v nařízení má také potenciální výhodu v tom, že prosazuje „jednotný“ přístup k dědictví, což znamená, že se zabývá celým majetkem a neupřednostňuje rozdělení na různé druhy majetku, zejména na movitý a nemovitý majetek, což je typické pro řadu dědických režimů v některých členských státech.

Příklad

Pan J. M. B. z Portugalska řadu let žil a pracoval v Bruselu, ale jednou se hodlá do Portugalska vrátit. Vlastní majetek a investice v Portugalsku a Bruselu a letní dům na francouzském venkově. Jeho žena a rodina žijí v Bruselu s ním. Pokud nesepíše závěť, v níž učiní volbu práva, vyvstanou otázky, které právo je rozhodné pro dědění jeho majetku a které soudy/orgány jsou pro dědění příslušné. Pokud by závěť sepsal a například nečekaně zemřel ve Francii, otázkou by bylo, jaké důsledky by to mělo z hlediska dědění jeho majetku.

Další příklad

Paní K. pochází z Nizozemska a řadu let pracuje v Německu. Je bezdětná, ale má partnerku (ve svazku občanského partnerství / manželství osob téhož pohlaví). Chystá se odejít do důchodu a má v plánu žít s partnerkou v nově pořízené vile v Andalusii a současně si ponechat kořeny a majetkové zájmy v Nizozemsku. V Nizozemsku sepsala závěť, která by podle ní měla řešit všechny otázky týkající se jejího majetku a v níž se uplatňuje nizozemské právo. To však není pro španělský právní systém přijatelné – co by se stalo, kdyby zemřela?

8.2. Příslušnost ve věcech týkajících se dědictví

8.2.1. Základní obecné pravidlo a jeho proměny – články 4 až 9

Pro dědictví jako celek jsou příslušné soudy členského státu, na jehož území měl zůstavitel obvyklé bydliště v době smrti. Toto pravidlo má řadu výjimek,

zejména pokud jde o volbu soudu a volbu práva. Pokud si zůstavitel zvolil, aby se dědictví řídilo právem státu, jehož je státním příslušníkem v době uskutečnění této volby nebo v době smrti, dotčené strany si mohou zvolit, aby soudy tohoto státu měly výlučnou příslušnost. Je třeba poznamenat, že zůstavitel není v takovém případě jednou z dotčených stran. Proto se toto pravidlo nevztahuje na přímou volbu soudu zůstavitelem, např. v závěti. Pokud však bylo v závěti zvoleno právo, může tím být ovlivněna příslušnost ve věci dědictví. Nařízení obsahuje dodatečná pravidla, podle nichž mohou mít na základě volby příslušnost soud nebo soudy v členském státě, jehož právo si zůstavitel pro dědictví zvolil, jak je zmíněno výše, nebo mohou být tyto soudy příslušné, pokud soud v členském státě, v němž měl zůstavitel poslední obvyklé bydliště, příslušnost odmítne ve prospěch těchto soudů nebo pokud strany řízení výslovně uznaly příslušnost soudu, u něhož bylo zahájeno řízení. Na závěr je třeba zmínit, že kromě výše uvedených pravidel lze příslušnost založit na účasti stran, které neprovedly volbu soudu, v řízení.

8.2.2. Význam pojmu „soud“ – čl. 3 odst. 2

Velmi důležitým rysem nařízení je, že definice „soudů“ je mnohem širší než význam, který mu obvykle připisují nástroje občanského práva EU. Kromě soudních orgánů příslušných pro věci dědictví zahrnuje pojem další orgány a právní odborníky s pravomocí v těchto věcech, pokud vykonávají soudní funkce nebo jednají na základě zmocnění soudním orgánem nebo pod dohledem soudního orgánu. Tyto orgány či právní odborníci musejí rovněž zaručovat nestrannost při výkonu těchto funkcí, jejich rozhodnutí mohou být napadena před soudním orgánem nebo jím přezkoumána. Jejich rozhodnutí by měla mít obdobnou sílu a účinky jako rozhodnutí soudního orgánu v těchto věcech. Členské státy informují Evropskou komisi o tom, které orgány a právní odborníci v daných státech spadají do rámce tohoto popisu.

8.2.3. Příslušnost – další ustanovení – články 10 a 11

Soudy členského státu mohou být příslušné pro dědictví majetku po osobě, jejíž místo obvyklého pobytu v době smrti není na území členského státu Evropské unie, pokud se v této zemi nachází majetek zůstavitele a zůstavitel buď měl v době smrti státní příslušnost tohoto státu, nebo popřípadě měl v tomto státě místo obvyklého pobytu v minulosti a tento pobyt neskončil více než pět let předtím, než bylo u soudu zahájeno řízení. Pokud podle tohoto pravidla není žádný soud v členském státě příslušný, jsou k rozhodování o majetku tvořícím pozůstalost přesto příslušné soudy členského státu, v němž se tento majetek nachází.

V případě, že ani podle těchto pravidel není příslušný žádný soud členského státu, lze se uchýlit k poslednímu pravidlu, podle nějž jsou v takové situaci pro dědictví výjimečně příslušné soudy členského státu, jestliže není možné zahájit řízení ve třetím státě, s nímž má dědictví úzkou vazbu. Toto pravidlo *pr forum necessitatis* by mělo zaručit, že v členském státě bude vždy k dispozici soud, který se může zabývat dědickými věcmi.

8.2.4. Příslušnost ve vztahu k přijetí či odmítnutí dědického práva – článek 13

Další důležité pravidlo nařízení určuje příslušnost v případě, kdy osoba podle práva rozhodného pro dědictví učiní před soudem prohlášení o

- přijetí či odmítnutí dědictví,
- přijetí či odmítnutí odkazu nebo povinného dědického podílu,
- omezení odpovědnosti takové osoby, pokud jde o závazky majetku zůstavitele, který je předmětem dědictví.

Podle tohoto pravidla jsou příslušné soudy členského státu, v němž má osoba, která činí prohlášení, místo obvyklého pobytu, pokud takové prohlášení může být učiněno před soudem podle práva tohoto členského státu.

8.2.5. Majetek nacházející se ve třetím státě – článek 12

Pokud pozůstalost zahrnuje majetek nacházející se ve třetím státě, tedy státě, který není členským státem Evropské unie, nebo jako např. v případě Dánska, Irska a Spojeného království členském státě, který není vázán nařízením, může soud, u něhož bylo zahájeno řízení o dědictví, na žádost jedné ze stran rozhodnout, že o tomto majetku nebude rozhodovat, pokud lze očekávat, že jeho rozhodnutí ohledně daného majetku nebude uznáno a vykonáno, případně prohlášeno vykonatelným v tomto třetím státě. Ve skutečnosti to v takových případech znamená, že ve vztahu k tomuto majetku bude muset být zahájeno samostatné řízení ve třetí zemi, v níž se majetek nachází. Tímto pravidlem nejsou dotčena práva strany podle práva členského státu, u jehož soudu bylo řízení zahájeno.

8.3. Rozhodné právo

8.3.1. Rozhodné právo – oblast působnosti – článek 23

Právem rozhodným pro dědické řízení, určeným podle pravidel v nařízení, se řídí celé dědické řízení a každé takové právo se použije, ať jde o právo členského státu či nikoli. Podle tohoto práva jsou zejména určeny následující záležitosti:

- důvody, doba a místo zahájení dědického řízení,
- určení oprávněných osob a jejich příslušných podílů na majetku a dědických práv pozůstalého manžela či partnera,

- dědická způsobilost,
- vydědění a dědická nezpůsobilost,
- přechod majetku, práv a závazků, které jsou součástí pozůstalosti, na dědice a na odkazovníky,
- pravomoci správců pozůstalosti, pokud jde o řízení pozůstalosti, zejména o prodej majetku a platby věřitelům,
- odpovědnost za dluhy,
- části pozůstalosti, se kterými je možno nakládat, povinné podíly a jiná omezení nakládání s majetkem, jakož i jiné nároky vůči pozůstalosti či vůči dědicům,
- povinnost vrátit nebo započíst při určování podílů jednotlivých oprávněných osob dary zůstavitele a odkazy a
- rozdělení pozůstalosti.

8.3.2. Rozhodné právo – obecné pravidlo – článek 21

Na rozdíl od pravidel pro určení příslušnosti, a nestanoví-li nařízení jinak, je rozhodným právem pro dědění právo státu – nikoli nutně členského státu –, ve kterém měl zůstavitel v době smrti své obvyklé bydliště. Je-li zřejmé, že v době smrti měl zůstavitel užší spojení s jiným státem, než je stát, jehož právo by se použilo na základě předchozího pravidla, např. stát, v němž měl zůstavitel předchozí obvyklé bydliště či místo usazení nebo jehož měl státní příslušnost, bude právem rozhodným právo tohoto jiného státu.

8.3.3. Rozhodné právo – volba práva – článek 22

Jediné právo, které si může osoba zvolit, pokud jde o její dědictví, je právo státu, jehož je v okamžiku volby nebo smrti státním příslušníkem. Pokud

má osoba více než jednu státní příslušnost, lze si zvolit kteroukoli z nich⁽¹⁴⁹⁾. Tato volba musí být učiněna výslovně a v prohlášení ve formě pořízení pro případ smrti nebo musí vyplývat z ustanovení takového pořízení, tedy ze závěti nebo jiného dokumentu podobného závěti. Každá otázka týkající se věcné platnosti aktu, jehož prostřednictvím je volba vyjádřena, se řídí zvoleným právem. Zůstavitel může změnit či odvolat volbu stejným způsobem jako v případě jakéhokoli pořízení pro případ smrti. Toto poslední ustanovení poskytuje občanům určitý omezený prostor pro zohlednění změn v osobní situaci, k nimž v jejich životě dojde, zejména pokud se osoba po odchodu do důchodu rozhodne, jak se často stává, přestěhovat se do jiného členského státu, než je stát, v němž žila během pracovního života.

8.3.4. Jiná pravidla pro rozhodné právo – články 24 a 25

Nařízení obsahuje různá další ustanovení, která se zabývají rozhodným právem, pokud je o přípustnost a věcnou platnost pořízení pro případ smrti, tedy závěti a jiných písemností podobných závěti, a také pokud jde o přípustnost a platnost dědických smluv uzavřených za života zůstavitele, které jsou v některých právních systémech známy jako pořízení pro případ smrti *inter vivos*, jakož i závazné účinky těchto smluv mezi jejich stranami. Takováto pořízení a smlouvy se v případě, že právo nebylo zvoleno, řídí právem, které by se bylo použilo pro dědictví po zůstaviteli, pokud by byl zemřel v den, kdy bylo pořízení vyhotoveno nebo kdy byla uzavřena smlouva. Strany mají možnost zvolit si právo na stejném základě⁽¹⁵⁰⁾, na kterém lze obecně zvolit právo pro dědictví.

(149) Otázka považování osoby za státního příslušníka určitého státu spadá mimo oblast působnosti tohoto nařízení a řídí se vnitrostátním právem, případně včetně mezinárodních úmluv při plném dodržování obecných zásad EU.

(150) Viz předchozí bod.

8.3.5. Věcná platnost pořízení pro případ smrti a dědických smluv – článek 26

Záležitosti, které jsou upraveny, pokud jde o věcnou platnost, zahrnují:

- způsobilost zůstavitele učinit pořízení,
- důvody bránící osobě, která činí pořízení, pořídit ve prospěch určitých osob nebo bránící jiné osobě obdržet majetek z dědictví osoby, která pořízení učinila,
- přípustnost zastoupení pro účely učinění pořízení pro případ smrti,
- výklad pořízení,
- faktory, které ovlivňují souhlas nebo záměr osoby, která činí pořízení, např. podvod, nátlak a omyl.

8.3.6. Formální platnost pořízení pro případ smrti a dědických smluv – článek 27

Pořízení pro případ smrti nebo dědická smlouva stejně jako změna a odvolání takového pořízení a smlouvy jsou platné, co do formy, jestliže splňují požadavky jednoho z následujících práv, jmenovitě práva státu – opět nemusí jít o stát členský:

- v němž bylo vyhotoveno pořízení nebo uzavřena smlouva,
- v němž měl zůstavitel nebo alespoň jedna z osob, kterých se týká dědická smlouva, obvyklé bydliště či místo usazení nebo jehož měla tato osoba státní příslušnost buď v době smrti, nebo v době vyhotovení pořízení nebo uzavření smlouvy,
- v němž se nemovitosti nacházejí, pokud se pořízení týká těchto nemovitostí.

Místo usazení zůstavitele nebo jakékoli osoby, které se týká smlouva, ať je tato osoba usazena v konkrétním členském státě či nikoli, se určí podle práva tohoto státu.

8.3.7. Ustavení a pravomoci správce pozůstalosti

Nařízení stanoví zvláštní pravidla pro situaci, kdy soud, který je podle nařízení příslušný k rozhodování o dědictví, musí podle svého vlastního práva ustavit správce pozůstalosti, ale pro dědictví je přitom rozhodné cizí právo. Soud může v takové situaci ustavit správcem podle vlastního práva takovou osobu, která by byla podle práva rozhodného pro dědění oprávněna vykonat závěť zůstavitele nebo spravovat dědictví. Pokud je podle práva rozhodného pro dědické řízení správce oprávněnou osobou a pokud dojde ke střetu zájmů mezi oprávněnými osobami na jedné straně a věřiteli na straně druhé nebo pokud oprávněné osoby nejsou schopny dosáhnout dohody o správě dědictví či pokud je dědictví vzhledem k povaze majetku obtížné spravovat, soud může ustavit neutrálního správce pozůstalosti, jestliže to vyžaduje jeho vlastní právo. Pravomoci tohoto správce jsou pravomoci dostupné na základě práva rozhodného pro dědění a jsou vykonávány v souladu se zvláštními podmínkami stanovenými soudem. Správce však bude muset vykonávat funkce a pravomoci, které jsou mu svěřeny, v souladu s právem a postupy podle práva rozhodného pro dědění.

8.3.8. Další pravidla pro rozhodné právo – články 30 až 33

- Jsou stanovena pravidla konkrétně pro použitelnost určitých zvláštních pravidel pro dědění ve vztahu k určitým druhům nemovitostí, jinému majetku a podnikům. Pokud právní předpisy státu, v němž se tyto nemovitosti, majetek a podniky

nacházejí, obsahují zvláštní pravidla pro dědění tohoto majetku a nemovitostí, použijí se tato pravidla bez ohledu na to, které právo je rozhodné pro dědění. Tím má být chráněna rodina a další podniky, jímž se podle práva určitých států dostává zvláštního zacházení⁽¹⁵¹⁾.

- Nařízení stanoví zvláštní pravidla pro případy, kdy se osoba dovolává věcného práva, které jí náleží na základě práva rozhodného pro dědění, a dané věcné právo v právním řádu členského státu, v němž se tohoto práva dovolává, neexistuje. V takovém případě se toto právo přizpůsobí nejbližšímu rovnocennému věcnému právu v rámci právního řádu daného státu. Je třeba zohlednit účel a zájem, které toto konkrétní věcné právo sleduje, jakož i účinky, jež jsou s ním spojeny⁽¹⁵²⁾.
- Jsou stanoveny zvláštní pravidla, pokud jde o osoby, které zemřou následkem společné nehody, např. dopravní, a pokud jde o osoby, pro jejichž dědictví jsou rozhodná různá práva, která pro takovou situaci buď uvádějí odlišná ustanovení, nebo je nestanoví vůbec. Jestliže v takovéto tragické situaci nelze určit, v jakém pořadí osoby zemřely, je stanoveno, že žádný z těchto zůstavitelů nemá dědičná práva vůči druhému či druhým⁽¹⁵³⁾.
- A konečně, pokud osoba zemře, aniž by existoval někdo, kdo její majetek zdědí podle práva rozhodného pro dědění, s majetkem z dědictví lze volně nakládat podle práva členského státu, na jehož území se pozůstalost nachází, pokud lze z majetku tvořícího pozůstalost uspokojit všechny pohledávky⁽¹⁵⁴⁾.

(151) Viz článek 30.

(152) Viz článek 13.

(153) Viz článek 32.

(154) Viz článek 33.

8.3.9. Zpětný a další odkaz – článek 34

Zpětný a další odkaz je technický pojem, který označuje situaci, kdy použití práva, jímž se právní situace řídí, zahrnuje použití právních norem mezinárodního práva soukromého obsažených ve zmíněném právu včetně právních norem rozhodného práva a použití těchto norem vede k tomu, že je uplatněno právo dalšího státu. To může vést k tomu, že není jasné, které právo se nakonec použije, a může to dokonce způsobit, že se použije právo státu, v němž bylo např. vyhotoveno původní pořízení nebo uzavřena smlouva, ačkoli v daném pořízení nebo smlouvě nebylo právo tohoto státu zvoleno. Protože to pro občany může být matoucí a může je to uvádět v nejistotu, velmi často se takovému zpětnému a dalšímu odkazu na právo jiného zabraňuje tím, že jsou z používaného práva vyloučeny právní normy mezinárodního práva soukromého obsažené v tomto právu, aby účinek mělo pouze věcné právo. Nařízení se uplatněním právních norem mezinárodního práva soukromého zabývá pouze v případech, kdy je právem, které podle nařízení bude rozhodné, právo třetího státu⁽¹⁵⁵⁾. Obecným pravidlem je, že rozhodné právo, jedná-li se o právo tohoto třetího státu, bude obsahovat jeho právní normy mezinárodního práva soukromého, ale omezí se na situace, kdy má být na jejich základě rozhodným právem právo členského státu nebo právo jiného třetího státu, který by pak uplatnil své vlastní právo, jinými slovy bez zpětného či dalšího odkazu na právo ještě dalšího státu. Zpětný a další odkaz je však zcela vyloučen, pokud jde o určitá práva upřesněná v nařízení, konkrétně v čl. 21 odst. 2 (užší spojení se státem, jehož právo je rozhodné), článku 22 (volba práva), článku 27 (formální platnost pořízení pro případ smrti), čl. 28 písm. b) (formální platnost prohlášení o přijetí či odmítnutí dědictví, pokud je rozhodným právem právo státu, ve kterém má osoba

(155) Pojem „třetí státy“ zahrnuje členské státy, které se nařízením neúčastní, tedy Dánsko, Irsko a Spojené království, viz bod 8.2.5.

činící toto prohlášení obvyklý pobyt) a článku 30 (ochranná pravidla pro rodiny a jiné podniky a majetek).

8.3.10. Státy s více právními systémy – článek 36

Pokud je právo, jež by bylo rozhodné na základě pravidel obsažených v nařízení, právem státu, který sestává z více územních jednotek, z nichž každá má vlastní právní normy upravující dědění, nařízení obsahuje ustanovení vymezující, jak se bude nařízení na takový stát interně vztahovat, aby bylo možné určit, které právní normy různých územních jednotek by se měly uplatnit. Zaprvé, pokud má stát vnitrostátní právní normy pro rozhodné právo, použijí se tyto právní normy. Pokud takové právní předpisy nemá, nařízení stanoví, že odkazy na obvyklý pobyt zůstavitele se považují za odkazy na územní jednotku, v níž měl zůstavitel obvyklé bydliště v době smrti; pokud jde o odkaz na právo státu, jehož měl zůstavitel státní příslušnost, považuje se tento odkaz za odkaz na územní jednotku tohoto státu, k níž měl zůstavitel nejužší vztah; a pokud je učiněn odkaz na jiné spojující faktory, považují se za ně faktory, které spojují relevantní aspekty dědictví a územní jednotku, k níž je stanovena konkrétní vazba. Tato pravidla se obecně používají k určení rozhodného práva ve státech s různými právními systémy s výjimkou ve vztahu k formální platnosti závětí stanovené v článku 27. Jestliže dotčený stát, který uplatňuje právo konkrétní územní jednotky, nemá žádná vnitřní pravidla, považuje se odkaz za tímto účelem za odkaz na právo té jednotky ve státě, k níž měl zůstavitel nebo osoba vázaná dědickou smlouvou nejužší vztah. To by např. znamenalo, že pokud osoba sepsala závěť v jedné části takového státu, ale vlastní majetek v jiné části, bude nutné zvážit, ke které z těchto částí má zůstavitel užší vztah, a to s ohledem na uvedená pravidla a pravidla článku 27.

8.4. Uznávání a výkon

8.4.1. Souvislosti a účel

Za účelem pomoci osobám účastnícím se dědického řízení jsou sjednocena a zjednodušena pravidla pro uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v členských státech a tato pravidla zároveň umožňují, aby taková rozhodnutí měla účinek v jiných členských státech než ve státech, v nichž jsou vydávána, což dosud neplatilo v každém případě. Za tímto účelem je rozhodnutí definováno tak, aby šlo o každé rozhodnutí v dědických věcech vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je toto rozhodnutí označeno ⁽¹⁵⁶⁾, přičemž definice zahrnuje rozhodnutí o nákladech řízení vydaná soudním úředníkem.

8.4.2. Pravidla pro uznávání a výkon

Tato pravidla jsou velice podobná pravidlům v nařízení „Brusel I“, na které se odkazuje ⁽¹⁵⁷⁾.

8.4.3. Veřejné listiny a soudní smíry

8.4.3.1. Přijímání veřejných listin – článek 59

Nařízení rovněž obsahuje propracovanější pravidla pro přijímání a vykonatelnost veřejných listin. Tato pravidla zaručují, že pokud jsou takové listiny vydány v členském státě, budou mít v ostatních členských

(156) Význam pojmu „soud“ viz bod 8.2.2.

(157) Viz bod 2.2.6.

státech stejné účinky jako ve státě, v němž byly vypracovány. Nařízení rovněž stanoví formulář pro popsání důkazních účinků, které daná veřejná listina vyvolává v členském státě původu. To je důležité zejména ve vztahu k dědickým smlouvám a jiným dokumentům, které se týkají přímo věci dědictví a které jsou označeny jako veřejné listiny. Tyto listiny mají z hlediska důkazní hodnoty v ostatních členských státech stejné účinky, pokud to není v rozporu s veřejným pořádkem. Rovněž je třeba zmínit, že pravost listiny lze napadnout pouze u soudů v členském státě, kde byla vypracována. Pokud jde o právní úkony nebo právní vztahy zaznamenané ve veřejné listině, lze je napadnout u soudů příslušných podle tohoto nařízení.

8.4.3.2. *Vykonatelnost veřejných listin a soudních smírů – články 60 a 61*

Pokud jsou veřejná listina nebo soudní smír vykonatelné v členském státě původu, lze je prohlásit za vykonatelné v jiném členském státě na návrh kterékoli dotčené strany. Postup podání, odmítnutí či odvolání takového návrhu je stejný jako u návrhů na rozhodnutí soudů. Totéž platí pro soudní smíry, které jsou vykonatelné v členském státě původu.

8.5. Evropské dědické osvědčení – články 62 až 73

8.5.1. Souvislosti

Důležitou inovací v nařízení je vytvoření volitelného evropského dědické osvědčení. Toto osvědčení umožní v členských státech rychle a jednoduše určovat pravomoci správců pozůstalosti a nároky dědiců a odkazovníků, čímž se zkracuje čas, snižují náklady a omezuje počet správních řízení, jichž je zapotřebí, aby tyto pravomoci a nároky měly účinek v jiných členských státech než ve státě,

v němž se pozůstalost nachází. Nařízení obsahuje podrobná pravidla pro žádosti o osvědčení, jejich vydávání a obsah a také účinky osvědčení, jakož i pravidla určující, které orgány jsou oprávněny osvědčení vydávat a jak lze rozhodnutí těchto orgánů napadnout. Nařízení odkazuje na podrobný obsah těchto pravidel, která jsou shrnuta v následujícím oddíle:

8.5.2. Pravidla pro evropské dědické osvědčení

Je použití osvědčení povinné? – článek 62

Osvědčení se má v první řadě používat v jiných členských státech než těch, které je vydaly, a povinné není; nemá ani nahrazovat vnitrostátní dokumenty používané v členských státech pro obdobné účely podle jejich vnitrostátních právních předpisů.

Jaký je účel osvědčení? – článek 63

Osvědčení, které nepředstavuje náhradu za obdobné vnitrostátní dokumenty členského státu, má být využíváno dědici, odkazovníky a správci pozůstalosti, kteří v jiném členském státě potřebují prokázat svůj status a vykonávat své pravomoci a svá práva a rovněž má být využíváno pro přidělení konkrétní položky nebo položek, jež jsou součástí pozůstalosti, dědicům a odkazovníkům.

Kdo osvědčení vydává? – článek 64

Soud nebo jiné orgány, které mají pravomoc zabývat se dědickými věcmi v členském státě a jsou podle nařízení příslušné.

Mezi tyto orgány mohou patřit notáři či jiné takové orgány, které mají podle příslušných vnitrostátních právních předpisů pravomoc zabývat se dědickými věcmi.

Kdo a jak podává žádost o osvědčení? – čl. 65 odst. 1 a 2

Žádost podává osoba, která je dědicem, odkazovníkem nebo správcem pozůstalosti. Lze využít formulář vytvořený pro tento účel⁽¹⁵⁸⁾.

Jaké informace má žádost obsahovat? – čl. 65 odst. 3

Úplné údaje o zůstaviteli a žadateli, zástupcích žadatele, manželovi/manželce či partnerovi/partnerce zůstavitele a o dalších oprávněných osobách, účel osvědčení a údaje o krocích zůstavitele včetně toho, zda učinil pořízení pro případ smrti, údaje o smlouvách týkajících se majetku, které by mohly mít význam pro dědění, odmítnutí dědictví a obecné informace, které by mohly být pro vydání osvědčení užitečné.

Co se stane po podání žádosti? – článek 66

Orgán, který vydá osvědčení, ověří informace, prohlášení, dokumenty a důkazy poskytnuté společně s osvědčením a provede šetření, která jsou k takovému ověření nezbytná. V průběhu zmíněného ověření si může vyžádat další důkazy, místopřísežná prohlášení nebo prohlášení pod přísahou, informovat oprávněné osoby nebo vyslechnout zúčastněné osoby a poskytovat informace jiným vydávajícím orgánům o věcech, které jsou pro dědictví relevantní.

Jak se osvědčení vydává? – článek 67

(158) Formulář žádosti vypracuje Komise postupem podle článku 81 nařízení.

Použije se předepsaný formulář a osvědčení se vydá, jakmile byly stanoveny prvky, které mají být osvědčeny, a nikdo je nenapadl. Jakmile je osvědčení vydáno, dotčený orgán informuje oprávněné osoby.

Co do osvědčení patří? – článek 68

- název a adresa vydávajícího orgánu, referenční číslo, datum vydání a prvek, který potvrzuje, že je orgán příslušný k vydání osvědčení,
- údaje o žadateli, zůstaviteli a oprávněných osobách,
- informace ohledně manželské smlouvy nebo podobné smlouvy uzavřené zůstavitelem,
- právo rozhodné pro dědění,
- informace o tom, zda se jedná o dědění ze zákona nebo na základě pořízení pro případ smrti, a to včetně informací o pravomocích dědiců, odkazovníků, vykonavatelů závětí nebo správců pozůstalosti,
- informace o oprávněných osobách, dědicích a odkazovnících,
- omezení práv dědice a odkazovníka a
- pravomoci vykonavatelů a správců.

Jaké má osvědčení účinky? – článek 69

Předpokládá se, že osvědčení pravdivě dokládá údaje o dědicích, odkazovnících, vykonavatelích a správcích a o jejich právech a pravomocích, které byly stanoveny podle práva rozhodného pro dědění; předpokládá se, že transakce prováděné osobami uvedenými v osvědčení se třetími stranami jsou vedeny osobami, které disponují odpovídajícími pravomocemi k provádění dotčených transakcí včetně nakládání s majetkem, jenž je součástí pozůstalosti. Osvědčení představuje platný dokument k zápisu majetku z pozůstalosti do příslušného rejstříku

členského státu. Osvědčení má účinek ve všech členských státech, aniž by se vyžadoval jakýkoli zvláštní postup.

Je osvědčení vydáno žadateli? – článek 70

Osvědčení jako takové si ponechá vydávající orgán. Ověřené kopie lze vydat žadateli a jakékoli osobě, která prokáže oprávněný zájem; tyto kopie jsou platné po dobu šesti měsíců a v náležitě zdůvodněných případech lze odchýlně rozhodnout o prodloužení doby platnosti. Jakmile uplyne období platnosti ověřené kopie, musí každá osoba, která osvědčení používá, požádat o novou ověřenou kopii. Vydávající orgán vede seznam všech osob, jimž ověřené kopie vydal.

Je možné opravit chyby v osvědčení? – článek 71

Vydávající orgán může opravit formální chyby, pokud je o to požádán. Jestliže osvědčení není přesné, vydávající orgán je na žádost může změnit nebo stáhnout, musí však při tom informovat všechny držitele osvědčených kopií.

Je možné vydávající orgán napadnout? – články 72 a 73

Každá osoba s oprávněným zájmem může rozhodnutí vydávajícího orgánu napadnout u soudního orgánu. Pokud tento soudní orgán zjistí, že osvědčení neodpovídá skutečnosti nebo že odmítnutí vydat osvědčení nebylo odůvodněné, může buď osvědčení sám opravit, či jej vydat nebo zaručí, že vydávající orgán osvědčení opraví a přijme nové rozhodnutí o vydání osvědčení. Do doby, než jsou taková oprava či změna či stažení provedeny, může vydávající, případně soudní orgán platnost osvědčení pozastavit.

8.6. Informace o právních předpisech a řízení členských států – články 77 až 79

Členské státy mají Evropské komisi poskytovat informace o svých vnitrostátních právních předpisech a o dědických řízeních. Tyto informace zahrnují údaje o orgánech příslušných pro dědické věci a pro obdržení prohlášení o přijetí či odmítnutí dědictví. Rovněž má být poskytnut základní přehled, v němž budou uvedeny informace o všech dokumentech potřebných k zápisu nemovitého majetku. Všechny tyto informace se poskytnou veřejnosti v rámci Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci. Členské státy také sdělí Komisi:

- orgány a právní odborníky, kteří spadají do definice „soudů“,
- soudy a orgány, které budou příslušné pro rozhodování o návrzích na prohlášení vykonatelnosti a o opravných prostředcích,
- orgány příslušné k vydávání evropských dědických osvědčení,
- opravné prostředky ve vztahu k vydávání evropských dědických osvědčení

a veškeré změny těchto informací. Tyto informace se zpřístupní prostřednictvím Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci⁽¹⁵⁹⁾.

(159) Viz kapitola 14.

Příklady podruhé

Pan J. M. B. z Portugalska řadu let žil a pracoval v Bruselu, ale jednou se hodlá do Portugalska vrátit. Vlastní majetek a investice v Portugalsku a Bruselu a letní dům na francouzském venkově. Jeho žena a rodina žijí v Bruselu s ním. Pokud neseptí závěť, vystanou otázky, které právo je rozhodné pro dědění jeho majetku a které soudy/orgány jsou pro dědictví příslušné. Pokud by závěť sepsal a například nečekaně zemřel ve Francii, otázkou by bylo, jaké důsledky by to mělo z hlediska dědění jeho majetku.

Předpokládejme, že pan B. nešťastnou náhodou přijde v srpnu 2016 o život při nehodě při vodním lyžování na dovolené ve Francii. Pokud sepsal závěť, použije se tato závěť k ustavení dědiců a správců pozůstalosti podle rozhodného práva. Ale které právo jím bude? Pan B. si mohl podle článku 22 zvolit právo státu, jehož byl státním příslušníkem, a pokud tak učinil, použije se právo portugalské. Pokud tak neučinil, podle pravidla stanoveného v článku 21 se použije právo státu, v němž měl pan B. v době smrti obvyklý pobyt. Pokud pan B. neodešel do důchodu a nepřestěhoval se do Francie, půjde buď o právo portugalské, nebo právo belgické. Vzhledem k tomu, že pan B. byl v době smrti stále zaměstnán v Belgii, je pravděpodobné, že tam bude mít také obvyklý pobyt, a v takovém případě se použije belgické právo.

Pokud jde o příslušnost, nařízení nestanoví možnost, aby si pan B. zvolil soud nebo orgán, jímž se bude řídit dědění jeho pozůstalosti, mohl se o to však pokusit v závěti. Pokud je tato volba práva platná podle příslušného rozhodného práva, pak může rovněž ovlivnit soudní příslušnost. Jestliže

nikoli, na základě pravidla uvedeného v článku 4 se stanoví, že pro dědictví jsou příslušné soudy členského státu, v němž měl pan B. v době smrti obvyklý pobyt, tedy opět soudy belgické. Dědici po panu B. však mohou usilovat o volbu soudu, a pokud tak učiní, mohl by takovým soudem být relevantní soud v Portugalsku, ale pouze v případě, že si pan B. zvolil portugalské právo jako právo rozhodné pro dědění.

Další příklad

Paní K. pochází z Nizozemska a řadu let pracuje v Německu. Je bezdětná, ale má partnerku (ve svazku občanského partnerství/manželství osob téhož pohlaví). Chystá se odejít do důchodu a má v plánu žít s partnerkou v nově pořízené vile v Andalusii a současně si ponechat kořeny a majetkové zájmy v Nizozemsku. V Nizozemsku sepsala závěť, která by podle ní měla řešit všechny otázky týkající se jejího majetku a v níž se uplatňuje nizozemské právo. To však není pro španělský právní systém přijatelné – co by se stalo, kdyby zemřela?

Předpokládejme, že paní K. zemře ve Španělsku po odchodu do důchodu a že ona i její partnerka se tam přestěhovaly. Paní K. si zvolila nizozemské právo a tato volba bude podle nařízení na základě článku 22 přijata i přesto, že podle španělských vnitrostátních právních předpisů by to nebylo přípustné. Pokud jde o příslušnost, paní K. by si stejně jako pan B. nemohla podle nařízení zvolit soud, její dědici si však mohou zvolit jiný soud než soud španělský, a to zejména v případě, že si paní K. ponechala silnou vazbu na Nizozemsko a také majetek v Nizozemsku. Podle čl. 5 odst. 1 tudíž lze pro věci týkající se dědictví zvolit nizozemské soudy.

Jak v případě pana B., tak paní K. bude možné požádat o dědické osvědčení, takže transakce v jiných členských státech než ve státě, v němž je pozůstalost spravována, budou jednodušší a rychlejší.

Doručování písemností

9.1. Souvislosti nařízení o doručování písemností

9.1.1. „Původní“ nařízení o doručování písemností

Aby se podpořily potřeby podniků a občanů Evropské unie, pokud jde o přístup ke spravedlnosti, a to zejména v případech vyřizování přeshraničních nároků a řízení, je nezbytné, aby mezi sebou soudní orgány členských států Evropské unie navázaly skutečnou spolupráci a aby tato spolupráce byla účinná. Klíčovým aspektem přeshraničních sporů je doručování písemností stranám sporu a dalším zúčastněným osobám. Doručování a předávání písemností mezi soudními orgány členských států proto musí být rychlé a bezpečné. Tato skutečnost byla uznána během jednání o Úmluvě o doručování písemností, podle níž mají být písemnosti zasílány z jednoho členského státu do druhého za účelem jejich doručení v tomto státě a jejíž text byl přijat v květnu 1997⁽¹⁶⁰⁾. Tato úmluva nebyla nikdy ratifikována, a proto ani nevstoupila v platnost. Nedlouho poté, co vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva, Rada přijala nařízení⁽¹⁶¹⁾, jenž se ve všech záměrech a účelech shodoval s textem úmluvy. Toto nařízení vstoupilo v platnost 31. května 2001⁽¹⁶²⁾.

(160) Viz Úř. věst. C 261, 27.8.1997, s. 1.

(161) Nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech, Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 37.

(162) Viz Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 37; předtím, než nařízení vstoupilo v platnost, byly písemnosti mezi členskými státy doručovány podle Haagské úmluvy z roku 1965 o doručování písemností, jejíž smluvní stranou byla většina členských států; tato úmluva upravuje otázku mezi členskými státy EU a třetími státy.

9.1.2. „Stávající“ nařízení o doručování písemností

Stejně jako u jiných nařízení o občanském právu byl proveden přezkum fungování prvního nařízení a v říjnu 2004 byla zveřejněna zpráva Evropské komise. Její závěry ukazují, že ačkoli první nařízení obecně zlepšilo rychlost a efektivitu zasílání písemností určených k doručení mezi členskými státy, u určitých aspektů postupu nebylo používání zcela uspokojivé a cíle nařízení proto nebyly naplněny tak, jak by bývalo bylo žádoucí. Komise proto navrhla přepracované nařízení, a tak bylo v listopadu 2007 přijato stávající nařízení o doručování písemností⁽¹⁶³⁾.

9.2. Nařízení o doručování písemností

9.2.1. Územní a věcná působnost nařízení

Nařízení je přímo použitelné ve všech členských státech kromě Dánska. Pokud jde o vztah mezi Dánskem a ostatními členskými státy, existuje samostatná dohoda o používání nařízení v Dánsku⁽¹⁶⁴⁾. Nařízení se vztahuje na občanské a obchodní věci, při nichž je nutné zaslat soudní či mimosoudní písemnost z jednoho členského státu do druhého za účelem doručení

(163) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech (doručování písemností) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000, Úř. věst. L 324, 10.12.2007, s. 79.

(164) Rozhodnutí Rady 2006/326/ES o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních, Úř. věst. L 120, 5.5.2006, s. 23, a následná dohoda o uplatňování druhého nařízení o doručování písemností v Dánsku, Úř. věst. L 331, 10.12.2008, s. 21.

v tomto druhém státě⁽¹⁶⁵⁾. Samotný pojem „občanské a obchodní věci“ je Soudním dvorem EU vykládán široce. Původní nařízení neobsahovalo žádnou výjimku z významu pojmu „občanské a obchodní věci“, která by se týkala daňových, celních či správních věcí, tyto věci jsou však z působnosti stávajícího nařízení vyloučeny stejně jako odpovědnost státu za jednání nebo opomenutí při výkonu státní moci (*acta iure imperii*)⁽¹⁶⁶⁾. Nařízení nelze použít, pokud není známo jméno a adresa adresáta, ale přijímající subjekty podle nařízení mohou, je-li to možné, poskytnout pomoc, jestliže je adresa neúplná nebo nepřesná. Nařízení se vztahuje na doručování soudních a mimosoudních písemností.

Příklad

Společnost A, která je usazena v členském státě 1, v tomto členském státě 1 zažalovala společnost B usazenou v členském státě 2 a požaduje od ní značnou finanční částku. Společnost B se proti žalobě nehájila a přibližně po čtyřech měsících vydal soud v členském státě 1 rozhodnutí v její nepřítomnosti, v němž nařídil společnosti B, aby

společnosti A zaplatila požadovanou částku. Společnost A podala návrh na prohlášení vykonatelnosti k příslušnému soudu v členském státě 2, v němž společnost B vlastní majetek v podobě nemovitosti. Prohlášení je uděleno, ale společnost B se odvolá a po dalším zkoumání okolností vyjde najevo, že žaloba podaná společností A nebyla ve skutečnosti společností B správně doručena. V důsledku toho odvolací soud v členském státě 2 prohlášení vykonatelnosti zruší z důvodů stanovených v čl. 34 odst. 2 nařízení „Brusel I“. Krátce poté a ještě před tím, než společnost A může situaci zachránit, se společnost B ocitne v platební neschopnosti a společnost A musí svou žalobu stáhnout.

Tento příklad má ukázat, že správné doručení písemností má v soudním řízení zásadní význam. Nedoručením mohou být vážně poškozeny zákonné zájmy strany řízení. Doručování písemností stranám v jiných státech může být v přeshraničních sporech příčinou mnoha obtíží. Jednoduchá a praktická pravidla přeshraničního doručování písemností patří mezi nejdůležitější podmínky řádného fungování evropského občanskoprávního systému a vymezení takových pravidel je cílem a účelem nařízení o doručování písemností.

(165) Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že má-li adresát písemnosti bydliště v jiném členském státě, musí k doručení soudní písemnosti nezbytně dojít v souladu s požadavky nařízení. V takovém případě soudy členského státu nesmějí používat vnitrostátní systém fiktivního doručování, který ve skutečnosti zbavuje osobu, již má být písemnost doručena, všech praktických účinků plynoucích z práva na skutečné a účinné obdržení písemnosti, protože adresátovi mimo jiné nezaručuje, že se bude moci seznámit se soudní písemností s dostatečným předstihem pro přípravu své obhajoby či pro zajištění překladu této písemnosti. Viz rozhodnutí vydané dne 19. prosince 2012 ve věci Alder, C-325/11.

(166) Od dubna 2013 je Haagská úmluva o doručování písemností z roku 1965 v platnosti pro všechny členské státy kromě Rakouska; stranou úmluvy je také Chorvatsko.

9.2.2. Struktura a obsah nařízení o doručování písemností

9.2.2.1. Odesílající a přijímající subjekty a ústřední orgán

Stejně jako původní nařízení i stávající nařízení zjednodušuje doručování písemností v přeshraničních věcech tím, že stanoví, že všechny členské státy určí subjekty nazvané „odesílající subjekty“ a „přijímající subjekty“, které odpovídají v prvním případě za zaslání a ve druhém za přijímání písemností.

Federální státy, státy s několika právními systémy, např. Spojené království, nebo státy s autonomním územním celkem mohou určit více takových subjektů. Kromě toho mohou členské státy jako tyto subjekty určit úřední osoby, např. soudní vykonavatele (*huissiers de justice*) a jiné soudní úředníky či úřední osoby, do jejichž odpovědnosti spadá doručování písemností⁽¹⁶⁷⁾. K zasilané písemnosti se příkládá žádost vyhotovená na základě jednotného formuláře uvedeného v příloze I. Podle současného nařízení o doručování písemností musí přijímající subjekt zaslat potvrzení o přijetí písemnosti do sedmi dnů ode dne, kdy ji obdržel, a to opět za použití předepsaného formuláře v příloze I. Toto je jedna z mnoha oblastí, v nichž současné nařízení o doručování písemností stanoví lhůty pro provedení kroků v rámci postupů podle nařízení, čímž urychluje doručení, a tím i přístup ke spravedlnosti. Je-li nutné, aby odesílající subjekt poskytl objasnění, přijímající subjekt o ně požádá co nejdříve a nejrychlejším možným způsobem. Každý členský stát určí alespoň jeden „ústřední subjekt“, který odesílajícím subjektům poskytuje informace a řeší veškeré obtíže, jež mohou při zasílání písemností určených k doručení vzniknout.

9.2.2.2. *Doručení písemnosti adresátovi*

Přijímající subjekt v členském státě, v němž mají být písemnosti doručeny, doručí písemnost sám nebo ji nechá doručit v souladu s právními předpisy přijímajícího členského státu či zvláštním způsobem vyžádaným odesílajícím subjektem, pokud tento způsob není neslučitelný s právními předpisy tohoto členského státu. Doručení se provádí co nejdříve a v každém případě do jednoho měsíce od přijetí písemnosti. Není-li tato lhůta dodržena, přijímající subjekt o tom musí informovat odesílající subjekt a musí se nadále snažit doručit písemnost v přiměřené lhůtě.

(167) Viz článek 2.

9.2.2.3. *Právo adresáta odmítnout doručitou písemnost*

Adresát může přijetí písemnosti, která mu má být doručena, odmítnout, pokud je v jiném než úředním jazyce členského státu adresáta nebo jazyce místa, v němž má být provedeno doručení, jestliže v daném státě existuje více úředních jazyků nebo je-li v jazyce, jemuž adresát nerozumí. Adresát má být informován o svém právu při doručení písemnosti za použití vzoru stanoveného v příloze II. Adresát musí informovat přijímající subjekt o odmítnutí písemnosti buď v okamžiku doručení písemnosti, nebo tím, že písemnost do jednoho týdne od doručení zašle zpět přijímajícímu subjektu⁽¹⁶⁸⁾.

9.2.2.4. *Potvrzení o doručení*

Po provedení formálních náležitostí týkajících se doručení písemnosti přijímající subjekt tuto skutečnost potvrdí tím, že vydá potvrzení o provedení těchto formálních náležitostí podle jednotného formuláře uvedeného v příloze I a odešle jej odesílajícímu subjektu.

(168) Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že adresát nemůže odmítnout doručení pouze proto, že přílohy písemností, které mají být doručeny, nejsou přeloženy do úředního jazyka členského státu doručení, přičemž tyto přílohy představují listinné důkazy, které plní pouze důkazní funkci a nejsou nepostradatelné k tomu, aby bylo možno porozumět předmětu a důvodu návrhu. Kromě toho Soudní dvůr Evropské unie v téže rozhodnutí konstatoval, že je-li dotčený adresát smluvně vázán vést korespondenci ohledně smlouvy, předmětu sporu, v jazyce členského státu odeslání a dotčené písemnosti jsou vyhotoveny v tomto dohodnutém jazyce a týkají se této korespondence, taková skutečnost může představovat důkaz na podporu tvrzení, že adresát zná jazyk písemností, které mu mají být doručeny, a je schopen mu rozumět; viz rozhodnutí ze dne 8. května 2008 ve věci Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR proti Industrie- und Handelskammer Berlin, C-14/07.

9.2.2.5. *Náklady na doručení*

Jedna z otázek zmíněných ve zprávě o fungování prvního nařízení o doručování písemností se týkala obtíží, které spočívaly v tom, že účastníci přeshraničního sporu v ES neznali výši nákladů na doručení písemností v různých členských státech. Druhé nařízení o doručování písemností proto obsahuje ustanovení, podle něž by v zásadě neměly vzniknout žádné náklady spojené s doručením písemnosti z jednoho členského státu do druhého kromě případů, kdy je písemnost doručena soudními úředníky nebo jinými osobami, které jsou příslušné k doručení písemností podle práva členského státu, v němž má být písemnost doručena. Pokud má písemnost doručit soudní úředník nebo podobná příslušná osoba, poplatek, který se má účtovat, je jediný pevný poplatek stanovený předem a řídí se zásadou proporcionality a nediskriminace. Členské státy o těchto poplatcích informují Komisi⁽¹⁶⁹⁾.

9.2.2.6. *Přímé doručení soudním úředníkem do jiného členského státu*

Inovativní ustanovení v nařízení o doručování písemností se týká doručování písemností přímo soudními úředníky a jinými příslušnými osobami na základě přímého odeslání osobou, která má zájem na řízení. To znamená, že navrhovatel nebo právní zástupce navrhovatele může zaslat písemnosti, které mají být doručeny, přímo soudnímu úředníkovi v jiném členském státě, aby je tento úředník doručil adresátovi, aniž by bylo nutné využít odesílající subjekt. Toto ustanovení se použije za předpokladu, že právní předpisy tohoto členského státu přímé doručení umožňují. Informace o tomto aspektu a dalších aspektech fungování nařízení o doručování písemností lze nalézt

na různých internetových stránkách, včetně stránek Evropského soudního atlasu ve věcech občanských⁽¹⁷⁰⁾. Stránky atlasu lze využít i k získání jmen a kontaktních údajů soudních úředníků a dalších příslušných osob, které mohou doručovat písemnosti v různých členských státech.

9.2.2.7. *Přímé doručování poštou*

Již není možné, aby členské státy nesouhlasily s přímým doručením poštou, jako tomu bylo podle prvního nařízení o doručování písemností. Podle podmínek současného nařízení o doručování písemností může každý členský stát doručovat soudní písemnosti osobám s bydlištěm v jiném členském státě přímo prostřednictvím poštovních služeb, a to doporučeným dopisem s potvrzením o přijetí nebo rovnocenným dokladem.

9.2.2.8. *Jiné metody zaslání*

Nařízení také stanoví jiné způsoby zaslání a doručování soudních písemností, např. zaslání konzulární nebo diplomatickou cestou nebo doručení prostřednictvím diplomatických či konzulárních zástupců nebo doručení soudních písemností přímo poštou.

(169) Informace jsou dostupné na internetové adrese Evropského soudního atlasu: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_cs.htm?countrySession=2&

(170) Viz: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_cs.htm a rovněž např. zápis pro Spojené království na adrese: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp#ds_otherinfostate7, z něž je patrné, že ze tří soudních okresů v tomto členském státě pouze ten skotský nevylučuje nesouhlas s přímým doručováním písemností podle článku 15.

9.2.3. Ochrana zájmů žalované strany

9.2.3.1. Zahájení řízení

Pokud byla do jiného členského státu za účelem doručení zaslána písemnost o zahájení soudního řízení podle tohoto nařízení a žalovaná strana se nedostavila, přeruší soud řízení, dokud nebude zjištěno:

- že písemnost byla doručena způsobem předepsaným vnitrostátními právními předpisy přijímacího členského státu pro doručení písemností v soudním řízení v daném státě osobám, které se nacházejí na jeho území, nebo
- že písemnost byla skutečně doručena žalované straně nebo do místa jejího bydliště jiným způsobem, který stanoví nařízení.

9.2.3.2. Podmínky pro vydání rozhodnutí v nepřítomnosti

Každý členský stát může prohlásit, že soud může bez ohledu omezení popsaná v bodě 9.2.3.1 vydat rozhodnutí, i když nebylo obdrženo potvrzení o doručení nebo dodání, pokud jsou splněny všechny níže uvedené podmínky:

- písemnost byla zaslána jedním ze způsobů stanovených nařízením,
- ode dne zaslání písemnosti uplynulo období nejméně šesti měsíců, které soud v daném případě považuje za dostačující, a
- nebylo obdrženo potvrzení žádného druhu, přestože bylo vynaloženo veškeré úsilí k jeho získání prostřednictvím příslušných orgánů přijímacího členského státu.

9.2.3.3. Po vydání rozhodnutí

Pokud byla z jednoho členského státu do jiného členského státu za účelem doručení zaslána písemnost o zahájení soudního řízení podle nařízení a bylo vydáno rozhodnutí proti žalované straně, která se nedostavila, je soud oprávněn prominout žalovanému zmeškání lhůty pro podání opravného prostředku proti tomuto rozhodnutí, pokud jsou splněny tyto podmínky:

- žalovaná strana se bez vlastního zavinění nedozvěděla o písemnosti v dostatečném předstihu, aby se mohla obhajovat, nebo se nedozvěděla o rozhodnutí v dostatečném předstihu, aby mohla podat opravný prostředek, a
- žalovaná strana se zjevně hájí ve věci samé.

Žádost o prominutí zmeškání lhůty může být podána pouze v přiměřené lhůtě od doby, kdy se žalovaný o rozhodnutí dozví.

Dokazování

10.1. Souvislosti nařízení o dokazování⁽¹⁷¹⁾

V přeshraničních řízeních bývá v souvislosti se soudním řízením v občanských nebo obchodních věcech projednávaných před soudem v členském státě často nezbytné získat důkazy v jiném členském státě. Prostřednictvím nařízení o dokazování EU vytvořila celounijní systém pro přímé a rychlé zasílání a vyřizování žádostí o dokazování mezi soudy a stanovila přesná kritéria, pokud jde o formu a obsah žádosti. Nařízení se od 1. ledna 2004 vztahuje na všechny členské státy kromě Dánska. Pokud jde o Dánsko, Haagská úmluva ze dne 18. března 1970 o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských nebo obchodních je použitelná stejným způsobem, jakým je v takových věcech použitelná mezi zbývajícími členskými státy EU a třetími státy, které jsou smluvními stranami úmluvy. Nicméně ne všechny členské státy úmluvu ratifikovaly nebo k ní přistoupily⁽¹⁷²⁾.

10.2. Nařízení o dokazování

10.2.1. Oblast působnosti, účel a metodika

Nařízení obsahuje ustanovení o dokazování v jiném členském státě, je-li to nezbytné v občanských a obchodních řízeních. Tato koncepce by měla být vykládána samostatně v souladu s jinými unijními nástroji stanovenými *acquis* EU v oblasti občanského práva. Soud v jednom členském státě, u něž je věc projednávána, si může vybrat ze dvou způsobů dokazování – buď

může požádat příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování, nebo může dokazování provést sám přímo v jiném členském státě. Nařízení je založeno na zásadě přímého zasílání mezi soudy, při němž se žádosti o dokazování předávají přímo od „dožadujícího soudu“ „soudu dožádanému“. Každý členský stát vypracoval seznam soudů příslušných k dokazování podle uvedeného nařízení⁽¹⁷³⁾. Tento seznam uvádí také územní příslušnost těchto soudů. Kromě toho každý členský stát určil ústřední subjekt či subjekty, které jsou odpovědné za předávání informací soudům a hledání řešení veškerých obtíží, které mohou vzniknout v souvislosti s žádostí.

10.2.2. Žádosti o dokazování

Nařízení stanoví přesná kritéria, pokud jde o formu a obsah žádosti, a v příloze předepisuje konkrétní formuláře pro poskytování dalších informací o žádosti, pro potvrzování jejich přijetí, pro žádosti o další informace a pro vyřízení žádosti. Dožádaný soud by měl žádost o dokazování vyřídit bez prodloužení a nejpозději do 30 dnů od přijetí žádosti. Není-li to možné, musí o tom dožádaný soud informovat soud dožadující a uvést důvody.

10.2.3. Odmítnutí vyřídit žádost

Žádost o výslech svědka se nevyřídí, pokud se dotčená osoba odvolává na své právo odepít výpověď nebo na zákaz výpovědi buď podle práva členského státu, v němž se nachází dožádaný soud, nebo podle práva, v němž se nachází soud dožadující a takové právo je uvedeno v žádosti, nebo případně na žádost dožádaného soudu bylo potvrzeno dožadujícím

(171) Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, Úř. věst. L 174, 27.6.2001, s. 1.

(172) V červnu 2014 byly stranou Haagské úmluvy o provádění důkazů všechny členské státy EU kromě Rakouska, Belgie a Irska.

(173) Informace jsou dostupné na internetové adrese Evropského soudního atlasu: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_cs.htm?countrySession=15&

soudem. V jiném případě lze žádost o dokazování odmítnout pouze při několika málo výjimečných okolnostech.

10.2.4. Přítomnost stran a dožadujícího soudu při dokazování

V žádosti o dokazování musí dožadující soud uvést, zda strany řízení a/nebo jejich zástupci budou přítomni nebo zda se to od nich žádá. Dožádaný soud informuje strany a veškeré jejich zástupce o datu, čase a místu dokazování a musí zvážit, zda a za jakých podmínek lze aktivní účast, o níž se žádá, povolit. Je také možné, aby při dokazování byli přítomni zástupci dožadujícího soudu včetně členů justice a aby se ho aktivně účastnili, pokud je taková účast slučitelná s vnitrostátními právními předpisy ve státě dožádaného soudu a vyhovuje podmínkám stanoveným daným soudem.

10.2.5. Vyřízení žádosti

Dožádaný soud vyřídí žádost v souladu s právními předpisy svého členského státu. Dokazování lze také vykonat zvláštním postupem podle právních předpisů členského státu, v němž se nachází dožadující soud, pokud tento dožadující soud o takový postup požádá. Dožádaný soud musí tento požadavek splnit, pokud není tento postup neslučitelný s právem jeho členského státu.

10.2.6. Použití komunikačních technologií

Nařízení stanoví, že při dokazování lze používat komunikační technologie, zejména telefonní konference a videokonference. Pokud se o takovou možnost žádá, musí k tomu soud opět udělit souhlas, pokud to není neslučitelné s vnitrostátními právními předpisy dožádaného soudu nebo pokud tomu

nebrání závažné praktické překážky. Dokonce i v případě, že dožádaný nebo dožadující soud nemají přístup k výše uvedeným technickým prostředkům, mohou jim být tyto prostředky po vzájemné dohodě poskytnuty.

10.2.7. Přímé dokazování

Žádost o přímé dokazování se musí předložit ústřednímu orgánu nebo příslušnému orgánu dožádaného členského státu a lze ji odmítnout pouze za mimořádných okolností. Přímé dokazování může být provedeno pouze tehdy, pokud ho lze provést dobrovolně bez použití donucovacích opatření. Do 30 dnů od obdržení žádosti ústřední orgán nebo příslušný orgán dožádaného členského státu uvědomí dožadující soud, zda žádosti vyhoví, popřípadě za jakých podmínek má být podle práva jeho členského státu takové dokazování uskutečněno. Dokazování provádí soudní úředník nebo jiná osoba, například komisař nebo znalec, která je určena v souladu s právem členského státu dožadujícího soudu.

10.2.8. Náklady spojené s dokazováním

Vyřízení žádosti nedává vzniknout nároku na jakoukoliv úhradu poplatků nebo nákladů. Pokud si to však dožádaný soud přeje, dožadující soud bez prodlení uhradí určité náklady, a to:

- odměny pro znalce a tlumočníky a
- náklady vzniklé použitím zvláštního postupu dokazování požadovaného dožadujícím soudem (čl. 10 odst. 3 a 4).

Pouze v případě, že je třeba získat odborné důkazy, může dožádaný soud požádat o platbu zálohy na pokrytí nákladů spojených s takovými důkazy.

Pozn.: K dispozici je praktický průvodce Evropské justiční sítě týkající se dokazován⁽¹⁷⁴⁾ a zvláštní příručka o používání videokonferencí⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Viz: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_cs.pdf

(175) Viz: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_cs.pdf

Právní pomoc

11.1. Souvislosti

V Evropské unii s otevřenými hranicemi bohužel nastávají situace, kdy se občané a podniky EU musejí zúčastnit sporu u soudu v jiném členském státě, než v jakém jsou usazeni, aby vymáhali zaplacení dlužných částek nebo aby vyřešili spor prostřednictvím soudního řízení. Přeshraniční spory se mohou týkat jednotlivců, kteří mohou mít jen velmi skromné prostředky na uhrazení nákladů spojených s řízením. Soudní spory mohou být nákladné a přeshraniční soudní spory nejsou žádnou výjimkou, zejména jde-li o velké pohledávky. Velice často je při přeshraničních sporech nutné právní zastoupení v členském státě, v němž je věc projednávána, ale také právní poradenství poskytnuté právníkem v domovské zemi strany sporu. Kromě toho mohou při přeshraničních sporech vznikat další náklady, které souvisejí např. s překladem dokumentů, účastí v ústních jednáních, a jiné dodatečné náklady.

11.2. Směrnice o právní pomoci ⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Přehled

Rada přijala směrnici o právní pomoci v lednu 2003 s cílem překonat překážky, které tehdy bránily přístupu k právní pomoci. Směrnice se vztahuje na občany Unie a na státní příslušníky třetích zemí, kteří obvykle a oprávněně pobývají na území některého členského státu, a opravňuje je k právní pomoci stejným způsobem jako občany členského státu, v němž se koná řízení. Účelem směrnice je proto zlepšit přístup fyzických osob ke spravedlnosti

v přeshraničních sporech v EU stanovením minimálních společných pravidel pro dostupnost právní pomoci v těchto sporech účastníkům těchto sporů. Směrnice je použitelná ve všech členských státech EU kromě Dánska.

Příklad

Pan A, občan EU usazený v členském státě 1, obdržel oznámení, že na něj byla v členském státě 2 podána žaloba, podle které má zaplatit částku přibližně 235 000 EUR za ztrátu, škodu na zdraví a na majetku, které údajně způsobil jeho dvanáctiletý syn během rodinné dovolené v členském státě 2. Pan A má pouze dvě dcery. Pan A se přirozeně chce proti žalobě hájit a poté, co vnesl několik dotazů, byl informován, že advokátní firma v členském státě 2 je připravena se věci ujmout, ale bude vyžadovat platbu nejméně 8 000 EUR a jen malou část z této částky bude možné získat zpět od osoby, která žalobu podala, pokud by její žaloba byla odmítnuta. Pan A a jeho rodina žijí z čistého měsíčního příjmu 1 850 EUR. Mají obavy, že náklady spojené s řízením budou vysoké, a nevědí, jak budou moci uhradit výdaje na obhajobu ani jak se obrátit na místního právníka v členském státě 2, který jim může pomoci a ujmout se věci za příznivějších cenových podmínek nebo s podporou právní pomoci. Také jim běží čas, neboť lhůta pro podání žalobní odpovědi, kterou stanovil soud v členském státě 2, brzy uplyne.

Tento příklad situace pana A má názorně ukázat, jakým obtížím a překážkám čelí občané z různých členských států v přeshraničních sporech. To platí dvojnásob, je-li nutné hájit se proti žalobě, která

(176) Směrnice Rady 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech, Úř. věst. L 26, 31.1.2003, s. 41.

je podána u soudu v jiném členském státě, jelikož taková obhajoba často vyžaduje právní konzultaci a zastupování ve dvou různých členských státech a v této souvislosti nutně vznikají výdaje. Nejen že mohou existovat jazykové překážky, které vyžadují nákladný překlad písemností, ale mohou také vzniknout související náklady, např. na odborné zprávy a účast svědků, a výdaje vzniklé v souvislosti s osobní účastí strany u soudu v jiném členském státě. Panu A by právní pomoc v členském státě 2 mohla pomoci, pokud se mu podaří najít právníka, který se věci s využitím právní pomoci ujme. Směrnice EU dává panu A v tomto státě stejné právo na právní pomoc, jako kdyby byl v tomto státě usazen.

11.2.2. Oblast působnosti

Směrnice se vztahuje na případy občanské nebo obchodní povahy, v nichž je strana žádající o právní pomoc buď občanem Unie nebo má bydliště či obvyklý pobyt v jiném členském státě než v tom, v němž se soudní řízení koná nebo kde má být vykonáno rozhodnutí. Snaží se podpořit poskytování právní pomoci v přeshraničních sporech fyzickým osobám, které nemají dostatečné finanční prostředky, je-li tato podpora nezbytná k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti. Kromě toho směrnice obsahuje ustanovení, která mají zjednodušit a zrychlit zasílání žádostí o právní pomoc mezi členskými státy díky koordinaci soudní spolupráce mezi členskými státy.

11.2.3. Právo na právní pomoc

Právní pomoc poskytuje nebo zamítá příslušný orgán členského státu, v němž se koná řízení nebo v němž má být vykonáno rozhodnutí. Pomoc by neměla být poskytována pouze na výdaje spojené se soudním řízením, ale měla

by pokrývat také výdaje, které vzniknou při výkonu rozhodnutí nebo veřejných listin v jiném členském státě, jakož i při mimosoudních řízeních, jestliže jsou strany podle právních předpisů povinny nebo je jim nařízeno soudem, aby taková řízení využily. Právní pomoc jako taková zaručuje právní pomoc a zastupování u soudu a vztahuje se náklady řízení vzniklé příjemci, jakož i náklady přímo spojené s přeshraniční povahou sporu, např. na tlumočení a překlad požadovaných písemností a na cestovní náklady.

11.2.4. Žádost o právní pomoc

Členský stát, v němž má příjemce pomoci bydliště nebo obvyklý pobyt, by měl poskytovat služby nezbytné pro přípravu žádosti o právní pomoc a její zaslání do státu, v němž se řízení koná nebo se má konat. Členské státy určí orgány příslušné předávat („předávající orgány“) a přijímat („přijímající orgány“) žádosti o právní pomoc. K usnadnění zasílání byl vypracován standardní formulář pro žádosti o právní pomoc a pro předávání těchto žádostí⁽¹⁷⁷⁾.

(177) Viz rozhodnutí Komise ze dne 26. srpna 2005, kterým se v souladu se směrnicí Rady 2003/8/ES zavádí formulář pro předávání žádostí o právní pomoc, Úř. věst. L 225, 31.8.2005, s. 23. Formulář je k dispozici na internetových stránkách portálu e-justice na adrese: https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-cs.do. Viz také rozhodnutí Komise ze dne 9. listopadu 2004, kterým se zavádí standardní formulář pro žádosti o právní pomoc, v souladu se směrnicí Rady č. 2003/8/ES o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. Formulář je rovněž k dispozici na internetových stránkách portálu e-justice na adrese: https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-cs.do.

Mediace

12.1. Mimosoudní urovnání – alternativní metody řešení občanských a obchodních sporů v Evropské unii

Metody alternativního řešení sporů jsou mimosoudní řízení používána k urovnání občanských nebo obchodních sporů. Obvykle zahrnují spolupráci stran sporu při hledání řešení jejich sporu za pomoci neutrální třetí strany. Metody alternativního řešení sporů jsou považovány za důležitý prvek úsilí o vytvoření spravedlivých a účinných mechanismů pro řešení sporů na úrovni EU.

12.2. Evropský kodex chování pro mediátory

Evropská komise se ujala iniciativy při rozvíjení politiky v oblasti metod alternativního řešení sporů v EU především tím, že napomohla vyhlášení Evropského kodexu chování pro mediátory, který byl přijat na zasedání odborníků na mediaci v Bruselu v červenci 2004⁽¹⁷⁸⁾. Tento kodex stanoví řadu zásad, jimiž se jednotliví mediátoři a mediační organizace mohou dobrovolně a na vlastní odpovědnost řídit. Tento kodex má být použitelný pro všechny druhy mediace v občanských a obchodních věcech. K tomuto kodexu přistoupila řada mediátorů a mediačních organizací, nenahrazuje však vnitrostátní předpisy ani pravidla upravující jednotlivé profese.

(178) Viz: http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

12.3. Evropská směrnice o mediaci

12.3.1. Souvislosti a cíle směrnice

Krátce po přijetí kodexu chování Evropská komise předložila Evropskému parlamentu a Radě návrh směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Tento nástroj byl přijat dne 21. května 2008 a členské státy jej měly provést do vnitrostátního práva ve lhůtě do 21. května 2011⁽¹⁷⁹⁾. Cílem směrnice nebylo vytvořit evropský kodex mediace. Hlavním účelem bylo stanovit určité minimální normy, pokud jde o význam a kvalitu mediace, jakož i zaručit rovnováhu ve vztahu mezi mediací a soudním řízením. Směrnice byla přijata ve snaze podpořit přístup k alternativnímu řešení sporů a podpořit využívání mediace k přátelskému urovnávání sporů v občanských a obchodních věcech.

12.3.2. Přeshraniční spory – článek 2

Směrnice je použitelná pouze ve vztahu k mediaci v přeshraničních sporech. Pro účely směrnice je takovým sporem spor, v němž má alespoň jedna ze stran sporu bydliště nebo se obvykle zdržuje v jiném členském státě než kterákoli jiná strana. Tato povaha sporu se určí ke dni, ke kterému:

- strany souhlasí s využitím mediace,
- je mediace nařízena soudem,
- jsou strany vázány využití mediací podle vnitrostátního práva, nebo
- soud vyzve strany, aby k řešení sporu, který je předmětem soudního řízení, využily mediaci

(179) Ne všechny členské státy směrnici provedly do požadovaného data.

Další situace, která je podle směrnice charakterizována jako přeshraniční, nastává v případě, že se strany nedohodnou a po mediaci je zahájeno soudní či rozhodčí řízení. Jestliže soudní nebo rozhodčí řízení probíhá v jiném členském státě než ve státě, kde měly strany bydliště nebo se obvykle zdržovaly v okamžiku zahájení mediace, spor je označen jako přeshraniční, pokud jde o ustanovení směrnice, která se zabývají důvěrností a prekluzivními či promlčecími lhůtami.

12.3.3. Kvalita mediace – článek 4

Směrnice od členských států vyžaduje, aby všemi prostředky, které považují za vhodné, podporovaly dodržování kodexů chování mediátorů a mediačních organizací. Obsahuje také obecnou výzvu, aby členské státy podporovaly jiné mechanismy kontroly kvality pro poskytování mediace, jakož i odborné vzdělávání mediátorů.

12.3.4. Přistoupení k mediaci – článek 5

Směrnice stanoví, že soudy mohou vyzvat strany, které se k nim při soudním řízení dostaví, aby k řešení sporu využily mediaci nebo aby se zúčastnily informativního setkání. To členským státům nebrání v tom, aby stanovily, že využití mediace je povinné nebo je předmětem pobídek nebo sankcí, za předpokladu, že to stranám sporu nebrání v přístupu k soudům.

12.3.5. Vykonatelnost dohod vyplývajících z mediace – článek 6

Tento článek je důležitým ustanovením směrnice a od členských států vyžaduje, aby zajistily, že bude možné, aby dohoda vyplývající z mediace mohla až na určité úzké výjimky na žádost strany a se souhlasem druhé

strany nabytí vykonatelnosti. To lze provést např. soudním rozhodnutím nebo jiným způsobem, který je k dispozici v rámci právního systému členského státu, v němž je podána žádost o vykonatelnost, konkrétně veřejnou listinou vytvořenou notářem. Tak či onak bude výsledná dohoda vykonatelná podle příslušných ustanovení evropských nástrojů, do jejichž působnosti daná problematika spadá. Například dohoda o řešení přeshraničního smluvního sporu by byla vykonatelná podle nařízení „Brusel I“ nebo jako evropský exekuční titul.

12.3.6. Důvěrnost mediace – článek 7

Jedna z výhod mediace spočívá v tom, že mediace je důvěrná, a to jak pokud jde o vztah mezi stranami, tak ve vztahu k mediátorovi. Některé právní systémy členských států stanoví tuto důvěrnost v právních předpisech; je zcela běžné, že strany mediace uzavřou dohodu o mediaci a jednou z podmínek této dohody je, že řízení zůstane důvěrné. Směrnice na toto téma navazuje a stanoví, že členské státy mají zajistit, aby mediátor ani osoby zúčastněné na správě mediačního řízení nebyli nuceni předkládat důkazy v následných soudních nebo rozhodčích řízeních ohledně čehokoli, co souvisí s mediačním řízením, pokud se na tom strany nedohodnou nebo pokud neexistuje nějaký jiný nadřazený důvod veřejného pořádku, např. pokud budou zveřejněním takových důkazů chráněny nejlepší zájmy dítěte.

12.3.7. Promlčení a prekluze – článek 8

Jedna z možných obtíží v přístupu k mediaci nastává v případě, kdy se blíží uplynutí prekluzivní nebo promlčecí doby a tento okamžik má pravděpodobně nastat během mediace. Podle vnitrostátních právních předpisů členských států mediace obvykle není důvodem k přerušení prekluzivní lhůty. Toto

ustanovení proto od členských států vyžaduje, aby v případě, že promlčecí nebo prekluzivní lhůta uplyne během mediace, na kterou se vztahuje směrnice, tato skutečnost podle příslušných právních předpisů nevedla k tomu, že strana již nebude mít možnost zahájit soudní nebo rozhodčí řízení. Toto ustanovení má také odstranit jeden z možných právních aspektů odrazujících od mediace.

12.3.8. Informace o mediaci – článek 9

V zájmu zvýšení povědomí o mediaci podpoří členské státy šíření informací o tom, jak může veřejnost kontaktovat mediátory a organizace poskytující mediační služby. Kromě toho má Evropská komise od členských států obdržet a následně zveřejnit informace o tom, které soudy mohou přiznat vykonatelnost dohodám o mediaci, jak stanoví článek 6. Tyto informace jsou k dispozici na internetových stránkách Evropského soudního atlasu ve věcech občanských⁽¹⁸⁰⁾.

(180) Viz např. informace o výkonu v právních okresech Spojeného království na této adrese: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_en.jsp?countrySession=4#statePage0

Výkon rozhodnutí

13.1. Souvislosti

Jak již bylo zmíněno výše⁽¹⁸¹⁾, přepracované nařízení „Brusel I“, evropský exekuční titul pro nesporné nároky, evropský platební rozkaz a evropské řízení o drobných nárocích umožňují věřiteli, který si zajistí vykonatelný příkaz v jednom členském státě, tento příkaz za účelem výkonu poměrně jednoduše a levně převést do jiného členského státu, přičemž jsou vyžadovány jen nepatrné dodatečné kroky nebo nejsou takové kroky požadovány vůbec. Skutečný výkon příkazu však dosud je záležitostí vnitrostátních právních předpisů a vykonávacích řízení a ty se mezi členskými státy značně liší.

Rozdíly mezi právními systémy jednotlivých států se týkají zejména podmínek vydávání a provádění zajišťovacích opatření. V současnosti je pro věřitele složitější, zdoluhavější a nákladnější získat prozatímní opatření za účelem zajištění majetku dlužníka, který se nachází v jiném členském státě. To představuje problém, protože rychlý a snadný přístup k takovýmto prozatímním opatřením mívá často zásadní význam, má-li se zaručit, že dříve, než věřitel získá a vykoná rozhodnutí ve věci samé, dlužník nepřesune nebo nepromrhá veškerý svůj majetek, což je obzvláště důležité, jde-li o majetek na bankovních účtech. V současné době mohou dlužníci snadno uniknout výkonu opatření tím, že své peníze rychle převedou z bankovního účtu v jednom členském státě na bankovní účet ve státě druhém. Pro věřitele je však obtížné zablokovat bankovní účty dlužníka v zahraničí, aby zajistil, že mu bude uhrazena jeho pohledávka. V důsledku toho řada věřitelů buď nedokáže úspěšně vymáhat své pohledávky v zahraničí, nebo se domnívá, že vymáhání těchto pohledávek nemá smysl, a odepíše je. Z těchto důvodů Evropská komise zahájila iniciativu s cílem předložit návrh evropského příkazu k obstavení účtů, aby zabránila přesunu peněz z bankovních

úctů ke škodě věřitelů. Výsledné nařízení bylo přijato dne 15. května 2014 s použitelností od 18. ledna 2017⁽¹⁸²⁾.

13.2. Evropský příkaz k obstavení účtů

13.2.1. Územní působnost

Nařízení je závazné pro všechny členské státy EU s výjimkou Dánska a Spojeného království, které se rozhodly, že se jej nezúčastní⁽¹⁸³⁾. Věřitelé, kteří mají bydliště v členském státě, jenž není nařízením vázán, nebo věřitelé, kteří mají bydliště ve státech, jež nejsou členy EU, nemohou řízení využít ani v případě, že se příslušný soud nebo dotčený účet nebo účty nacházejí v členských státech, které vázány jsou⁽¹⁸⁴⁾. Příkaz k obstavení účtů lze použít pouze vůči bankovním účtům vedeným v jednom nebo více členských státech vázaných nařízením⁽¹⁸⁵⁾, třebaže bankovní účty nemusejí být vedeny v bance, která je usazena v EU, za předpokladu, že v takovém případě jsou vedeny v pobočce, která se nachází v EU⁽¹⁸⁶⁾. Využití příkazu k obstavení účtů se omezuje na přeshraniční věci⁽¹⁸⁷⁾. Přeshraniční věc je věc, při které jsou bankovní účet nebo účty, vůči nimž má být vydán příkaz, vedeny v jiném členském státě než ve státě soudu, u něž byl podán návrh na vydání příkazu, nebo v členském státě, v němž má bydliště věřitel.

(182) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 655/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech.

(183) Viz 49. až 51. bod odůvodnění. Podle protokolu č. 21 připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie se Spojené království může rozhodnout, že se nařízením zúčastní později.

(184) Viz čl. 4 odst. 6.

(185) Viz čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 2.

(186) Viz čl. 2 odst. 2.

(187) Definovány v článku 3.

(181) Viz bod 3.5.

Příklady „přeshraničních věcí“:

Příklad 1 – Věřitel má bydliště v členském státě A, který je vázán nařízením. Věřitel obdržel rozhodnutí vydané soudem v tomto členském státě, podle nějž mu má dlužník, jenž má bankovní účty ve třech jiných členských státech B, C a D, které jsou vázány nařízením, zaplatit částku 100 000 EUR. Věřitel chce přijmout opatření, aby obstavil každý z těchto účtů pomocí evropského příkazu k obstavení účtů. Musel by podat návrh na vydání evropského příkazu k obstavení účtů k soudu v členském státě A, v němž bylo vydáno rozhodnutí.

Příklad 2 – Věřitel má bydliště v členském státě A a hodlá podat žalobu o zaplacení 250 000 EUR na dlužníka, který má bydliště v členském státě B, a zajistit si výsledek této žaloby prostřednictvím evropského příkazu k obstavení účtů. Dlužník má bankovní účty v členských státech B, C a D. Věřitel by musel podat návrh na vydání evropského příkazu k obstavení účtů k soudu v členském státě, který je příslušný pro rozhodnutí ve věci samé. Nemohl by však požádat o evropský příkaz k obstavení účtů v členském státě B, a to ani v případě, že by tamní soudy byly příslušné pro rozhodnutí ve věci samé, jelikož všechny účty, na které se příkaz vztahuje, musejí být vedeny v jiném členském státě než ve státě soudu, u nějž byl podán návrh na vydání evropského příkazu k obstavení účtů.

Příklady věcí, které nejsou „přeshraniční“:

Příklad 3 – Věřitel má bydliště v členském státě A a je držitelem veřejné listiny vyhotovené v členském státě A, podle níž je dlužník, jenž má rovněž bydliště v tomto členském státě, povinen zaplatit částku 150 000 EUR.

Věřitel si je vědom toho, že dlužník má bankovní účty v členských státech A a B. Příslušným soudem pro vydání evropského příkazu k obstavení účtů by byly soudy členského státu A, v němž byla vydána veřejná listina. Věřitel nemůže podat návrh na vydání evropského příkazu k obstavení účtů ve vztahu k účtům v členském státě A, jelikož tímto návrhem by se věc dostala mimo rámec definice přeshraničních věcí. Věřitel by však mohl podat návrh na evropský příkaz k obstavení účtů ve vztahu k účtům vedeným v členském státě B.

Příklad 4 – Věřitel má bydliště v členském státě A a žaluje dlužníka v tomto členském státě o částku 150 milionů EUR za dodávku vadných vlaků. Věřitel si je vědom, že dlužník má účty v různých členských státech včetně státu A, ale není si jist, na kterém z nich je největší kladný zůstatek. Věřitel hodlá podat návrh na vydání evropského příkazu k obstavení účtů vůči všem účtům dlužníka, ale může tak učinit pouze v členském státě A, věc totiž nespadá do definice přeshraniční věci, protože ne všechny účty jsou vedeny v jiných členských státech, než je stát, v němž má věřitel bydliště, nebo stát, který je pro daný návrh příslušný. Aby věc spadala do působnosti nařízení, věřitel by musel z návrhu na vydání evropského příkazu k obstavení účtů vyloučit účty, které se nacházejí v členském státě A.

13.2.2. Věcná působnost a dostupnost

Řízení lze použít pro peněžité pohledávky v občanských a obchodních věcech. Z oblasti působnosti existují určité výjimky, které jsou podobné

jako u nařízení „Brusel I“⁽¹⁸⁸⁾. Kromě toho nelze řízení použít k zajištění prostředků na účtech vedených v bankách, které jsou podle příslušných vnitrostátních právních předpisů vyloučeny ze zabavení⁽¹⁸⁹⁾, ani na účtech vedených centrálními bankami a u centrálních bank, pokud jednájí jako měnové orgány⁽¹⁹⁰⁾. Řízení může věřitel použít buď předtím, než získá příkaz, nebo potom⁽¹⁹¹⁾. Je také k dispozici pro výkon závazku vyjádřeného ve veřejné listině nebo obsaženého v soudním smíru⁽¹⁹²⁾. Řízení stanovené nařízením je k dispozici věřitelům jako alternativa k řízením, která jsou již k dispozici podle vnitrostátního práva členských států⁽¹⁹³⁾.

13.3. Příslušnost

Pokud věřitel dosud nezískal rozhodnutí, soudní smír nebo veřejnou listinu, jsou k vydání příkazu k obstavení příslušné soudy členského státu, které jsou příslušné rozhodovat ve věci samé⁽¹⁹⁴⁾. Jsou stanovena zvláštní pravidla pro dlužníky z řad spotřebitelů, podle nichž je k projednání nároku věřitele příslušný pouze soud, v němž má spotřebitel bydliště⁽¹⁹⁵⁾. Poté, co věřitel získal rozhodnutí, soudní smír nebo veřejnou listinu, jsou příslušné soudy

v členském státě, v němž byly rozhodnutí, soudní smír nebo veřejná listina vydány⁽¹⁹⁶⁾.

13.4. Získání příkazu k obstavení účtů

13.4.1. Povaha řízení

Řízení o získání evropského příkazu k obstavení účtů je řízení ex parte, aby se zaručilo, že dlužník není upozorněn na záměry věřitele dříve, než je příkaz vydán, a aby se zabránilo tomu, že dlužník na základě varování prostředky odstraní. Příkaz musí být vždy vydán soudem. Soud v zásadě postupuje na základě písemných důkazů předložených věřitelem nebo uvedených v návrhu. Pokud soud požaduje od věřitele další důkazy, je třeba je poskytnout v písemné podobě. Soud může vyslechnout věřitele, odborníky nebo svědky, a to rovněž pomocí komunikačních technologií. Při vydávání příkazu je soud vázán určitými lhůtami, které jsou stanoveny v nařízení.

13.4.2. Podmínky, které musí věřitel splnit

Ve všech případech se příkaz vydá pouze tehdy, pokud věřitel předložil dostatečné důkazy, které dokládají, že jeho pohledávka naléhavě vyžaduje soudní ochranu. Věřitel musí soud přesvědčit, že existuje skutečné riziko, že by se vymáhání jeho pohledávky zbrzdilo nebo zkomplikovalo, pokud by příkaz nebyl vydán⁽¹⁹⁷⁾. Je-li návrh podán předtím, než věřitel získal rozhodnutí, musí soud také přesvědčit o tom, že pravděpodobně uspěje ve věci samé⁽¹⁹⁸⁾. V bodě odůvodnění se vysvětluje, že výkon by mohl být

(188) Viz seznam v čl. 2 odst. 2; vyloučeny jsou také daňové, celní či správní věci *à acta iure imperium*.

(189) Viz čl. 2 odst. 3.

(190) Viz čl. 2 odst. 4.

(191) Viz článek 5.

(192) Tamtéž; viz také definice v čl. 4 odst. 9 a 10.

(193) Viz čl. 1 odst. 2.

(194) Viz čl. 6 odst. 1.

(195) Viz čl. 6 odst. 2.

(196) Viz čl. 6 odst. 3.

(197) Viz čl. 7 odst. 1.

(198) Viz čl. 7 odst. 2.

zmařen nebo podstatně ztížen, neboť existuje skutečné riziko, že dlužník již promíhal, ukryl nebo zničil svůj majetek nebo jej prodal pod jeho hodnotou, a to v neobvyklém rozsahu nebo neobvyklým způsobem. Skutečnost, že finanční okolnosti dlužníka jsou nepříznivé nebo se zhoršují, není sama o sobě dostatečným důvodem k vydání příkazu. Soud však k těmto okolnostem může přihlídnout při celkovém posouzení existence rizika.

13.4.3. Složení jistoty

Soud může od věřitele vyžadovat, aby poskytl jistotu pro zajištění toho, že dlužníkovi bude moci být v pozdější fázi nahrazena jakákoli škoda, která by mu příkazem k obstavení vznikla. Soud by měl mít pravomoc stanovit výši jistoty. Nejsou-li k dispozici konkrétní údaje dokládající výši případné škody, měl by soud mít možnost při stanovení výše jistoty použít jako vodítko částku, jež odpovídá příkazu, který má být vydán.

V případech, kdy věřitel dosud nezískal rozhodnutí, soudní smír nebo veřejnou listinu, které požadují, aby dlužník uhradil věřitelovu pohledávku, by poskytnutí jistoty mělo být pravidlem. Soud však výjimečně může od tohoto požadavku upustit nebo požadovat pro poskytnutí jistoty nižší částku, pokud se domnívá, že je tato jistota vzhledem k okolnostem případu nevhodná, např. pokud má věřitel obzvláště přesvědčivé důvody, ale nedisponuje dostatečnými prostředky k poskytnutí jistoty ⁽¹⁹⁹⁾.

Pokud již věřitel získal rozhodnutí, soudní smír nebo veřejnou listinu, mělo by být poskytnutí jistoty ponecháno na uvážení soudu. Poskytnutí jistoty může být vhodné například v případech, kdy rozhodnutí, jehož výkon

má příkaz k obstavení zajistit, dosud není vykonatelné nebo je z důvodu podání odvolání vykonatelné pouze předběžně.

13.4.4. Řízení a lhůty

Návrh se předkládá na formuláři stanoveném Komisí ⁽²⁰⁰⁾. Není nutné, aby věřitel uvedl přesné údaje o bankovním účtu nebo účtech, které mají být obstaveny, např. číslo nebo čísla účtu. Stačí, když věřitel uvede banku nebo banky, kde jsou účet nebo účty vedeny. Návrh a podklady lze předložit elektronicky, pokud to dovolují pravidla řízení členského státu, v němž jsou podány ⁽²⁰¹⁾. V závislosti na okolnostech se na rozhodnutí o návrhu na vydání evropského příkazu k obstavení účtů vztahují různé lhůty. Pokud věřitel ještě nezískal vykonatelný titul, soud vydá rozhodnutí do konce 10. pracovního dne od podání návrhu. Pokud věřitel vykonatelný titul získal, rozhodnutí se vydá do konce pátého pracovního dne od podání návrhu. V případě ústního slyšení by rozhodnutí mělo být vydáno do pěti dnů od data slyšení a obdobné lhůty se vztahují na rozhodnutí o tom, zda by měl věřitel složit jistotu. Jestliže je věřitel povinen tak učinit, rozhodnutí o návrhu na vydání evropského příkazu k obstavení účtů se vydá, jakmile věřitel složí jistotu, jejíž složení mu bylo nařízeno.

13.4.5. Přístup k informacím o bankovních účtech

Jak je uvedeno výše, věřitel nemusí znát čísla bankovních účtů dlužníka, ale stačí mu názvy a adresy relevantních bank. Pokud věřitel neví, u které banky má dlužník v určitém členském státě veden bankovní účet, může

(199) Další příklady viz 18. bod odůvodnění.

(200) Viz čl. 8 odst. 1 a články 51 a 52.

(201) Viz čl. 8 odst. 4.

využít zvláštní postup pro získání informací o účtu nebo účtech dlužníka, a to tím, že podá za tímto účelem žádost k soudu, u nějž je podán návrh⁽²⁰²⁾. Obvykle lze tento postup získání informací o účtech použít pouze v případě, že věřitel získal vykonatelný titul, buď rozhodnutí, soudní smír nebo veřejnou listinu, které od dlužníka vyžadují, aby uhradil věřitelův nárok. Pokud má titul, který není ještě vykonatelný, může požádat o získání informací o účtu pouze v případě, že částka k obstavení je významná a pokud věřitel může prokázat, že informace o účtu naléhavě potřebuje, neboť existuje riziko, že bez těchto informací se zhorší jeho pozice a že by to v důsledku mohlo vést k zásadnímu zhoršení jeho finanční situace. Aby se zamezilo krokům za účelem shromažďování informací, věřitel musí zdůvodnit, proč je přesvědčen, že má dlužník bankovní účty v daném členském státě.

13.5. Co následuje po vydání evropského příkazu k obstavení účtů

Řízení o evropském příkazu k obstavení účtů obsahuje řadu inovačních prvků. Kromě ex parte povahy původního postupu podání návrhu musí k výkonu příkazu dojít neprodleně a s maximální účinností. Toto řízení je prvním řízením, kde EU stanovila přímo výkon rozhodnutí, a klíčové rysy příkazu k obstavení účtů mají tudíž značný význam.

13.5.1. Formulář příkazu

Evropský příkaz k obstavení účtů se vydává na standardním předepsaném formuláři, který se skládá ze dvou částí obsahujících informace vymezené v nařízení. Peněžní prostředky zůstanou obstaveny po dobu platnosti příkazu

(202) Viz článek 14.

s výhradou změn, omezení, zrušení, ukončení výkonu příkazu nebo výkonu závazku, ve vztahu k němuž byl příkaz vydán⁽²⁰³⁾. Příkaz se vykoná neprodleně v souladu s pravidly platnými pro výkon rovnocenných příkazů v dotčeném členském státě⁽²⁰⁴⁾. Není vyžadováno prohlášení vykonatelnosti⁽²⁰⁵⁾.

13.5.2. Předání bance

Příkaz se předá dotčené bance nebo bankám společně s nevyplněným formulářem prohlášení, které vyplní banky. Postup předání závisí na tom, zda má být příkaz vykonán ve stejném členském státě, v němž se nachází soud, který jej vydal, nebo v jiném členském státě. V prvním případě se předání provede v souladu s procesním právem dotčeného členského státu. Ve druhém případě se příkaz předá příslušnému orgánu členského státu výkonu, v nezbytném případě společně s překladem do příslušného úředního jazyka tohoto státu⁽²⁰⁶⁾.

13.5.3. Reakce banky

Banka, které je příkaz k obstavení účtů určen, jej musí provést neprodleně. Banka musí obstavit částku upřesněnou v příkazu tím, že zajistí, aby tato částka nebyla převedena či vybrána z účtu, s výjimkou převedení na zvláštní účet vyhrazený pro účely obstavení⁽²⁰⁷⁾. Do tří dnů od výkonu příkazu banka zašle věřiteli prohlášení o obstavení peněžních prostředků nebo v případě,

(203) Viz článek 20.

(204) Viz čl. 23 odst. 1 a 2.

(205) Viz článek 22.

(206) Viz čl. 23 odst. 3.

(207) Viz článek 24. Tento článek obsahuje různá ustanovení o provedení příkazu, která je třeba pečlivě prostudovat.

že byl příkaz vydán v jiném členském státě než ve státě výkonu, zašle toto prohlášení příslušnému orgánu ⁽²⁰⁸⁾ v daném členském státě a ten je následně zašle věřiteli ⁽²⁰⁹⁾.

13.5.4. Doručení dlužníkovi ⁽²¹⁰⁾

Poté je příkaz doručen dlužníkovi společně s prohlášením, návrhem a průvodními doklady, a to buď věřitelem, nebo příslušným orgánem státu výkonu ⁽²¹¹⁾. Má-li dlužník bydliště ve stejném členském státě, v němž by vydán příkaz, doručení se provede v souladu s právem tohoto státu. Má-li dlužník bydliště v jiném členském státě než ve státě, v němž by příkaz vydán, doručení se provede do tří pracovních dnů od obdržení prohlášení od banky. Písemnosti, které mají být doručeny, se předají příslušnému orgánu v členském státě, v němž má dlužník bydliště, a tento orgán je doručí dlužníkovi v souladu s právem tohoto členského státu. Má-li dlužník bydliště ve třetím státě, písemnosti se doručí v souladu s pravidly pro mezinárodní doručování platnými v členském státě, v němž byl příkaz vydán.

13.6. Opravné prostředky a jiná ustanovení na ochranu zájmů dlužníka

Vzhledem k tomu, že se příkaz k obstavení účtů vydává, aniž by byl vyslechnut dlužník, nařízení poskytuje dlužníkovi různé ochranné prostředky, s jejichž pomocí se může bránit proti samotnému příkazu k obstavení nebo jeho

výkonu ⁽²¹²⁾. Opravné prostředky, které má dlužník k dispozici, jsou kromě podmínek pro vydání příkazu a odpovědnosti věřitele za jejich porušení klíčovým prvkem nařízení a mají nastolit rovnováhu mezi zájmy věřitele a dlužníka. Dlužník může požádat o přezkum příkazu k obstavení, zejména pokud nebyly splněny podmínky pro vydání stanovené nařízením, např. pokud vydávající soud nebyl příslušný nebo pohledávka věřitele neexistovala či se týkala pouze nižší částky nebo pokud pohledávka věřitele nevyžadovala naléhavou ochranu v podobě příkazu k obstavení ⁽²¹³⁾.

Dlužník může také požádat o přezkum, pokud se okolnosti, jež vedly k vydání příkazu, změnily tak, že by již vydání příkazu nebylo odůvodněné, např. pokud byla pohledávka mezitím zaplacena.

Opravný prostředek je také k dispozici v případě, že příkaz nebyl dlužníkovi řádně doručen nebo pokud písemnosti nebyly přeloženy do jazyka, jemuž rozumí, nebo do jazyka členského státu, v němž má bydliště, a pokud tyto nedostatky v doručení nebyly ve stanovené lhůtě napraveny.

Formulář, který se použije pro žádost o různé opravné prostředky, stanoví Komise ⁽²¹⁴⁾. Proti jakémukoli rozhodnutí, jež se týká opravných prostředků stanovených v nařízení, se lze odvolat ⁽²¹⁵⁾. Dlužník může rovněž požádat o uvolnění obstavených prostředků, pokud soudu, který příkaz vydal, poskytne dostatečnou jistotu nebo zajištění podle práva státu, v němž se soud nachází ⁽²¹⁶⁾.

(208) Definice „příslušného orgánu“ viz čl. 4 odst. 14.

(209) Viz článek 25.

(210) Viz článek 28.

(211) Viz čl. 28 odst. 1.

(212) Viz články 33 až 39.

(213) Další příklady jsou uvedeny v 12. bodě odůvodnění.

(214) Viz články 36, 51 a 52.

(215) Viz článek 37.

(216) Viz článek 38.

Nařízení také obsahuje řadu dodatečných ustanovení, která chrání zájmy dlužníka. Určité částky tak lze vyloučit z provedení příkazu, pokud jsou tyto částky vyloučeny ze zabavení podle práva členského státu výkonu, ať na žádost dlužníka, nebo na jiném základě podle tohoto práva. Tyto částky zahrnují částky nutné pro zaopatření dlužníka a osob, které jsou na něm závislé ⁽²¹⁷⁾. Kromě toho nese věřitel odpovědnost za jakoukoli škodu, která dlužníkovi v důsledku příkazu k obstavení vznikla z důvodu pochybení na straně věřitele. Případy, v nichž se má za to, že došlo k pochybení věřitele, jsou přesně vymezeny ⁽²¹⁸⁾. A konečně, věřitel má povinnost požádat o uvolnění prostředků, které překračují částku uvedenou v příkazu, pokud bylo příkazem k obstavení obstaveno několik účtů nebo pokud byly tyto účty obstaveny rovnocenným vnitrostátním příkazem ⁽²¹⁹⁾.

(217) Viz článek 3.

(218) Viz článek 13.

(219) Viz článek 27.

Usnadnění soudní spolupráce a přístup
k informacím v praxi

14.1. Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci

14.1.1. Vytvoření a ustavení sítě

Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci byla zřízena Radou rozhodnutím ze dne 28. května 2001 ⁽²²⁰⁾, které je závazné pro všechny členské státy kromě Dánska a je použitelné od 1. prosince 2002. Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci je konkrétní a praktickou reakcí, jež má zjednodušit soudní spolupráci ku prospěchu občanů, čímž se zlepší také přeshraniční přístup ke spravedlnosti. Síť má pružnou, nebyrokratickou strukturu a funguje neformálním způsobem s cílem usnadnit soudní spolupráci mezi členskými státy podporou provádění opatření evropského občanského práva a mezinárodních úmluv, jichž jsou členské státy smluvními stranami, a také tím, že veřejnosti poskytuje informace, aby jejím členům usnadnila přístup k soudním systémům jednotlivých států. Poskytuje podporu ústředním orgánům, které ji využívají v souladu s ustanoveními souvisejících konkrétních nástrojů, a zjednodušuje vztahy mezi různými soudy a se zástupci právníků povolání.

Evropská soudní síť byla vytvořena na základě myšlenky, že postupné vytvoření skutečného prostoru práva v Evropě vyžaduje zdokonalení, zjednodušení a urychlení účinné soudní spolupráce členských států

v občanských a obchodních věcech. Síť rovněž představuje originální a praktickou reakci na cíle týkající se přístupu ke spravedlnosti a soudní spolupráci, které vytyčila Evropská rada v roce 1999 na zasedání v Tampere (Finsko) a které znovu potvrdila na zasedáních v Haagu v roce 2004 a ve Stockholmu v roce 2009. Evropská rada na svém zasedání ve dnech 26. a 27. června 2014 zdůraznila potřebu dalších opatření k usnadnění přeshraničních činností a operativní spolupráce. Evropská soudní síť tudíž zajišťuje cenný přístup ke spravedlnosti osobám, které se účastní přeshraničního sporu nebo nesporných soudních řízení.

14.1.2. Podrobné údaje o členství v Evropské soudní síti a o jejím fungování

Síť tvoří jedno či více kontaktních míst určených každým zúčastněným členským státem a různé subjekty a ústřední orgány stanovené v nástrojích občanského práva EU a v mezinárodních úmluvách a jiných nástrojích, jichž jsou členské státy smluvními stranami. Kontaktní místa hrají v síti klíčovou úlohu. Jsou k dispozici jiným kontaktním místům a místním soudním orgánům v příslušném členském státě, a pomáhají jim řešit přeshraniční záležitosti, jimiž se tyto soudy a kontaktní místa zabývají, a poskytují jim veškeré informace v zájmu snazšího uplatňování práva ostatních členských států, jež je platné podle unijních nebo mezinárodních nástrojů. Rovněž jsou k dispozici orgánům stanoveným právními akty Společenství a mezinárodními nástroji o soudní spolupráci v občanských a obchodních věcech. Kontaktní místa poskytují veškerou užitečnou podporu. Kromě toho komunikují s kontaktními místy jiných členských států.

(220) Rozhodnutí Rady č. 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, Úř. věst. L 174, 27.6.2001, s. 25. Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 568/2009/ES ze dne 18. června 2009 dotvořilo její právní základ tím, že síť zmmodernizovalo a začlenilo do ní právní odborníky. Komise v současnosti připravuje zprávu o činnostech Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci a tato zpráva by měla být zveřejněna do konce roku 2014.

Od okamžiku, kdy v platnost vstoupilo rozhodnutí ⁽²²¹⁾, kterým se mění původní nástroj o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, se členství kromě jiných soudních a správních orgánů odpovědných za soudní spolupráci v občanských a obchodních věcech, jejichž členství považují členské státy a styční soudci odpovědní za spolupráci v občanských a obchodních věcech za důležité, rozšířilo také na profesní komory zastupující příslušníky právnických profesí.

Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci má více než pět set členů a členské státy dosud určily okolo sta kontaktních míst. Členové Evropské soudní sítě se scházejí šestkrát ročně. Evropská soudní síť vypracovala informační listy, které občanům poskytují informace o více než dvaceti různých právních oblastech, a tyto listy jsou k dispozici ve všech úředních jazycích prostřednictvím portálu evropské e-justice. Bylo zveřejněno devět průvodců pro občany, které obsahují informace a osvědčené postupy pro odborníky ve vztahu k řadě nástrojů EU v rámci *acquis* v oblasti občanského práva, a tyto publikace se pravidelně aktualizují.

Důvěrné dvoustranné schůze v rámci Evropské soudní sítě, na nichž členské státy pravidelně diskutují o konkrétních věcech, mají pomoci nalézt řešení případů z oblasti rodinného práva, které se týkají např. vyživovacích povinností, únosů dětí a práva styku s dítětem a péče o dítě. Sekretariát Evropské soudní sítě zajišťuje Evropská komise a ta také pořádá schůze členů sítě a těmto schůzím předsedá.

Evropská soudní síť usnadňuje soudní spolupráci v občanských a obchodních věcech díky interakci mezi kontaktními místy v této síti v jednotlivých státech a představuje nejdůležitější nástroj, který je v této oblasti k dispozici. Evropská soudní síť má velký význam při řešení praktických obtíží v konkrétních věcech, při nichž je vedeno přeshraniční soudní řízení. Kromě toho síť slouží jako cenné fórum pro hodnocení nástrojů EU v rámci *acquis* v oblasti občanského práva, a to na základě sdílení zkušeností mezi kontaktními místy a dalšími členy. Představuje rovněž důležitý prostředek umožňující komunikaci a kontakty mezi ústředními orgány, které používají nástroje EU v oblasti rodinného práva, např. nařízení „Brusel IIa“ a nařízení o vyživovacích povinnostech.

Stále více legislativních nástrojů EU v oblasti občanských a obchodních věcí výslovně odkazuje na využití sítě za účelem podpory svého provádění a síť hraje rovněž důležitou úlohu při poskytování informací o právu jednotlivých států v různých právních oblastech. Jak je uvedeno ve sdělení Komise ze dne 11. března 2014 o agendě EU v oblasti spravedlnosti do roku 2020 ⁽²²²⁾, síť hraje prvořadou úlohu při konsolidaci dostupných nástrojů Unie v oblasti občanského práva.

14.1.3. Nejnovější vývoj Evropské soudní sítě

Hlavní výzvou v rámci přepracovaného právního rámce ⁽²²³⁾ bylo pro Evropskou soudní síť zapojení dalších právnických profesí do činnosti sítě v roce 2011. **Nové rozhodnutí** se snaží nastolit lepší podmínky pro fungování sítě v členských státech prostřednictvím vnitrostátních kontaktních míst a posílit jejich úlohu v rámci sítě a ve vztahu k soudcům a právnickým povoláním. Kromě

(221) Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 568/2009/ES ze dne 18. června 2009, kterým se mění rozhodnutí Rady 2001/470/ES o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci, Úř. věst. L 168, 30.6.2009, s. 35.

(222) COM(2014) 144 final.

(223) Od 1. ledna 2011.

rozšíření členství na profesní komory zastupující příslušníky právnických profesí na vnitrostátní úrovni, kteří jsou přímo zapojeni do uplatňování nástrojů EU a širších mezinárodních právních nástrojů týkajících se soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech, udržují kontaktní místa Evropské soudní sítě s těmito profesními subjekty náležité kontakty.

Tyto interakce mohou zejména zahrnovat poskytování řešení ke konkrétním věcem, výměnu zkušeností a informací, pokud jde o účinné a praktické uplatňování nástrojů a úmluv Evropské unie, spolupráci při přípravě a aktualizaci informačních listů, jež jsou k dispozici na internetových stránkách Evropské soudní sítě, a účast na relevantních schůzích Evropské soudní sítě (jmenovitě výroční schůzi členů Evropské soudní sítě). V oblasti rodinného práva se Evropská soudní síť ukázala jako přínosná; členské státy kromě účasti na dvoustranných a plenárních schůzích Evropské soudní sítě zřídily v souladu s požadavky právních předpisů Unie ústřední orgány, které mají přímo napomáhat přeshraniční soudní spolupráci v těchto velice obtížných a často vysoce citlivých záležitostech.

14.2. Zpřístupňování informací na portálu evropské e-justice

Jedním z klíčových úkolů Evropské soudní sítě bylo vytvoření internetových stránek, které obsahují informace o evropských a mezinárodních právních nástrojích a o vnitrostátním právu a řízeních jednotlivých členských států. V tomto ohledu kontaktní místa Evropské soudní sítě úzce spolupracují s Evropskou komisí. Cílem bylo rovněž provést a postupně aktualizovat informační systém pro veřejnost, aby byl jejím členům usnadněn přístup k soudním systémům jednotlivých států, a to zejména prostřednictvím internetové stránky, která byla z velké části přesunuta na portál evropské

e-justice. Evropská soudní síť za tímto účelem vypracovala informační přehledy o vnitrostátních právních předpisech a postupech týkajících se právních nástrojů Unie. Tyto informační přehledy jsou dostupné ve všech úředních jazycích EU prostřednictvím stránek Evropské soudní sítě na portálu evropské e-justice: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-cs.do.

Stránky Evropské soudní sítě na portálu evropské e-justice obsahují také informace o všech nástrojích občanského práva EU a různých řízeních EU. Zvláštní část portálu je věnována formulářům.

Kromě toho se Evropská soudní síť společně s Evropskou komisí významně podílela na přípravě a aktualizaci Evropského soudního atlasu ve věcech občanských. Tento atlas je k dispozici rovněž on-line a obsahuje cenné a velice podrobné informace o právních systémech v jednotlivých členských státech. Prostřednictvím soudního atlasu, který je veřejně dostupný, lze také získat informace o různých aspektech každého právního systému, např. o tom, které soudy členských států jsou příslušné pro různá vnitrostátní a evropská řízení, údaje o úřednících odpovědných za výkon rozhodnutí a informace o právních odbornících. Na těchto stránkách jsou k dispozici také formuláře pro řadu evropských řízení, např. řízení o platebním rozkazu a řízení o drobných nárocích.

Po přesunutí soudního atlasu je materiál dostupný prostřednictvím portálu e-Justice. Soudní atlas je k dispozici na této adrese:

https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-cs.do?init=true

Souběžně s vývojem portálu evropské e-justice probíhá projekt E-Codex, v němž si týmy z různých členských států vyměňují informace o vývoji metod pro vyřízení různých řízení on-line. Prvním z projektů je zavedení evropského řízení o drobných nárocích on-line.

Kromě toho stránky Evropské komise zaměřené na spravedlnost poskytují informace o politikách a činnostech Evropské unie v oblasti civilního soudnictví. Na těchto stránkách lze také získat přístup k dalším stránkám prostřednictvím hypertextových odkazů. Vlastní stránky se nacházejí na adrese: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_cs.htm

Prostřednictvím Evropské soudní sítě jsou také zveřejňovány různé praktické průvodce a další písemné informace o iniciativách Evropské unie v oblasti civilního soudnictví a většina z nich je k dispozici on-line na adrese: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

SEZNAM NÁSTROJŮ, NA KTERÉ SE ODKAZUJE V TOMTO PRŮVODCI

Název nástroje Bod

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („Brusel I“) 1.5 a 2

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované nařízení „Brusel I“) 2.2

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 542/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení (EU) č. 1215/2012, pokud jde o pravidla použitelná pro Jednotný patentový soud a Soudní dvůr Beneluxu 2.2.1 a 2.2.8

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky ... 3.2

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu ... 3.3

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích 3.4

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 655/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech 3.5 a 13

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení 4

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy („Řím I“) .. 5.2

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy („Řím II“) 5.3

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 („Brusel IIa“) 6.1

NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky („Řím III“) 6.2

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. 7

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. 8

NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1393/2007 ze dne 13. listopadu 2007 o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech („nařízení o doručování písemností“) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1348/2000. 9

NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech. 10

SMĚRNICE RADY 2003/8/ES ze dne 27. ledna 2003 o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech. 11.2

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. 12.3

ROZHODNUTÍ RADY 2001/470/ES ze dne 28. května 2001 o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci. 14.1

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 568/2009/ES ze dne 18. června 2009, kterým se mění rozhodnutí Rady 2001/470/ES o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci. 14.1

Prohlášení: Žádné informace obsažené v tomto průvodci nelze považovat za náhradu přímého odkazu na popsané nástroje a za chyby a prohlášení v průvodci, v jejichž důsledku vznikne uživatelům tohoto průvodce ztráta či škoda, se nepřijímá žádná odpovědnost.

***Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět
na otázky týkající se Evropské unie.***

**Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů
(někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

© Obálka, s. 4, s. 10, s. 24, s. 30, s. 36, s. 50, s. 62, s. 70, s. 84, s. 90, s. 94, s. 98, s. 102, s. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39695-3

doi:10.2838/23915

© Evropská unie, 2014

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

Printed in Belgium

VYTIŠTĚNO NA PAPIŘE BĚLENÉM BEZ POUŽITÍ ELEMENTÁRNÍHO CHLORU (ECF)

Kontakt

Evropská komise
Generální ředitelství pro spravedlnost
Evropská soudní síť pro
občanské a obchodní věci
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Úřad pro publikace

Evropská soudní síť pro
občanské a obchodní věci

